

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 51 [2785]

Пятніца, 19 снежня 1975 г.

Цана 8 кап.

Савецкі Саюз у брацкім і непарушным адзінстве ўсіх нацый і народнасцей краіны ўпэўнена ідзе па шляху да камунізму, няўхільна прытрымліваючы курсу, выпрацаванага Камуністычнай партыяй. Дасягнутыя поспехі з'яўляюцца магутнай крыніцай творчай энергіі для ўсіх савецкіх людзей, натхняюць на барацьбу за далейшы росквіт нашай сацыялістычнай Радзімы.

Новы пяцігадовы перыяд, у які ўступае савецкае грамадства, будзе характарызавацца яшчэ больш буйнымі маштабамі гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады».

УСЁ ДЛЯ САВЕЦКАГА ЧАЛАВЕКА

Некалькі дзён таму назад апублікаваныя пастанова Цэнтральнага Камітэта КПСС аб праекце ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады» і сам праект.

Можна сказаць са шчырай упэўненасцю, што гэтыя змянальныя дакументы ўспрыняты ўсімі савецкімі людзьмі з надзвычайным натхненнем, з пачуццём вялікай радасці, бо праект ЦК КПСС—гэта велічная дзяржаўная праграма далейшых нашых дасягненняў ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі, навукі, тэхнікі, культуры, літаратуры і мастацтва. І кожнаму савецкаму чалавеку вядома, што калі наша партыя намчае, плануе, то ўсё гэта будзе выканана і нават перавыканана, а ў выніку — яшчэ лепш будзе жыццё савецкаму чалавеку, павысіцца яго дабрабыт, прыбавіцца светлага шчасця і радасці.

Вельмі яркая пацвердзілася гэта дзевятай пяцігодкай, якая з добрым, натхняльным поспехам набліжаецца да свайго рубяжа. Дасягненні гэтай пяцігодкі відэавочны на кожным кроку, ва ўсіх галінах, у кожным кутку нашай краіны.

Нядаўна я пабываў на сваёй радзіме ў Салігорску. Здарылася так, што я не быў там больш года. А цяпер прыехаў і надзівіцца не мог, колькі чаго там зроблена за апошнія гады. Гордак так выразае, што я траха не забудзіўся адважоркам на яго новых вуліцах і завулках. Гордак так папрыгажэў, што сэрца радавалася, калі глядзеў на яго белыя шматпавярховыя дамы. Салігорск — вялікі сучасны і вельмі прыгожы, ён ужо мае і сваю Набярэжную вуліцу, якая ідзе паўз маляўнічы бераг мора. Так, паўз мора, створанага рукамі людскімі. Ды якое мора! Вокам не акінеш. А вуліца Набярэжная — белая, светлая, як у самой Ялце.

Тры калійныя камбінаты працуюць на ўсю сваю магутнасць. Усе яны выканалі свае пяцігадовыя планы дэтэрмінова і далі краіне дзiesiąты мільёнаў тон каштоўных мінеральных угнаенняў. А цяпер будзеца чацвёрты камбінат.

Усе прадпрыемствы вытворчага аб'яднання «Беларускалій» плануць сваю дзiesiąтую пяцігодку на рэальных магчымасцях далейшага нечуванага прагрэсу: будзе ўведзена такая аўтаматыка, якая дазволіць вывесці чалавека з-пад зямлі і кіраваць машынамі з на-

земнага пульту, на многа больш удасканаліцца ўся падземная і наземная тэхніка. А ўсё гэта дасць небывалы рост прадукцыйнасці працы.

Што ж датычыць чацвёртага калійнага камбіната, то гэта наогул будзе тварэнне надзвычайнае як па сваёй тэхніцы, так і па тэхналогіі здабывання прадукцыі. Гэта будзе такое прадпрыемства, якое можа вырасіць толькі на базе вялікіх дасягненняў навукі і тэхнікі ў дзевятай пяцігодцы і далейшага прагрэсу ў дзiesiąтай пяцігодцы.

А якія людзі выраслі ў Салігорску, якія знаткі і энтузіясты сваёй справы!

«Свае ў шахце ёсць

прафесары,

І аспіранты ёсць свае...»

Гэта радкі з верша таленавітага шахцёрскага паэта Леаніда Якубовіча.

Сапраўды, ёсць і ў шахтах, і над шахтамі такія адданыя сваёй справе людзі, да таго сучасныя і мэтанакіраваныя, духоўна развітыя, што душа радуецца ад сустрэчы з імі, пра іх хочацца думаць, расказаць сябрам, пра іх хочацца пісаць.

Я закрануў ў гэтым плане свой родны кут, але ведаю і веру, што такія з'явы і рысы нашага савецкага ладу жыцця ёсць усюды, па ўсёй нашай краіне. Дзевятая пяцігодка ўзняла ўсё гэта на значна больш высокі ўзровень, а планы дзiesiąтай прынясуць новыя ўзлёты і думкі чалавечай і ўсёй нашай эканомікі.

У праекце ЦК КПСС значная

ўвага аддаецца развіццю сацыялістычнай культуры, літаратуры і мастацтва, павышэнню іх ролі ў ідэйна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савецкіх людзей. Асаблівае значэнне надаецца выпуску падручнікаў, а таксама літаратуры для дзяцей і юнацтва.

Гэта пэўным чынам вызначае пачэсныя абавязкі і натхняе на новыя здзяйсненні ўсіх пісьменнікаў Савецкага Саюза, у тым ліку і нашу пісьменніцкую арганізацыю. За гады дзевятай пяцігодкі пісьменнікі Беларусі дасягнулі значных поспехаў у творчым асваенні тэм сучаснасці, у павышэнні ідэйна-мастацкага ўзроўню сваіх твораў ва ўсіх жанрах. У наступным пяцігоддзі гэтыя поспехі памножацца і яшчэ больш удасканалюцца. Мы спадзяемся, што ўжо ў бліжэйшы час у нас будзе апублікаваны творы вялікага мастацкага гучання. І далей наша літаратура будзе развівацца ў такім жанараму.

Пісьменніцкая арганізацыя Беларусі бачыць свае найвышэйшыя абавязкі ў тым, каб палымным мастацкім словам, актыўнай грамадскай дзейнасцю нястомна памагаць савецкім людзям рабіць усё для таго, каб дзiesiąтая пяцігодка стала пяцігодкай эфектыўнасці, пяцігодкай якасці ў ім'я далейшага росквіту нашай Радзімы і росту народнага дабрабыту.

Аляксей КУЛАКОУСКИ,
сакратар партбюро Саюза
пісьменнікаў БССР.

ПРА ШЧАСЦЕ НАРОДА

«Забяспечыць далейшае павышэнне ролі сацыялістычнай культуры і мастацтва ў ідэйна-палітычным, маральным і эстэтычным выхаванні савецкіх людзей, фарміраванні іх духоўных запатрабаванняў». Гэтыя радкі з пастановы ЦК КПСС аб праекце ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады» маюць прамое дачыненне да нас, кампазітараў.

Яшчэ і яшчэ раз мы перачытваем гэты гістарычны дакумент, які ўвасабляе ў сабе лінінскую генеральную лінію партыі. Ён прымушае аб многім падумаць, многае ўзважыць, па-іншаму асэнсаваць. Ён дае новы зарад бадзёрасці і натхнення.

Кампазітары рэспублікі шмат

робяць у справе эстэтычнага выхавання працоўных. У час канцэртаў на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах, навучальных установах яны прапагандуюць лепшыя здабыткі беларускай савецкай музыкі, рускай і сусветнай класікі, знаёмяць са сваімі творами, асноўная тэма якіх — наш сучаснік — чалавек працы, нашы гераічныя будні, нашы здзяйсненні.

Мой любімы жанр — песня, песня аб Беларусі, аб яе слаўных, таленавітых працаўніках.

Цяпер я працую над некалькімі новымі творами, якія прысвячаю роднай Камуністычнай партыі, XXV з'езду.

І. КУЗНЯЦОУ,
кампазітар, заслужаны дзеяч
мастацтваў БССР.

РАДЗІМЕ—УДАРНУЮ ПРАЦУ

На грудзях Антаніны Уладзіміраўны Шатухінай ззяе Залатая Зорка Героя Сацыялістычнай Працы. Гэтую высокую ўзнагароду Радзімы яна атрымала за самаадданую працу на пасадзе брыгадзіра маляроў будаўнічага трэста № 17 «Лаўсанбуда», які ўзводзіў Магілёўскі камбінат сінтэтычнага валайна імя У. І. Леніна.

А. У. Шатухіна — дэпутат Вярхоўнага Савета БССР.

Віктар Якаўлевіч Жандараў працуе ў трэсце «Крычаўсельбуд» машыністам экскаватара. Ён ударнік камуністычнай працы, яшчэ восенню выканаў сваю асабістую пяцігодку.

Імя выдатнага рабочага добра вядома на Магілёўшчыне. Ён — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

Сярод правафланговых сацыялістычнага спаборніцтва ў гонар XXV з'езда КПСС на Баранавіцкай швейнай фабрыцы трывалае месца займае намесніца, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Вольга Халупіна.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА (БЕЛТА), В. БЫСАВА і Р. АЛЫМАВА.

НОВЫЯ ГАРЫЗОНТЫ, НОВЫЯ ПЕРСПЕКТИВЫ

ДРУГАЯ СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР
ДЗЕВЯТАГА СКЛІКАННЯ

Ударнымі справамі адзначаючы падрыхтоўку да XXV з'езда КПСС, рабочы клас, калгаснае сялянства, працоўная інтэлігенцыя дэманструюць рашучасць паспяхова ажыццявіць задачы народна-гаспадарчага плана першага года дзесятай пяцігодкі.

16—17 снежня ў Мінску праходзіла другая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР дзевятага склікання.

На разгляд Вярхоўнага Савета былі ўнесены наступныя пытанні:

1. Аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1976 год.

2. Аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1976 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1974 год.

3. Аб зацверджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

З дакладам аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1976 год выступіў намеснік Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР, старшыня Дзяржплана БССР П. Л. Коханаў.

Дакладчык ахарактарызаваў важнейшыя сацыяльна-эканамічныя задачы плана на 1976 год. Прадугледжваецца далейшы рост прадукцыйнасці працы, як важнейшай крыніцы росту грамадскай вытворчасці. За кошт гэтага фактару намячаецца атрымаць больш чым 85 працэнтаў прыросту нацыянальнага даходу, 80 працэнтаў павелічэння выпуску прамысловай прадукцыі, увесь прырост аб'ёмаў будаўніча-мантажных работ і вытворчасці прадукцыі сельскай гаспадаркі.

Плануецца асваенне і вы-

пуск вялікай колькасці новых высокапрадукцыйных відаў машын, абсталявання, прыбораў, сучасных матэрыялаў і г. д.

Даклад аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1976 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1974 год зрабіў міністр фінансаў рэспублікі Б. І. Шаціла.

Дакладчык прывёў асноўныя паказчыкі прадстаўленага Саветам Міністраў БССР на разгляд і зацверджэнне сесіі праекта Дзяржаўнага бюджэту БССР на 1976 год — першы год дзесятай пяцігодкі, якая, як адзначыў Генеральны сакратар ЦК КПСС тав. Л. І. Брэжнеў, будзе пяцігодкай якасці, пяцігодкай эфектыўнасці і далейшага ўздыму дабрабыту савецкіх людзей.

Дзяржаўны бюджэт БССР на 1976 год вызначаны па даходах і расходах у суме 4.397,8 мільяна рублёў, з ростам у параўнанні з Дзяржаўным бюджэтам, зацверджаным Вярхоўным Саветам БССР на 1975 год, на 4,8 працэнта.

Пасля спрэчак Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў Закон аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі Беларускай ССР на 1976 год, Закон аб Дзяржаўным бюджэце БССР на 1976 год і пастанову аб зацверджэнні справаздачы аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту БССР за 1974 год.

Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў законы аб зацверджэнні Указаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, прынятых пасля першай сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі дзевятага склікання.

ТВОРЧЫ РАПАРТ ЛІТАРАТАРАЎ

НА IV З'ЕЗДЗЕ ПІСЬМЕННІКАЎ РСФСР

Вялікі Крамлёўскі палац... Сюды сабраліся многія прадстаўнікі шматнацыянальнай літаратуры Расійскай Федэрацыі, каб падвесці вынікі сваёй «літаратурнай пяцігодкі», шчыра, глыбока абмяняцца творчымі планамі. Сабраліся ў знамянальны час. У гэтыя дні ў абстаноўцы вялікага палітычнага і працоўнага ўздыму савецкія людзі вывучаюць і абмяркоўваюць важнейшы партыйны дакумент — праект ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады».

Цёпла сустрэлі дэлегаты і госці IV з'езда пісьменнікаў РСФСР В. В. Грышына, А. П. Кірыленку, Ф. Д. Кулакова, К. Т. Мазурава, А. Я. Пельшэ, П. Н. Дземічэва, Б. М. Панамарова, М. С. Саломенцава.

З вялікім уздымам быў выбраны ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС таварышам Л. І. Брэжневым.

З дакладам «Расійская літаратура на новым этапе камуністычнага будаўніцтва» выступіў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР Сяргей Міхалкоў.

Заканчваюцца год 1975, які завяршае слаўнае дзесятае пяцігоддзе творчай працы савецкага народа, што пераможна ажыццяляе гістарычныя рашэнні XXIV з'езда КПСС, сказаў ён. З гонарам азіраючыся на мінулыя гады, мы ўсведамляем, што за сарванымі лісткамі календару — тысячы і тысячы здзяйсненняў савецкіх людзей. У развіцці літаратуры, адначасна дакладчык, вялізную ролю адыгралі пастановы Цэнтральнага камітэта КПСС «Аб літаратурна-мастацкай крытыцы», «Аб мерах па далейшаму развіцці савецкай кінематаграфіі», «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадраў у партыйнай арганізацыі Беларусі», «Аб стане крытыкі і самакрытыкі ў Тамбоўскай

абласной партыйнай арганізацыі».

Увага Цэнтральнага Камітэта, усёй партыі, партыйных арганізацый аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей да праблем мастацтва і літаратуры, удзел партыйнага актыву ў важнейшых творчых абмеркаваннях і сустрэчах пісьменнікаў з'явіліся гарантыяй уважання ў жыццё рашэнняў XXIV з'езда партыі ў галіне літаратуры і мастацтва.

Ленінскі прынцып партыйнасці літаратуры, ленінская думка аб тым, што літаратура з'яўляецца часткай агульнанароднай справы, сталі фактам нашай рэчаіснасці, і іменна гэта вызначае пазіцыю кожнага савецкага пісьменніка. Мы прама і адкрыта заяўляем, што беззаветна служым барацьбе за яе ідэалы, служым свайму народу, падкрэсліў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў РСФСР. І народнасць нашай літаратуры, як вядома, ёсць неабходная ўмова сапраўды мастацкай творчасці.

Безумоўна, былі ў нашай рабоце і істотныя недахопы, адначасна дакладчык. Яшчэ далёка не ўсе магчымасці выкарыстаны для павышэння ідэйна-мастацкага ўзроўню творчай працы. Мы перакананы, што пасля гэтага з'езда пачнецца новы этап у творчай і грамадскай дзейнасці пісьменнікаў Расіі.

Сяргей Міхалкоў падрабязна ахарактарызаваў у дакладзе творы прозы, паэзіі, драматургіі, кнігі для дзяцей, якія ў сямідзесятых гадах унеслі новы ўклад у літаратуру Расіі, гаварыў аб ролі крытыкі ў мастацкай творчасці, аб рабоце з маладымі аўтарамі. Ён падкрэсліў, што галоўная пісьменніцкая задача — гэта наш сягонняшні дзень. Сучаснасць павінна

стаць і становіцца галоўным героем твораў.

Пасля дэкларацыі рэвізійнай камісіі на з'ездзе разгарнуліся спрэчкі. Прадстаўнікі буйнейшага атрада савецкіх літаратараў — пасланцы Масквы і Ленінграда, аўтаномных рэспублік, краёў і абласцей Расіі павялі зацікаўленую размову аб важнейшых праблемах сучаснай прозы і паэзіі, драматургіі і публіцыстыкі. Пісьменнікаў Савецкай Расіі, заяўлялі з трыбуны з'езда прамоўцы, сагравае пачуццё задаволенасці тым, што сваю перакананасць, свае думкі і парыванні, клопаты і трывогі, радасць сваю назаўсёды прысвяцілі яны справе камунізму.

На з'ездзе прысутнічалі шматлікія госці — дэлегаты саюзаў пісьменнікаў саюзных рэспублік, прадстаўнікі працоўных сталіцы, майстры мастацтваў, вучоныя, партыйныя і савецкія работнікі, воіны Узброеных Сіл краіны. Беларускаю пісьменніцкую арганізацыю прадстаўлялі намеснік старшыні праўлення СП БССР Іван Чыгрынаў і адказны сакратар Анатоль Вярыцкі. Іван Чыгрынаў выступіў з прывітальным словам Саюза пісьменнікаў Беларусі IV з'езду пісьменнікаў РСФСР.

Удзельнікі з'езда прынялі рэзалюцыю, у якой запэўнілі Цэнтральны Камітэт КПСС у тым, што для мастакоў слова няма і не можа быць больш ганаровай задачай, чым жыццё інтарэсамі савецкага грамадства, служыць ідэалам Камуністычнай партыі. Увесь свой талент, увесь агонь сэрцаў яны аддаюць справе Леніна, справе камунізму.

З'езд выбраў кіруючыя органы Саюза пісьменнікаў РСФСР і дэлегатаў на VI Усесаюзнаму з'езду пісьменнікаў.

СЯМІМІЛЬНЫМ КРОКАМ

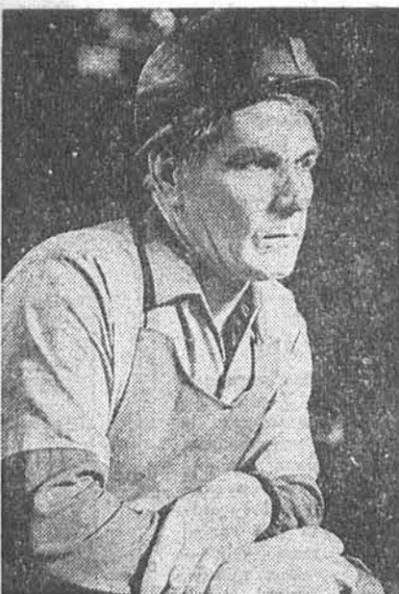
«У трактарабудаванні завяршыць пераход на выпуск трактараў «Беларусь МТЗ-80»...

З праекта ЦК КПСС да XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады».

У НАСТОЛЬНЫМ календары гэты дзень быў звычайнай серадай. Але ў працоўным календары беларускіх трактарабудаўнікоў ён адзначаны як святы. У адзінаццаць гадзін 3 снежня на галоўным канвееры была закладзена машына, на якой рабочыя ўстанавілі плакат з лічбаю 409 500. Ішоў апошні трактар дзевятай пяцігодкі. І было знамянальна, што гэтая машына — менавіта «Беларусь МТЗ-80». 15 тысяч такіх трактараў мінскія трактарабудаўнікі далі краіне ў завяршальным годзе дзевятай пяцігодкі. Магутная, надзейная машына ўжо атрымала прызнанне земляробаў.

У дзесятай пяцігодцы завод поўнасцю прыойдзе на выпуск такіх машын. Паводле вынікаў выпрабаванняў на палігоне літатэ Небраска (ЗША), гэты трактар прызнаны лепшым і занесены ў так званую «Чырвоную кнігу»,

Адзін з лепшых навалёў цэха молатаў С. Якушаў.

якая служыць рэкамендацыяй пры пакупцы сельскагаспадарчай тэхнікі.

Акрамя гэтага, «МТЗ-80» удастоены трох залатых медалёў на міжнародных выстаўках і кірмашах. На кульманах канструктараў, у цэ-ху вопытнай вытворчасці ўжо сёння

Гэтыя трактары «Беларусь МТЗ-80» заваявалі сусветную славу.

можна бачыць машыны заўтрашняга дня — «МТЗ-100», «МТЗ-142» і г. д.

Зладжана працуе калектыў Мінскага трактарнага завода ўпярэддзень XXV з'езда КПСС. Калектывы цэхаў, змены, брыгады, асобныя рабочыя рыхтуюць працоўныя падарункі партыйнаму форуму.

Адным з першых на прадпрыемстве яшчэ ў сярэдзіне лістапада рапартаваў аб выкананні пяцігадовага плана калектыву камуністычнай працы — тэрмічны цэх. Лепшым з лепшых тут называюць ударнікаў камуністычнай працы тэрмістаў І. Клыгуна, А. Чыстова, І. Кужэля, В. Цурко, С. Габі-

больш глыбокага, грунтоўнага асвятлення ў мастацкай літаратуры. Нельга мірыцца, калі ў асобных творах мясцовых аўтараў чалавек паказваецца спрощана, не раскрываецца яго духоўны свет.

У магілёўскіх пісьменнікаў, лепшых журналістаў ёсць вопыт стварэння цікавых нарысаў пра людзей працы. У свой час чытач прыхільна сустраў калектыўны зборнік «Людзі Прыд-

ПАДРЫХТАВАНА ДА ВЫСТАЎКІ

«Нафтагігант на Дзвіне» — так называюць сваё вялікае палатно віцебскі пейзажыст Антон Каржанеўскі. Яно ўслаўляе веліч будоўлі камунізму, узведзенай рукамі гераічнага рабочага класа на беларускай зямлі.

Жывапісец Васіль Ціханенка напісаў карціну «Маладыя будаўнікі Лукомля», якая неўзабаве ўвойдзе ў пастаянную экспазіцыю Палаца культуры энергетыкаў.

Паэтычна ўславіў прыгажосць азёрнага краю мастак

Уладзімір Кухараў у сваёй кампазіцыі «Яблык». Яго пэндзлю належыць і другая работа — «Будатрадавец».

Партрэтывыста Пятра Явіча цікаваць людзі індустрыяльнага горада. Ён працуе над партрэтамі вядомага фрэзероўшчыка станкабудаўнічага завода імя Кірава Анатоля Воранава.

Свае новыя творы мастакі Віцебска пакажуць на выстаўцы «Слава працы». Яны прысвячаюць яе XXV з'езду КПСС.

С. РОДЗІН.

ПІСЬМЕННІК І ПЯЦІГОДКА

Гэтае пытанне стаяла на парадку дня сходу Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР.

Даклад зрабіў загадчык сектара друку, радыё і тэлебачання абкома КПБ В. Бербега. У спрэчках выступілі пісьменнікі А. Пысін, І. Аношкін, П. Шасцерыкоў, М. Шумаў, А. Кандрусевіч, загадчык ідэалагічнага аддзела газеты «Магілёўская праўда» малады паэт Г. Зотаў, якія гаварылі аб тым, што наш савецкі працаўнік заслугоўвае

няпроўя». Сёлета ў выдавецтва «Беларусь» здадзены калектыўны зборнік нарысаў пра Герояў Сацыялістычнай Працы Магілёўшчыны. Такую кніжку, выказвалася на сходзе думка, можна і трэба зрабіць пра перадавікоў пяцігодкі.

Варта, каб мясцовыя пісьменнікі часцей выступалі з творамі аб правафланговых пяцігодкі ў перыядычным друку, па радыё. На сходзе абмеркаваны вершы маладой паэтэсы Валянціны Самойлавай.

ГАВОРКА ПРА НАДЗЁННАЕ

Гэтымі днямі калегія Дзяржкамвыда БССР абмеркавала адлюстраванне тэмы рабочага класа ў кнігах, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» ў дзевятай пяцігодцы. Доклад на гэтым пытанні зрабіў дырэктар выдавецтва М. Ткачоў. Ён зазначыў, што за гэты час выйшла больш як сорак кніг пра рабочы клас. Многія з іх атрымалі станоўчы водгук у чытачоў.

Дастойнае месца займае рабочая тэматыка ў выдавецкім плане на 1976 год. Адначасова ўказвалася,

што шэраг твораў недастаткова глыбока адлюстروўваюць духоўны свет нашага сучасніка, яшчэ не створана яркага, каларытнага вобраза рабочага чалавек — будаўніцка камунізму.

У абмеркаванні ўдзельнічалі намеснікі старшыні Дзяржкамвыда БССР Р. Ткачук, А. Барушка, галоўны рэдактар Ул. Яцко, галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» А. Марціновіч, загадчыкі рэдакцыйнай працы, паэзіі і перакладной літаратуры П. Місько, Ул. Паўлаў, Л. Салавей.

НА СТЭНДАХ БІБЛІЯТЭКІ

У цэнтральнай бібліятецы Пінска аформлена выстаўка «Насустрэч XXV з'езду КПСС». У першым яе раздзеле «КПСС — кіруючая сіла савецкага грамадства» — размешчаны надрукаваныя матэрыялы, ёсць спіс рэкамендацыйнай літаратуры.

У наступных разказаецца аб поспехах, дасягнутых краінай ў дзевятай пяцігодцы, аб тым, як працоўныя раёна рыхтуюцца сустраць з'езд партыі.

П. ГАРАС.

нета, чысцільшчыц Г. Краско, А. Папкову, гальваніста Н. Бурака, слесарамонтніка А. Карака і іншых. Калектыў тэрмічнага цэха дасць да канца пяцігодкі звышпланавы прадукцыі на 90 тысяч рублёў

Правафланговая сацыялістычнага саборніцтва наладчыца В. Якутоніс.

Яшчэ ў пачатку гэтага года калектыў сталеліцейнага цэха стаў адным з ініцыятараў пачыну па забеспячэнню выканання сустрэчных планаў на 1975 год за кошт росту прадукцыйнасці працы. Докладны працоўны рытм гэтага калектыву. Праектная норма цэха — 240 тон у суткі. Але сталевары пастаянна вышукваюць дадатковыя рэзервы вытворчасці. Гэта дапамагае ім кожны суткі выдаваць больш чым на 300 тон сталі. Адным з такіх рэзерваў стаў брыгадны метад. Сёння ўсе сталевары цэха працуюць па новаму. Лепшыя з лепшых тут: кавалеры ордэна Леніна А. Бялко, Г. Шышко, кавалер ордэна Працоўнай Славы Л. Бондар, кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга В. Фрэдэндфеў, ударнік камуністычнай працы Н. Арцюш, які сваю асабістую пяцігодку завяршыў адным з першых у сталеліцейным цэху за тры з паловай гады.

Шырока разгарнулася ў калектыве цэха сацыялістычнае саборніцтва, у якім прымае ўдзел 7 участкаў, 41 змена, 80 брыгад. Ва ўсіх гэтых падраздзяленнях прыняты канкрэтныя сацыялістычныя абавязацельствы, і найпершым у іх з'яўляецца пункт аб актыўным пошуку рэзерваў прадукцыйнасці працы. Не выпадкова ўвесь калектыў сталеліцейшчыкаў сёння лідэр заводскага саборніцтва.

Як заўсёды, па ўдарнаму працуюць заводскія кавалі. Брыгада кавалера ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга В. Жывіцы першай на заводзе выканала пяцігодку. Сёння пра завяршэнне пяцігадовых планаў рапартавалі ўжо больш як палова брыгад кавальскага корпуса. Сярод перадавікоў — брыгада ўдарніка камуністычнай працы С. Якушава. Яна завяршыла пяцігадовае заданне першай у цэху молату. Сёння на яе рахунку ўжо 650 звышпланавых тон паковок.

Як заўсёды, тон рытмічнай рабоце завода задае галоўны канвеер. Раз за разам на электронным табло пад дахам цэха запальваецца новая чырвоная лічба, якая азначае нараджэнне новай беларускай машыны.

Нямала слаўных працоўных спраў упісалі ў гісторыю завода рабочыя галоўнага канвеера. У лістападзе 1972 года тут быў сабраны мільённы беларускі трактар. Упярэддзень 58-й гадавіны Вялікага Кастрычніка з галоўнага канвеера сышоў 1 мільён 250-тысячная машына. Чвэрць мільёна менш чым за тры гады!

Сямімільнымі крокамі ідзе наперад калектыў двойчы ардэнаноснага Мінскага трактарнага завода. У дваццаць васьмы раз ён заваўвае першае месца ў штокартальным Усесаюзным сацыялістычным саборніцтве.

В. ДРАЗДОУ.

ДЗЕЦЯМ—ЦІКАВЫЯ ТВОРЫ

У Каралінчавічах закончыў работу семінар літаратараў, якія ішчуць для дзяцей і юнацтва.

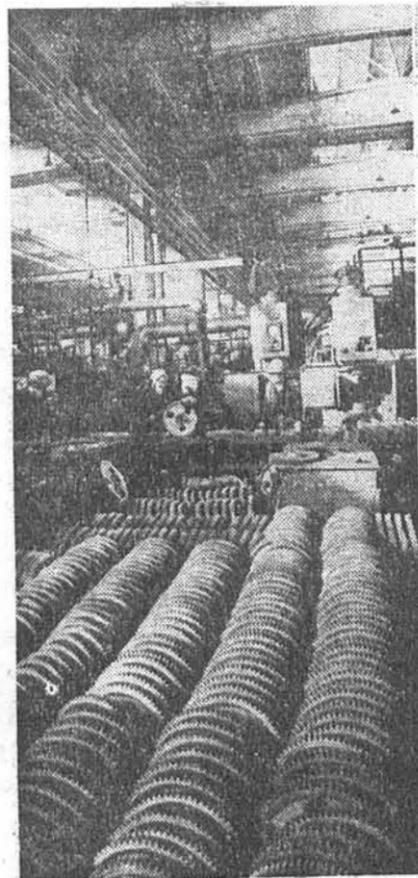
Цікава прайшло абмеркаванне твораў маладых—апошнімі «Там, дзе лесу шум» Т. Гарэлікавай, «Сонца маё — людзі» М. Панковіч, «Адзін дзень дзядулі «Ай» Р. Бензерука, апазіцыя В. Кастручына, М. Бабарыка, А. Галузы, С. Кур'явай, І. Казловай, Р. Ігнаценкі. Анялі ім рабілі А. Васіленіч, В. Палтаран, В. Вітка, В. Казько, М. Герчук, Ул. Машкоў, Л. Прокша, А. Кобец-Філімонава, Г. Васілеўская, Д. Слаўковіч, Г. Шыловіч, С. Міхальчук, В. Панамароў.

Секцыя паэзіі семінара разгледзла вершы і паэмы Л. Шырына, М. Салаўцова, Н. Галіноўскай, М. Гелера, В. Пчолюкі.

І. Гурбана, В. Гардзея, Ул. Бабкова, Ул. Місуна, Ул. Шварна, Б. Ганкіна, Разглядалі іх Е. Лось, Ул. Паўлаў, С. Шушкеніч, А. Вольскі, М. Барсток, Э. Агняцвет, А. Дзеружынскі, І. Васілеўскі.

На семінары адбыліся творчыя гутаркі на праблемах майстэрства. Для ўдзельнікаў былі прычтаны даклады і лекцыі, з якімі выступілі: доктар філалагічных навук Э. С. Гурэвіч («Праблема гераічнага ў сучаснай беларускай прозе аб Вялікай Айчыннай вайне»), кандыдат педагагічных навук Э. А. Лішаваная («Псіхалагічныя асаблівасці дашкольнага і дзяцей малодшага школьнага ўзросту»), кандыдат тэхнічных навук І. С. Блейхман («Навукова-тэхнічная рэвалюцыя і чалавек»).

Заклучная гутарка з удзельнікамі семінара адбылася 13 снежня. На ёй выступалі: намеснік старшыні праўлення СП БССР І. Чыгрынаў, сакратар партбюро А. Кулакоўскі, адказны сакратар праўлення СП БССР А. Вярцінскі, загадчык сектара мастацкай літаратуры ЦК КПБ Ул. Гніламедаў, загадчык аддзела ЦК ЛКСМБ Ул. Ліпскі, дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура» М. Ткачоў, галоўны рэдактар часопіса «Малодосць» Г. Бураўкін, пісьменнікі М. Гамолка, Е. Лось, Г. Васілеўская, Л. Прокша, А. Рыбак, Л. Шырын, Ул. Місун, Н. Галіноўская і В. Пчолюка падзякавалі кіраўніцтву Саюза пісьменнікаў БССР за арганізацыю і правядзенне творчага семінара.

Тэрмічны цэх. Тут працуе калектыў камуністычнай працы. Фота В. РЫБІНА, Б. СКУДНАГА і В. ЛЯШЧОВА.

ДЗЕЙННЕ рамана Аркадія Савелічава «Інжынеры» ахоплівае каля двух тыдняў. Два тыдні — гэта тэрмін камандзіроўкі групы інжынераў-электронічэкаў. З вялікага горада (у рамане ён не названы, але многія прыкметы гавораць пра тое, што гутарка ідзе пра Мінск) брыгада спецыялістаў на электронна-вылічальных машынах на чале з маладым (яму 26 гадоў) і таленавітым інжынерам Валянцінам Заўялавым ідзе ў далёкі паўночны гарадок Задольск на металургічны завод. Там, на гэтым заводзе, яны павінны абсталяваць новы вылічальны цэнтр.

Дырэктар завода Шухалаў не супраць абзавесціся звышсучаснай тэхнікай, але гэта хутчэй за ўсё дзеля «прэстыжу», а не па ўсведамленню надзвычайна патрэб велізарнай вытворчасці, немагчымай сёння без дакладнага і скрупулёзнага планавання і ўліку, з чым ужо не можа справіцца нават цэлая армія планавікоў, эканамістаў і іншых работнікаў гэтай службы. Шухалаў у горадзе карыстаецца бяспрэчным аўтарытэтам («Горад был купеческим, город стал шухаловским», — піша аўтар). І вось у канфлікт з Шухалавым уступае Заўялаў. У сваёй адданасці новаму камп'юсеру Заўялаў даходзіць і да прамога скандалу з Шухалавым (апоніям у імануе падобная «настойлівасць») і нават дамагаецца размовы з «самым Максімам Петровічам» (хто гэтая таямнічая асоба — не сказана, відаць, «сам» міністр). Максім Петровіч, праўда, нічым не дапамог маладому інжынеру (ды той, здаецца, і не мае патрэбы ні ў чыёй дапамозе), сказаў жа наступнае: «...все великие дела начинаются снизу. Вверх они только заканчиваются. Вы что: вы думаете, у меня больше возможностей, чем у вас? Если такая мысль пришла вам в голову, — лучше не начинайте дело... У Шухалова есть голова на плечах, хоть и... — Что-то такое он не хотел доказывать. — Используйте его голову, я разрешаю. Да не открываете ее нарочно, по молодости, по глупости...» (№ 11, стар. 93).

Што вынікае з гэтай размовы? Вынік першы — Мак-

А. Савелічаў. Інжынеры. Раман. На рускай мове. «Неман», 1975, №№ 10—11.

сім Петровіч спадзяецца на поўную самастойнасць Заўялава; вынік другі — Максім Петровіч літасціва дазваляе Заўялаву «выкарыстаць галаву» дырэктара (у разумных межах). Але ўсё ж гэта ўжо і рабіў прадпрыемствы і нахраністы (такі) Заўялаў да «беспрэцеднага случая» (№ 11, стар. 91) з Максімам Петровічам. У развіцці сюжэта сцена гэтая ніякай ролі не адыгрывае, у фарміраванні характару Заўялава — таксама. Тады што гэта? Баласт? Выдаткі аўтарскай фантазіі? Або, магчыма, такі сімвалічны акт благаслаўлення «самім»? Праўда, ёсць тут нейкая дэталё — Максім Петровіч баіцца, каб Заўялаў «не адкруціў» галаву дырэктару «незнарок».

«...Веруныка! — равняў он так, что голос его долетел и в приемную, и одна из секретарш бесом влетела в кабинет. — Ниши, Веруныка, — хлопнул он ее по узковатой кожаной юбке. — Ниши первый приказ, задом не дрыгай...» (№ 11, стар. 116).

«...Накаблученные, чуть-чуть прикрытые, а в основном-то открытые, ноги (!!!) ее производили сильное впечатление. Во всяком случае, он не сразу обратил внимание на панку приказов — взгляд внизу попридержал...» (№ 10, стар. 7).

«Привстав, она выгибает спину так, что сзади под тонкой трикотажной кофточкой вспыхивает перламутровый глаз, и этот, третий, глаз целит прямо в Завьялова — он

імкнуцца заглянуць у душу праз «поныгрыванне коленами».

У рэшце рэшт, справа не ў гэтым (хаця і ў гэтым таксама, як ні круці), а ў тым, хто ж такі Заўялаў, гэты герой тэхнічнага веку, наш сучаснік, чалавек 70-х гадоў? Як ужо было сказана, аўтар рэкамендуе яго таленавітым інжынерам. Спецыяліст ён першакласны (і гэтаму ў рамане ёсць нямала доказаў), справу сваю любіць і ведае. Акрамя таго, і арганізатар ён выдатны (праўда, бываюць і ў яго накладкі, напрыклад, эпізод са стажорам Гадлеўскім, але гэта ўсё хвароба росту, гэта пройдзе). Усё яму ўдаецца, гэтаму «земному чалавеку» Заўялаву: «Пожалуй, и вояком-то он стал

ва, «Белы параход» Ч. Айтматава і інш.).

У даным жа выпадку, у рамане А. Савелічава «Інжынеры», проста здзіўляе маральная глухата і слепата аўтара. Ствараецца ўражанне, што ён свядома не хоча бачыць свайго героя такім, які ён ёсць. А ён такі: «...Сомнение — скверная штука, и, надо сказать, он его не любил. Что сделано, то сделано» (№ 10, стар. 51). Чалавеку, выхаванаму ў класічных традыцыях сусветнай літаратуры, дэка чуюць падобныя атэстацыя станючасці. Але, можа быць, яны састарэлі, гэтыя традыцыі, і ў век электронікі час іх адкінуць? Перамагае «новая» мараль, мараль супермена, чалавека справы, а ўсе гэтыя

НАДРУКАВАНА У «НЕМАНЕ»

СУПЕРМЕН ВЕКА ЭЛЕКТРОНІКІ

Але і гэтага баяцца не варта, дырэктар таксама хлопец не промах, таксама можа «на арапа браць», як і Заўялаў. Ды і канфлікт у рамане надуманы. Усе сутычкі Заўялава з Шухалавым не носяць прыныповага характару, хутчэй за ўсё гэта звычайнае вытворчае бязладдзе, накішталт недаробленай у тэрмін залы для камп'юсера, яе памераў і г. д. (Гэта, на жаль, — зусім не тое, што некалі адбывалася паміж Вальганам і Бахравым!). Шухалаў, вядома, не дурань, у канчатковым выніку разумее, ідзе насустрач Заўялаву і нават прапонуе яму стаць начальнікам новага вылічальнага цэнтра.

Ды і якія могуць быць глыбокія канфлікты паміж двума такімі маральна падобнымі людзьмі? Супастаўце гэтыя фразы: «Не успел кнопку на приборной доске нажать, как влетела одна из секретарш, одергивая кожаную юбку. Ну, предложил ей и трусы из той же кожи сшить... Секретарша была ему под стать, быстро отшила: «Сошью и вам продемонстрирую». Он остался доволен ее ответом и велел назначить на завтрашний день совещание начальников цехов и заводских служб» (№ 10, стар. 21).

«Да у тебя, кума, телеса такие... — пробовал он как-то смягчить обиду, которую хоть и походя, без злости, но все же наносил ни в чем не повинному человеку» (№ 11, стар. 77).

не сомневаются, именно в него. Но почему-то нет желания бежать прочь, страха нет. Появляется ответная дерзость: кто кого! Он подходит ближе и без всяких околнностей прикрывает ладонью этот нахальный глазнице...»

«...Он посвистел в затылок и погладил нахально выпятившийся глазнице» (№ 10, стар. 64, 65).

Чытач, відаць, здагадаўся, што ў першым і трэцім выпадках гутарка ідзе пра Шухалава, астатнія ж дастаткова яскрава (наўрад ці тут патрэбны каментары) сведчаць аб маральнай фізіяномі галоўнага героя рамана — Заўялава.

Такіх прыкладаў можна прывесці безліч, але колькасць іх ужо наўрад ці істотная. Куды больш важна, як аўтар ставіцца да свайго героя. Між іншым, ужо з кантэксту прыведзеных вышэй урыўкаў відавочна, што аўтару імануе яго малады і «настырны» герой. Ён і сам, аўтар, не супраць перадаць некаторыя душэўныя рухі герояў пры дапамозе «цялес»: «Не умеешь ты хитрить, Валуша, — встала Вероника перед ним, поныгрывая коленами, но не из кокетства, а от какого-то внутреннего напряжения...» (№ 11, стар. 77). Кожнаму сваё: былі пісьменнікі, і ёсць, дзякуй богу!, якія перадавалі стаі душы праз самае духоўнае, што ёсць у вобліку чалавека, — праз вочы; былі і, як бачым, ёсць і такія, што

без особого труда — просто тронулся в путь, как и все остальные, и незаметно для себя оказался передом (цудоўна сказана! — Г. Е.). Он помахивал перед собой топориком, сбывая ненужный интегральный подлесок, и не давал себе труда оглянуться назад. Можно было сколько угодно упрекать его в гордыне, но дорогу-то ведь он прокладывал» (№ 11, стар. 106).

Ды хіба толькі ў гардыні можна яго папракнуць? А ў пошласці, у цынзіме, у нахабнасці, у ваяўнічым неўцятве, у паводзінах з «пазіцыі сілы»? Думаецца, аўтар нейкім чынам значна зрушыў акцэнт. Чым больш старанна ён пераконвае нас у таленавітасці Заўялава, у яго здольнасці прайсці скрозь «інтэгральны лес», тым больш сумняваецца ў ім.

Шухалаў, праўда, наконт гэтага іншай думкі: «Ваши личные разногласия меня не интересуют. Было бы согласие рабочее. Шуры-муры, эка беда! Да по мне хоть все вы...» (№ 11, стар. 116).

Як ні спакуслівы гэты шлях такога лёгкага вырашэння жыццёвых супярэчнасцей, наўрад ці можа ён быць прымальны. Дарэчы, аўтар і яго герой вельмі заклапочаны такой праблемай — а ці не паўплывае машыны веку на маральнасць чалавека, ці не высушыць ён яго душу? Праблема, як бачыце, не новая, але і не сказаць, каб устарэлая, яна сённяшня, наша, значыць, патрэбная.

Не, фармальна ў рамане машына не замяняе і не падмяняе чалавека, ён застаецца яе гаспадаром і валадаром, але — па сутнасці... Між іншым, па сутнасці, нам здаецца, справа не ў тэхнічным веку. Заўсёды былі і ёсць людзі, якія тлумачаць свае загані акалічнасцямі, векам, эпохаю і г. д. І заўсёды былі людзі, якія выдаюць свае загані за дэбразейнасць. Раней іх называлі ханжамі і крывадушнікамі. І заўсёды былі людзі, якія перамагаюць неслі сваю загану, зневажаючы ўсе дэбразейнасці і беспакарана аплеўваючы іх. Былі... Аднак былі (і ёсць) пісьменнікі, якія гнэўна клялімілі гэтых «пераможаў», хоць нярэдка яны і прыходзілі да трагічнага выніку (успомніце «Разарваны рубель» С. Антона-

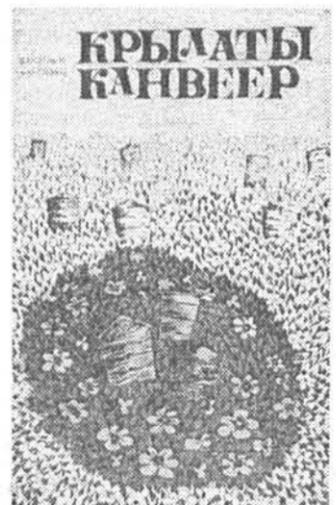
ранейшыя нормы можна ахарысціць адным імем — «сцішата», якія так ненавісны Заўялаву?»

Мы не выпадкова ўпамынулі ў пачатку рэцэнзіі, што час дзеяння ў рамане — каля двух тыдняў. Відаць, нешта важнае адбылося за гэтыя два тыдні, калі павінна было перавярнуць жыццё Заўялава. Так, гэтае важнае адбылося — Заўялаў «над смыслом своей жизни никогда не задумывался» (у 26 гадоў!!!), і вось упершыню задумаўся, «и это новое состояние было поразительно» (№ 11, стар. 79). На жаль, у чым «поразительность» гэтай метамарфозы, мы так і не даведзілі. Праўда, аўтар нешта невыразна сказаў наконт нейкай раздвоенасці Заўялава, нешта пра яго «душу» (№ 11, стар. 84).

Уласна, што здарылася? Заўялаў прыехаў у родны горад (там, у Задольску, ён, праўда, загахаўся, але пра гэта наперадзе), атрымаў «маленькую перамогу» над прадаўшчыяна гаспадаром, «змякчыў крыўду», нанесеную Вераніцы тым, што зрабіў ёй камплімент адносна «цялес», падглядзеў неўпрыкмет (аднясем гэта да мастацкай умоўнасці) асабістыя запісы дырэктара свайго завода і пакінуў яму такую «адзнаку» свайго наведвання: «Я здесь был, я все знаю. Завьялов». (№ 11, стар. 83; (Падкрэслена мною, — Г. Е.).

Пасля гэтага гутарка ідзе пра душу, якая заклікае да літасцінасці; затым ідзе апісанне наступных «подзвігаў» Заўялава — самым нахабным чынам ён пранікае да «самога» Максіма Петровіча (навошта — невядома ні Заўялаву, ні аўтару), шантажыруе Шухалава (№ 11, стар. 105) і яшчэ больш уме-ла абстаўляе ў бегу (у літаральным сэнсе!) Кліма Кірылавіча, галоўнага эканаміста шухалаўскага завода.

Між іншым, у нечым Заўялаў усё ж змяніўся. У пачатку рамана аўтар з некаторым спачуваннем паведамліў, што Заўялаў «лірыку» не прызнае, кніг не чытае (прыныпова!), пра Гётэ (ды хіба толькі пра Гётэ!) нават не чуў. Як мы ўжо бачылі, гэта абурваючае неўцятва не перашкодзіла яму ў пераможным ішэці па жыцці. І ўсё ж такі, у рэшце рэшт,

Вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: апавесці Т. Хадкевіча (аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы Б. Бур'яна і П. Кабарэўскага, мастак Ул. Доўгана), апавесці і апавядання Л. Арабей у серыі «Бібліятэка беларускай прозы» (мастацкі рэдактар П. Прагін), «Крылаты канвеер» В. Мысліўца (мастан А. Раманаў).

гэты супермен, размяканы каханнем (ды хочь, ці здольны ён кахаць?) да Вольгі Паўлаўны, да Воленькі, упершыню з замілаваннем, упершыню без іроніі чытае відаць, блізка (Інакш навішта менавіта яны працытаваны аўтарам?) герані яго сэрца вершы: «Отходят скорыя поезда... А мы ні разу не расставаліся, не раз'езжаліся, не провожаліся (!!!), ні разу п'янімамі не абмяніліся, да і не відзеліся нікогда: ешце мы проста не повстрэчаліся» (№ 11, стар. 95—96).

Ну што ж, наўрад ці мы маем рацыю патрабаваць ад Заўялава высакаразвітага эстэтычнага густу. Але прадмет яго ўлюбэнасці — справа іншая. Вольга Паўлаўна, наводзе задуму аўтара, нешта зусім процілеглае Заўялаву. Перш за ўсё, геранія гэта — ўвасабленне жаночасці. Што ж такое жаночасць, па А. Савелічаў? Як мы ні імкнуліся зразумець прычыну «чароўнасці» Воленькі, спробы гэтыя не далі станоўчага выніку.

Работнік яна бяздарны (сам Заўялаў зусім справядліва ёй гаворыць, што яна сябе паводзіць на рабоце, як «домохозяйка», а не як інжынер). Забудзем дзелавыя якасці герані. Можна, гэта для жанчыны і не так важна. Але ж як і чалавек Вольга Паўлаўна — шэрая істота, якая не вымаўляе ніводнага разумнага (зноў жа, бог з ім, і з розумам!) і проста душэўнага слова, не робіць ніводнага сардэчнага ўчынку. Праўда, вялікай годнасцю Вольгі Паўлаўны аўтар лічыць тое, што яна заўсёды «молчыць», толькі часам дазваляючы сабе нейкія невыразныя мармытанні. Вось на гэтым «дэстэтызме» герані варта спыніцца больш падрабязна, таму што для аўтара гэта прычынова (мяркуючы па тым, як ён, пісьменнік, які працуе выключна са словам, нястомна і ўпарта ваюе з гэтым самым словам).

Сусветная літаратурная традыцыя ведае нямаля прыкладаў адчаю паэта перад словам, пакуты слова, нават барацьбы са словам, якая, урэшце, заканчваецца перамогай, пераадоленнем, набыццём новага слова. А. Савелічаў, не ў прыклад сваім вялікім папярэднікам, распраўляецца са словам проста. Слова, гаворыць ён, «это расхожая мишура» (№ 10, стар. 17). А далей — яшчэ лепш: «Слова — все-таки скверная штука, полной мысли не выражают, а лишь запутывают простые, казалось бы, отношения» (№ 11, стар. 44). І васьмі героі, з аўтарскага благаслаўлення, пачынаюць вырашаць канфлікты «без слоў»: Заўялаў бесцэрмонна «срубліў» барду галоўнаму эканамісту завода. Пасля гэтага яны наладзілі невялікі кулачны бой (з філа-

софскай базай: словы, маўляў, гэта толькі паклёны, якія прыводзіць да інфарктаў, а васьмі добра б панабудаваць на плянчах і ў скверах рынгаў — «Решайте ваши мышинные обиды на кулаках, честно и благородно»), пасля якога яўна сталі сімпатызаваць адзін аднаму. Ну, і нарэшце, апошнім спартыўным спаборніцтвам было спаборніцтва ў бегу ўсё да той Вольгі Паўлаўны. Але вышчаснаму галоўнаму эканамісту зноў не пашанцавала — Заўялаў так загнаў яго, што ў таго «селезенка... уже не ёкала — хлопала, как мокрая тряпка» (№ 11, стар. 113), вырваў у беднага эканаміста, прыпасены тым, Вользе букет ружаў (між іншым, гэты букет яны рвалі адзін у аднаго неаднаразова), пасля чаго засталася адна-адзіная ружа, якую Заўялаў і падарыў урачыста Вользе. На гэта яна зрагавала па-свойму «ідэальна»: «Одна... Мне шкото еше не дарил одну розу...» (№ 11, стар. 113).

Вось так. Значыцца, паколькі нейкія нягоднікі выкарыстоўваюць слова для паклёну і каверзы, адмовімся ад свяшчэннай місіі слова — аб'ядноўваць людзей, вернемся ў пачоры, пачнем рыкаць і будзем вырашаць спрэчкі кулачным спосабам. Няхай жанчына будзе пакорліва і маўкліва, няхай мужчына нарошчвае мускулы і культывіруе хамства.

Працуюць фінальныя радкі рамана: «Он (Заўялаў. — Г. Е.) собирался на обед, когда в вычислительный зал неожиданно вошли Шухалов, Патин и... Ростислав Михайлович!»

— Ну, здравствуй, начальник. — сказал Ростислав Михайлович, пожимая руку».

Пасля гэтага аўтар паставіў чатыры радкі таямнічага шматкроп'я.

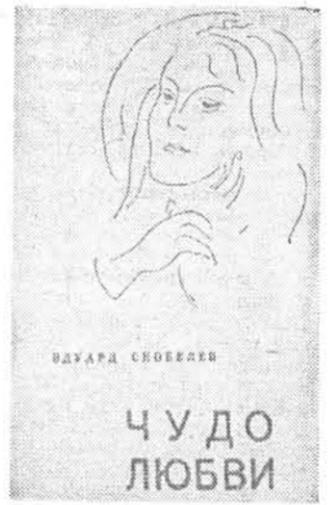
Тры названыя тут чалавекі, якія прыйшлі паціснуць руку Заўялаву. — дырэктары буйнейшых заводаў, адзін з іх — стары камуніст, які карыстаецца вялікім уплывам.

Будзем шчырымі: кніжкі часопіса закрываец з цяжкім пачуццём. І не Заўялаў яго выклікаў, а адносіны да яго аўтара. Як ні сумна гэта прызнаваць, але аўтар — саюзнік свайго героя. Нам проста і адкрыта раіць: пакуль справа датычыць кам'юцэра, выкарыстоўвай розум (правільней, тэхнічны веды), калі ж гутарка заходзіць аб маральнасці, дзейнічай кулакамі, нагамі і хамствам.

Не ведаем, якія аптымістычныя гарызонты бачыць А. Савелічаў за фінальным шматкроп'ем, мы ж бачым за ім фантастычныя гарады з

рынгамі, дзе інтэлект забыты і перамагае нешта, набытае жорсткім кулаком, а за ім — хлюпаючыя селязёнікі, гвалтоўна абрэзаныя бароды, нахабны свіст услед чалавеку, а то і проста ў твар (ёсць у рамане і такое), «накаблученные ноги», «всесокруняющие груди» (№ 10, стар. 17), «мускулистые бедра», полные «призыва» (№ 11, стар. 69). Заўялавым ўсё дазваляецца! І як ідэал, недзе на парозе ўтульнага доміка — шэранькае, спалоханае мышанё, што пакорліва чакае свайго лёсу. — супермена.

Галіна ЕГАРЭНКАВА.

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшлі новыя кнігі. Змяшчам іх вокладкі: «Святая пчала» Р. Барадуліна (мастак М. Казлоў), «Чудо кахання» Э. Снобелева (мастак М. Вецін).

СУЧАСНЫ ПОГЛЯД НА СТЫЛЬ

Праблемы мастацкага стылю здаўна цікавяць беларускіх даследчыкаў. Аднак да пэўнага часу стыль як эстэтычная катэгорыя трактаваўся даволі вузка. У асноўным мелася на ўвазе мова твораў у яе, так сказаць, функцыянальным значэнні. Праўда, ужо ў 20—30-ыя гады асобныя крытыкі выказвалі думку, што стыль праяўляецца ва ўсёй вобразнай тканіне твора і ў нейкай ступені ўключае ў сябе кампаненты яго зместу і формы: жанр, сюжэт, кампазіцыю, вобразную сістэму, усю эмацыянальную афарбоўку, характар апавядальнай манеры і, нарэшце, мову з яе сінтаксісам, інтанацыйна-рытмічным ладам і лексікай.

Зараз мастацкі стыль вывучаецца як у шырокім плане, так і ў вузкім — індывідуальны стыль таго ці іншага пісьменніка. Стылем займаліся ў нас Ул. Копац, М. Крукоўскі, М. Барсток, П. Дзюбайла, Р. Шкраба. І васьмі не так даўно з'явіўся калектыўны зборнік «Стыль пісьменніка», прысвечаны аналізу творчасці ў гэтым плане сямі мастакоў слова, пастаў і праявіў — П. Броўкі, М. Танка, А. Кулішова, П. Панчанкі, І. Мележа, І. Шамякіна, Я. Брыля (аўтары даследаванняў адпаведна М. Ярош, М. Ароўка, В. Бечык, В. Гапава, С. Андраюк, А. Лысенка, Э. Гурэвіч). С. Андраюк напісаў таксама ўступ да кнігі «Да пытання аб індывідуальным стылі пісьменніка», дзе піша: «Без адметнай індывідуальна непаўторнай канцэпцыі рэчаіснасці, якая ўключае ў сябе сваё бачанне і адчуванне, сваё разуменне свету і чалавека, і ў аснове якой светлагляд мастака (падкарэслена мною. — І. К.), нельга гаварыць пра індывідуальны стыль. Стыль не столькі тэхніка, колькі бачанне свету, выяўленне асобы, індывідуальнасці».

Гэта сапраўды так. У стылі выяўляецца сам мастак, яго гнеў і боль, яго радасці і перажыванні, яго бачанне свету і чалавека ў ім. Індывідуальна-асабістая мастацкая канцэпцыя рэчаіснасці патрабуе ад мастака цэласнага, гарманічнага і мэтанакіраванага, мэтазгоднага разумення і ўзнаўлення жыцця. Светлагляд, бясспрэчна, з'яў-

Стыль пісьменніка. Рэдактары В. В. Барысенка і П. К. Дзюбайла. Мінск, «Навука і тэхніка», 1974.

ляецца адным з вядучых стылеўтваральных фактараў.

У сучаснай беларускай літаратуры, адзначаюць аўтары, узмацніўся рух да стылявой шматпланавасці, бо эвалюцыя стылю як сістэмы мастацкіх выяўленчых сродкаў ці прыёмаў непасрэдна звязана са зменамі мастацкага задання, эстэтычных навываў і густаў.

Стыль пэўнага пісьменніка — гэта ў першую чаргу наследаванне лепшых традыцый мінулага, іх індывідуальнае развіццё. І ў сферы стылю традыцыі, як аказваецца, маюць вялікае значэнне. Кожны новы крок немагчымы без апоры на трывалы грунт традыцыі. «Пагарда да традыцыі, — піша, напрыклад, М. Ярош, — перш за ўсё нацыянальнай, ігнараванне таго, што захоўваецца ў культурнай спадчыне ад першароднай існасці, прыводзіць часта да штучных эксперыментаў, збыдлівае мастацтва, пазбаўляе яго водару роднай зямлі, сілы ўздзеяння і прыгажосці».

У той жа час ён слушна падкрэслівае, што наследаванне традыцый, выкарыстанне вопыту папярэднікаў можа быць па-сапраўднаму плённым пры ўсвядомленых, крытычных, творчых адносінах да спадчыны. Так, даследуючы народна-песенную і апавядальную традыцыю фальклору, П. Броўка прыйшоў да значных мастацкіх адкрыццяў. Гэта адчуваецца ў інтанацыях, рытмічным пульсе, у самой дынаміцы слова.

Паэтычная традыцыя — адзін з моцных, дзейных фактараў, якія шмат у чым вызначылі стылявыя пошукі многіх беларускіх паэтаў і празаікаў. У М. Танка, напрыклад, «адметнасць паэтычнага свету перш за ўсё бачыцца ў абазначаных важнейшых вымярэннях, якія ідуць ад двух тыпаў эстэтычных адносін да жыцця: негатыўнага, крытычна-сатырычнага і пазітыўнага, глыбока-лірычнага». Стыль П. Панчанкі вызначаецца выключна дынамічнай мастацкай сістэмай, «у якой адбываецца пастаянны рух і цыклічны зварот да раней вырабаваных форм з якасна новым іх абнаўленнем». Стыль І. Мележа — гэта «лірычнасць, празрыстая малюнкавасць п'янага, цэласнасць успрыняцця свету». Характэрнай асаблівасцю індывідуальнага

стылю І. Шамякіна з'яўляюцца чуйнасць да вядучых грамадскіх тэндэнцый, надзейны патрэб жыцця, праблемная насычанасць зместу, дынамізм і займальнасць сюжэтай структуры яго твораў.

У аднаго і таго ж пісьменніка, заўважаюць аўтары, могуць з'яўляцца розныя ў стылявых адносінах творы. Залежыць гэта ад жыццёвага матэрыялу, ад творчай задумкі і яе ідэйнай пакаранасці, ад жанру. Напрыклад, у Я. Брыля ёсць раман «Птушкі і гнёзды» і лірычныя мініяцюры. Няўпэнасна асноўнага, пераважнага тону не робіць творы надобнымі адзін на адзін. У разнастайным жанравым дыяпазоне аўтара бачыцца імкненне да «стылявой разамкнёнасці», разнастайнасці.

У П. Панчанкі, адзначае В. Гапава, «драматызацыя лірычнага адчування змяняецца стрыманай усемашкай рамантыкай». Праз арганічнае суіснаванне выпрацаваных ім стылявых элементаў рамантычнага і рэалістычнага, лірычнага і сатырычнага ён дасягаў паўнагучнай поліфаніі стылю.

Пісьменнік, які валодае перадавым светлаглядам і які выпрацаваў свой індывідуальны стыль, не павінен спыняцца на асвоеным. Пытанне новых якасцей у творчасці пісьменніка звязана са зменай стылю. Змена ж стылю ў таго ці іншага пісьменніка нярэдка адбываецца са зменай метаду на яго новай аснове. Так, напрыклад, адзначаецца ў кніжцы, «стыль Пушкіна-рамантыка шмат у чым адрозніваецца ад стылю Пушкіна-рэаліста, хоць аснова стылю (талент) адна і тая ж».

Але трэба папракнуць аўтараў у недастатковым адлюстраванні той палемікі, якая вядзецца сёння вакол праблемы мастацкага стылю — ва ўсеагульным і рэспубліканскім друку. Шкада і тое, што ў выданні дапушчана шмат апісак і проста граматычных памылак (стар. 36, 117, 138, 225).

Увогуле ж, зборнік «Стыль пісьменніка» прымушае нас выправіць памылкі ў ацэнцы творчасці асобных пісьменнікаў, дапушчання раней нашай крытыкай.

І. КАПЫЛОВІЧ.

СЛОВА АБ ДРУЖБЕ

Выдавецтва «Молодая гвардия» выпусціла ў свет своеасабліваю паэтычную кампазіцыю пад назвай «Радуга дружбы», у якую ўвайшлі вершы і песні Ул. Фірсава і Г. Серабракова. Кніга прысвечана непарушнаму братэрству Балгарыі і Краіны Саветаў, геранічным справам Ленінскага і Дзімітроўскага камсамолаў, гасціннай Беларусі, дзе нядаўна праходзіў III Фэстываль дружбы савецкай і балгарскай моладзі. Аб гэтай знамянальнай падзеі, аб горадзе-героі Мінску, які прыняў эстафету дружбы ад Кіева і Сафіі, з уздымам гаворыцца ў вершы «Братэрская эстафета». У іншых творах ус-

лаўляюцца працоўныя і ратныя подзвігі народаў-пабрацімаў. Адзін з лепшых вершаў прысвечаны балгарыну Антону Буюклі — добраахвотніку Чырвонай Арміі, які паўтарыў подзвіг Аляксандра Матросова («Подзвіг»). З асаблівым хваляваннем успрымаецца таксама твор аб маці героя Пятра Купрыянава — Анастасіі Фамінічне Купрыянавай («Маці»).

Зборнік прыгожа аформлены і аздаблены фоталістрацыямі з гісторыі Ленінскага і Дзімітроўскага саюзаў моладзі, з гісторыі партызанскай барацьбы, з сённяшняга жыцця братніх краін.

Ул. ГАСЦІЛОУСКІ.

ГАРАЧАЯ жiwенская пара канчалася. З палёў убралі жыта, пшаніцу, ячмень — звезлі і склалі ў гумні. З першага абмалоту здалі дзяржаве збожжа. Па трыццаць-сорак фурманак, нагружаных вадборным, першага гатунку, зернем адвозілі з Бацькавіч на станцыю Камунар, за шэсцьдзесят кіламетраў: выпраўляўся абоз у дарогу на світанку, да сонца, а вяртаўся пад вечар наступнага дня — паражняком. Іншы раз на адной з падвод сядзеў у шыкоўнай апараты мужчына, звесіўшы з драбін ногі ў чаравіках ды яшчэ і паверх — блішчача-чорныя галёшы. Значыць, прыехаў нехта з шахцёраў — іх з Бацькавіч было дзець не з кожнай другой хаты. У Данбасе і ў Крывым Розе, куды і ездзілі на белы хлеб і шчодры рубель нашы жыхары здаўна. Цяпер жа землікі, вярталіся дадому, у родныя куткі. І Бацькавічы прымалі іх без крыўды, шіха, хаця і не дужа ласкава, але са спаўняем: «Што ж, жыў-жыў чалавек на чужыне, ды, відаць, на бацькаўшчыну пацягнула, дома, пэўна, лепей...»

Тое лета амаль кожны раз абознікі з Камунар прывозілі аднаго-двух гэтакіх гасцей. Гэта было не звычайна: раней увосень, калі з работамі ўвогуле падупраўляліся, наадварот з вёскі касяком шасталі адыходнікі, а цяпер усё пераінвацыянавалася. Шахцёры вярталіся пад родныя стрэхі. Яны, вядома, добра пагуляўшы, пахадзіўшы па радні, памалу ўцягваліся ў вясковое жыццё.

Яшчэ на полі стаялі бухматыя бабкі ўсе, у пракосах ляжала пасенная калюшына, у кучках і валках даходзіла грэчка, яшчэ не браліся касіць бульбоўнік, а ў хатах ці то ў будзённым дзень, ці ў святэраў рашычы чулася гамана, а то і песні; сям-там на прыдзе можна ўбачыць чубатага, у касаваротцы хлопца з гармонікам, які чорнымі ад вугалю пальцамі перабіраў басы, і вакол яго, вядома, кучыліся дзяўчаты. Без пары, дзе тыя яшчэ п'яковы, усчаліся вечарычкі-ігрышчы, і гэтыя гульбішчы, з танцамі, пачастункамі і проста выпіўкамі, пакаціліся, бы кужальныя клубкі, ад вёскі да вёскі...

...Нешта на Іллу, як раз пасля абложнага дажджу-грыбасею («Ілля парабіў гвільда»), на Целяпейвай падводзе прыехаў, як сам Целяпей казаў, часова, на пабыўку знакаміты бацькавіцкі шахцёр Максім Ляўша. Белабрысы маўмыра Алёха Целяпей на парні гнядых падкаціў Максіма проста да яго бацькі на двор, увішні і з яўнай угодлівасцю адчыніў вароты і пусціў здарожаных коней на падворак, закруціў лейцы на драбінку і ўзяў аберуч вайкі Максімаў чамадан, угодліва і літліва зірнуў у вочы гаспадару.

— Я ж і сам не ўломак, — Максім, саскочыўшы з фурманкі, памкнуўся перахапіць чамадан у яго з рук, але перадумаў, падміргнуў гарэзліва нахальным вокам: — Зойдзем у хату!...

Пацалаваўшыся з падслепаватым старым Піванам, які ад збятэжанаці стаяў, як аслупяпелы, Максім панарыў зладзятвымі вачамі навокал: «А дзе ж маці?» (яна намерла ў вялікі пост, маразамі) і глыбока, бы кавальскі мех, уздыхнуў, скінуў пяжыка скуранку-тужурку; яна, як бялізна, загрымела, і ў хаце запахла вугалем. Пасля загрымеў чамаданам.

На стале, на зашмараваным настольніку, разлэгаў вялікі, з паджарыстай скарынкай бохан — максеўская паліца. Пакапаўшыся ў тым жа чамадане, Максім выцяг і ўрачыцка, з нейкім прасветлена-разгубленым тварам уладкаваў на стале бутэльку Каўтануўшы сляву, Целяпей прагна, шэра-злётнымі вачамі ўгаропіўся ў наклепку, натужавычыся прачытаць надпіс на ёй. Целяпей мо хадзіў у школу адну зіму, і для яго гэта была не простая рэч прачытаць тым два словы, і ён аж спацеў, моршчыў лоб, парэшыце нека адолёў напісанае: «П-ш-н-ч-на-я в-о-д-к-а...»

— Дык сядай, Лёха, бо ты бачу, саскочыўся ўжо, — Максім перахапіў у бацькі міску з салёнымі гуркамі, якую ўнёс з паграбка стары Піван. Ён усё няўцяма і ўтрапана пазіраў на сына, згадваючы, колькі ж гэта гадоў ужо нічога ад яго не было чуна. У той год, яшчэ да калгасу ў Бацькавічах, сьніў Півана падзяліліся, і пры дзялічбе Максіму выдзелілі бацькаву хату, а зямлі — не выстарыла. Як жыць? На пецы ж людзі не расцярэбілі, і Максім-юнак, па мянушцы Ляўша, кінуўся ў белы свет, як у капейку. Вядома, куды ён мог падацца, як не туды ж, у Горлаўку ці ў Максеўку, дзе ўжо асталася і жылі землякі. Яны і прытулілі Ляўшу, далі начлег і кармёжку і, парахаваўшыся, узялі з сабою ў падземелле, кананогам. Максім ад прыроды (усе Піванавы сыны маглі пахваліцца і здароўем, і ростам, а ў Бацькавічах кажучы: «Дзе стан, там і сіла») быў хаця і не гонкі ростам, не тое, што ўсе ягоныя браты, затое збіты моцна, ілечы шырокія, рукі мускулістыя, кудачышчы, як тыя гіры, шыя кароткая і тоўстая, такая, пра якую кажучы — шыя, хоць вобад гні. Кароткія, мядзев-

дзятвыя ногі ступалі роўна і цвёрда, лёгка насілі Максімава целу; ступалі ў Максіма трохі пляскаць і наскамі ўнутр — выдавала, што ён трохі касаланіў, але лёгкасы і скорасцю халды гэтая загана як бы скрадалася. Калі Максім ідзе — хораша глядзець, Максім быў і на язык шусцёр. Іншыя яго браты, каго ні вазьмі, таксама за словам у кішэню не лезлі, але з Максімам у сэнсе вастрылі слова і знаходлівасці ніхто не зраўняецца. Адным словам, Максім, маладзейшы з Піванавых сыноў (яго некалі напаяўжартам Піван называў сваім хлебнікам, гэта азначала — карміцель, бацькоўская ўцеха), быў хлопец хоць куды, і натуральна, гэта радавала ўсіх, асабліва старога Півана, які ў свой час быў, можа, нават рады, што Максім з'ехаў з дому.

Вестка аб прыезде Максіма, вядома, разнеслася хутка па вёсцы і па радні. Балазе блізка, амаль па суседству жылі Максімавы браты — Ахрэм і Харытон, дзядзікі Карп і Дзямід ужо аддзеленыя, у сваіх новых хатах. На хутары жыў толькі Лазар, але і ён, не-

глядваў і да свайго старога, але, паўкаваты і надхоплівы, смурны і задзірысты, Лазар усё нешта насіў тайную, дуюно забытую ўсім, але толькі, відаць, не ім самім крыўду і на свайго бацьку, і на ўсіх сваіх братоў.

За сталом Лазар першы як бы ачунуўся ад той задуманасці ці таго здранцвення, якое, відаць, узрушыла ўсіх, а найбольш яго, як старэйшага і гарачлівага, тое напаяўжартам, якое ўспыла, — яго прывёз з сабою, з Данбаса, Максім, басалыга, якога ўсе ўжо лічылі даўно страчаным для вёскі назаўсёды. Можна, усе і забылі, што Максім з'ехаў, накрыўджаны бацькам, які не мог змірыцца з тым, што трэба яму ахвяраваць для сына апошняй надзея, апошняю сваю радасцю-мару.

Убачыўшы на парозе Баянка, Лазар усміхаўся, паказваючы рэдкаватыя, з'едзеныя зубы, гучна і шыра паклікаў:

— Праходзь, Панасавіч. Садзіся во... Бачыш, прыехаў наш блудны... Максім наш аб'явіўся!...

— Сядай, Іванька, во тут, на ўслоне, — замітусіўся стары Піван, шлэнваючы ў по-

Сцяпан КУХАРАЎ

Мой новы твор «Зорка Каникула» з'яўляецца працягам аповесці «Бацькавічы». Апрача знамых чытачам, тут дзейнічаюць і новыя героі.

На зямлю бацькоў вяртаюцца людзі, якіх у сем'ях лічылі «адарванымі лістамі». Яны ўключаюцца ў новае вясковое жыццё. Іх лёс, узаемаадносіны, будні і ўсталяванне маладога калгаса — усё гэта хвалюе Алёшку Баянка — галоўнага героя — ён вучыцца ў педтэхнікуме і летнія каникулы шчыруе з землякамі ў полі, на танку, а пасля вучобы таксама асыдзе ў родных мясцінах.

Прапаную ўвазе чытачоў «ЛіМа» раздзел з аповесці.

Аўтар.

ВЯРТАННЕ

вядома як даведаўся і прышоў таксама. Праведзець прыезджага гасця завіталі і суседзі. Харытон, які цяпер памагаў кавалю ў кузні, стаяў пры горне за маладобіца, сказаў, каб і мой бацька завітаў да Піваняў на адведкі.

Калі бацька зайшоў у хату і, ніякавата пацпеваючыся, павітаўся, застолле ўжо шумела. На покуне, пад багаўнёю, сядзеў расчараваны Максім з братамі і расказваў нешта, відаць, важнае, бо нягледзячы на тое, што ўжо гасці паспелі ўзяць па чарцы, усе слухалі сур'ёзна, нават заклапочана, забыўшыся на закускі.

Ля стала ўходжаўся сам стары Піван. Ён усё тупаў, узбуджаны і трохі пад хмяльком ад прыгубленай чаркі, спюдаўся на хаце, не ведаючы, за што зачэпіць рукі, бо сыны, занятыя з гоцею, не звярталі на яго ўвагі, і яму, некалі гаспадару ў хаце і паважанаму хлебасею ў сяле, крыўдна, што ўлада і была слава яго амаль што згасла, і, адчуваў ён, знікла назаўсёды. Застаецца толькі адно — успаміны ды сыны, яго ўцеха і сунішчыне на старасці.

Пакрэктуячы і пагляджаючы яшчэ густаватую, але амаль усю белую, касмылістую бараду, Піван падыходзіў да стала і намагаўся нешта сказаць, але яго не слухалі, ад яго адмахваўся, як ад назойлівай мухі, і гэта яшчэ большай крыўдай клалася на душу, і стары моўчкі няжыка соўгаўся на хаце, няўцяма пазіраючы на застолле, і не мог ніяк супакойць сябе, што жыццё яго ўжо мінула, што былое не вернеш, як не вернеш пражытых дзён, былой радасці, былой блакітнай сваёй мары, якую насіў і прапнёс праз усе нягоды і парогі на дарозе да тае блакітнае мары. Чатыры сыны — Лазар, Харытон, Ахрэм і Максім, і чатыры надзеі — кожнаму пай, свая паласа, свой кут... Але жыццё распарадзілася па-свойму. І як бы нават лёгчай разгадала яго, Піванаву загадку: Лазар пайшоў на хутар, першы аддзліўся, і старому як бы адлегла ад сэрца; паміж трыма сьнімамі лёгчай можна падзяліць зямлю, якую з такой прагавітасцю і неўтаймаванасцю збіраў і ўходжаў ён, не спыняючыся ні перад чым, за які кавалак, за мяжу ён гатоў быў біцца да крыві з кожным, нават з родным татам.

Сыны — нядаўнія шахцёры, — і Харытон, і Ахрэм, — у першую зіму ўступілі ў калгас. Лазар, старэйшы з братоў, атабарыўся на хутары і яшчэ ўсё жыў — быў аднаасобна, але ўбачыў, што застаецца амаль адзін, — падаў заяву да гурту і нават пачаў актыўнічаць: ён меў залатыя рукі цесля, і неўзабаве праявіў сябе. Часта ён бавіўся і ў нашай хаце. За-

рых бліскучых, хоць ты як у люстра глядзіся, галёнах, і, канечне, адразу ж пахваліўся сынавым падарункам.

— Не беспакойцеся, суседзі, я ета так, на хвілінку, пабачыцца — бацька скінуў нашчыканую іскрамі-вугалем шапку, прыглядзіў дачына палыселую галаву і прыліпнуў да ўслончыку з краю, пашукаў вачамі гасця. — Ну, Максіма, дай паглядзець на цябе, які ты на шахцёрскім баршчы, адгадаваўся. Як там, яшчэ наша Хрысаніха жывая-здоровая?..

Максім як прасянтлеў пры ўспаміне пра Хрысаніху — яе добра ведаюць ўсе бацькавіцкія шахцёры, бо амаль усе яны прайшлі праз яе светлую хату-мазанку блізка ля праходной у шахту, куды адзіні і спыняліся найперш у земляка Кузьмы, нашага сваяка, які на шахце меў дасяду не то інжынера, не то тэхніка, а яго другая жонка-хахлашка кожнага Кузьмовага земляка прымала як мае быць, з ўсёй украінскай шчодрасцю.

— Та жыве, дзякуй богу, і здаровая! — Максім панягнуўся да бутэлькі, каб наліць, але бутэльку перахапіў Лазар, бліснуў бяльматымі вачамі, затараторыў:

— Вып'ем, Іванька... Каб жылі мы дружна, як належыць, па-суседску...

— Кінь ты балабоніць, балабон пусты, — рэзка абарваў брата Харытон, старэйшы пасля Лазара Піванавы сын. Памуцаў бы ўжо. Во няхай Максім кажа. Ён жа мае што сказаць, а ты адразу лезеш — на і мае штаны ў жлукта... Давай, за тваё здароўе!..

— За здароўе ваша, а ў горла наша, — збятэжана, але з нейкай іроніяй ці зладзівасцю сказаў Лазар і першы кульнуў, скрывіўшыся і прычмокнуўшы языком, выпер скуласты, у шчачыні твар шурпатай і ў чорных, ад смалы плямак і драпінах далоняў і зноў, як і дагэтуль, захапіў нітку гаворкі: — Мы во слухалі тут, што нам расказваў Максім, яго данбаскія навіны і аж зжухнуліся. Гамон! Прапалі нашы шахты. Нама тых заробкаў, Панасавіч, якія былі на Кальберы, на тым рудніку, дзе мы з табой, браток, чырвоны аграбалі.

Лазар зладзівата і асалавела паглядзеў на баках, нібы правяраючы, маючы шэрымі, сухімі вачмі, ці няма каго старонняга, набраў поўныя грудзі паветра і як абвяс, відаць, баяўся Харытона, нягледзячы што сам быў тут старэйшы, калі не лічыць старога Півана.

— Вось балабон дык балабон! — Харытон з'едліва заўсміхаўся.

— Плявугае абш-што. Яму абш чацаць язык, балазе ён у яго доўгі, як пам'яло, матляца... — Хопіць вам, хлопцы, — абзавяўся

Карп Кузьміч, які моўчкі як бы драмаў, падпершы рукою акуратную з лёгкай сівізнай цёмную бародку; ён быў цырозы, не захмялее. Кузьміч нідзе, ні на якой бяседзе, ні на якім гульбішчы ці частаванні больш аднае чаркі не браў, спасылаючыся на сэрца, а сэрца ў Кузьміча было — дай божа, з ім нішто не справіцца ні з касой, ні за плугам: — Харытоне, Лазарку, ачомайцеся, абое ж вы дзеці аднае маткі, за што вам сварыцца?.. Зямлю ж во, дзякуй богу, падзялілі, усім хапіла... Цяпер, як тая старая Вусіха п'яе ўсім — на ўсё поле паласа, — ён захікаў, аж заслязіліся карыя вочкі-бураўчыкі, якія звычайна глядзяць на субсідэніка ва ўпор, выпрабавальна, не мігаючы.

— Карп Кузьміч, — крануў за плячо суседа бацька, — на што намякаеце? Можна, на мяне, дык я ж тут ні прычым. Вы — радня, вам і лепш разбірацца, хто каму вінен. А мы, відаць, тут паміж вас лішнія, то можна будзе і пайсці... Тым больш, Харытоне, у нас работа ёсць нейкая... Пад вечар яшчэ можам аглядзець парог які ці матыку каму навайстрыць...

— Ага, матыку, кажаш? — ухапіўся, як за нешта больш рэальнае, Харытон. — А тачыла тое наша дзе? Відаць, у вяду апусцілася. Вот, скажыце, людзі, некаму ж яно спатрэбілася. Што ён з ім, з тым тачылам, будзе рабіць, гад печаны!..

— Чакае, што калгас яшчэ разваліцца, тады, глядзі, і сваб тачыла будзе, і з таго тачыла можна і капейчыну аго-раць, і разбагацееш, глядзі, яшчэ, і кузню сваю займееш, — аж расмяяўся пелсела і задзірыста Максім, даючы гэтым зразумець усім, што дарэмна патугі людзей, якія так упарта чапляюцца за старога Максіма прапанаваў наліць і, калі ўсе крыху супакойліся і намераліся падняць чаркі, ён устаў над сталом, мажны, шыракаплечы, і, адкашляўшыся, сказаў:

— Браты, радня, суседзі! Не думайце, што я прыехаў удвору, бо там, на шахтах, сталі дрэнныя заробкі. Не! Справа зусім іншая. Лазар во кажа, што там, на Украіне, цяпер труднае ўрэма. Гэта праўда, там былі вялікія цяжкасці. Ды што гаварыць, вы самі добра ведаеце. Але мы, шахцёры, хлеб елі. І цяпер ядзім. Бо вугаль — той жа хлеб...

— А ты што, хіба зноў туды? — падахліўся Лазар, коршыкам скочыў да свайго старога, пачаў тармасіць за плечы, апантаны, пырсаючы слінаю ў змаршчакваты твар: — Тата, чую, ён, басалыга, аказваецца, не наездзіўся... Зноў бацька стары, нямоглы, адзіні застанецца!..

— Ат, кідай ты, сьне, — праз кашаль як не прастануў стары Піван, яго, відаць, добра змарыла ад выпітай чаркі: — Не плявузгай, сынок, абш-што... Максім прыехаў назаўсёды. Яго тутакж зямля, ягоны надзел я здаў калгасу, і мы — тутакж законны!..

Помніцца тое, як браты дзяліліся і як пры той дзялічбе даваўся Максіму ўсё кінуць-рынуць і з'ехаць на шахты. А цяпер вырас, акрэп Максім — волат, прыехаў у скуруццы, новая кепка, гарнітур, бардовая з вельвету рубашка-талстоўка пад рыпучай каўказскай з маністамі папружкай, чаравікі з галёнамі. І старому ў падарунак — новыя, бліскучыя галёшы, якія тут жа, у тую ж гадзіну, як Максім распакаваў чамадан, стары Піван уздыбурыў на сваё брудня, у цыпках ступакі — няхай усе ведаюць, што яго сын не жмінда.

— Што ж, як кажучы, пара і чэсьць знаць, — устаў з-за стала бацька, пачаў дзякаваць гаспадарам за пачастунак, — Пайду я ўжо...

Ды не так жа проста было разысціся суседзям, калі на стале бутэлька, і Максім, захмялелы, разгаварыўся. Развясаліся языкі і ў мужчыні, ім, на праўдзе, было пра што пагаварыць, многае іх турбавала, але застолле сабралася такое, што не кожны меў магчымасць, як кажучы, зліць адзін праг другім душу, бо на душы ў кожнага — было сваё. І гэта, можа, лепш за іншых, адчуваў Максім, свежы чалавек, які з'ехаў у свет яшчэ да калгаса і сам прайшоў немаляую школу, працуючы кананогам, а затым забойшчыкам і крапільчыкам.

Максім распытаў пра жыццё-быццё, пра навіны ў калгасе, хто кіруе, дзе цяпер той-сёй з яго былой хлапецкай хуёры... Што можна было яму расказаць? Вядома, першы хацеў выказацца Лазар, але яго стрымлівала прысутнасць Баянка, — ён ведаў, пра што можа расказаць Лазар, таксама нядаўні шахцёр, якому не спадабаліся шахты, і ён якраз перад калгасам вярнуўся ў Бацькавічы ў сямую пару, калі надзялілі ўсіх, хто жадаў, былой панскай зямлі, і Лазар ахвотна выбраўся на хутар. А цяпер яму не дужа смачны падаўся калектыўны хлеб, але ён мусіў прыхаваць сваю крыўду. Ды яна ў яго часта і прывявалася, бо Лазар быў па натуре чалавек гарачы і вялікі зайздроснік.

— Жывём — хлеб жуём, — Лазар усю сваю пнярню запусціў у місу, дзе ляжалі горкае яшчэ не прасоленае з ружаватымі шалупілкамі агуркі, узяў скрылік, (Заканчэнне на стар. 8)

І СВЕТЛАГА, І ДОБРАГА НЯМАЛА...

АДАЦЬ УСЁ ЛЮДЗЯМ

Сыну Станіславу

У нашай працы ёсць
З асноў — аснова —
Таймуеш мірны атам,
Я — гартую слова.
Усё аддаць людзям
У нас душа гатова:
Магутнай сілы атам,
Нязмернай моцы слова.

Як чайка, на зіму
Я пакідаю Нарач.
Не ўбачыў бераг
Хмурны, апусцелы.

Сасонкі пабялелі,
Хмары скрылі далеч,
Тырчаць ілбы чаўноў
З-пад снежнае пасцелі.

На ўзвышшы помнік высіцца.
Зара чырвоным сцягам
Прарвалася праз шчыліну
Прыземістых аблокаў.

Да цішыні прыкованы
І сэрца, і ўвага,
І мары, летуценні
Зноў мае далёка.

Як чайка, палячу
Шырокім светлым шляхам.
Турбуе час мяне.
Збудзіўся, як ад грому.

Залапатаў прапелер
І вялікім шэрым птахам
Вялізны самалёт
Панёс мяне дадому.

О, ДОБРЫ КАЗАЧНІК НАШ ХАНС

Вялікаму датчаніну Хансу
Крысціяну Андэрсену прысвячаю

Бываў я ў розных гарадах,
Наведаў вёскі, сёлы:
Ёсць людзі ў латаных штанах,
Але ж не бачыў голях,
А галышамі па зямлі
Часамі ходзяць каралі.

І рагатаў я ад душы,
Смех чуўся на паўмілі,
Калі такія галышы
Каля мяне хадзілі.
Мне казачнік, датчанін Ханс,
Прывёў вяльможу напаказ.

Кружылася мая радня,
Як ястраб над плячыма,
Бо на брыдкае качаня
Глядзеў не іх вачыма.
І паказаў мне добры Ханс,
Надыдзе праўды светлы час.

Я знаю, датскі востраў Фюн,
Майстрам маны не любы,
І не адзін прайдоха-ўюн
Сцяў для пракляцця губы.

О, добры казачнік наш Ханс,
Прыходзь, гасцюй часцей у нас.
Бываў я ў розных гарадах,
Наведаў вёскі, сёлы.

Быў парабкам маленькі Стах,
Але не быў ён голым,
А галышамі па зямлі
Паны хадзілі, каралі...

ІДУ

ДА СЯБРА-ЛЕСНІКА

Клубчак дыму шмат што нагадаў,
Ён пасмай рвецца на ускраю лесу,
Сасонак стромкіх маладзенькіх
чарада
Стаіць самлелая ад дзіва-інтарэсу.

Даўно не бачыў сябра-лесніка,
Іду заснежанай ад станцыі
сцяжынай,
Укрыта лёдам сіня рака,
Укрыты вербы покрывам
сняжынак.

Ля моста мноства цёмных
катлавін,
Сляды вайны жыццё яшчэ
не сцерла.
Калісьці з яру, з зарасляў лагчын
Гарматы выстаўлялі свае жэрлы.

Здаецца блізікім домік лесніка,
А да яго зусім яшчэ не блізка.
Лічыў жывымі многіх, іх шукаў...
Імёны іх глядзяць на ўзгорку
з абеліска.

Імёны мрамур захавае на вякі,
А ў сэрцы — захаваюцца
да смерці,
Бо выпай лёс сябрам маім такі,
Што іх з жыцця не вырваць
і не сцерці.

Даўно не бачыў сябра-лесніка,
Лясны салдат пра многае
раскажа.
Укрыта лёдам сіня рака,
Над домам дыму тоненькая
пража.

КАТЭДЖ ПАСТУХА

На ліпе ля ўзгорка бусел жыву,
Гняздо аддаўна ім старанна звіта.
А побач хата. Знатны старажыл
Таксама час праводзіў самавіта.

Ён слыў вядомым у калгасе
пастухом,
Усё Палессе знала яго статак.
Рашылі даць старому новы дом,
Каб ён адчуў у ім раскошу
і дастатак.

Каля ракі катэдж двухпавярховы
рос.
Пад'езд — асфальт. Паркан
наўкол, газоны.
На якасць і камар не падаткне
свой нос,
Усё тут мае свежасць, новыя
фасоны.

А колькі сонца ў вокнах!
На балкон
Як ступіш, дык відаць паўсвету.
Пастух садзіцца часам на услон,
Каб кнігу пачытаць або газету.

Здаецца, што смуткуе часам
па старым,
Падыдзе на загончык,
дзе стаяла хата.
Тут дзед з бабуляю памерлі
без пары,
Тут бацька вырасціў яго і брата.

Не па старым сумуе і глухім,
Каму патрэбна тое, што аджыта.
Ён не шкадуе заімшэлае страхі
І спаракнелых сцен шалёўкаю
закрытых.

Тут столькі гора, болю перажыў,
Тут столькі страшнага, няшчаснага
пабачыў,
Успомніць, сэрца рэжуць
невядомыя нажы

І вочы самі падсвядома плачуць.
Усё змянілася. А белыя буслы
Як сотні год таму назад
шчасліва кружаць,
І пеніцца вада ў рацэ кіпеннем
злым,
І сцелецца туман пад вечар,
нібы кужаль.

Душа, як кніга, у старога жыхара,
У ёй гісторыю радзіма запісала:
І невядомага, і страшнага гара,
І светлага, і добрага нямала.

На магутным акеанскім караблі
Ёсць знаёмых у мяне нямала,—
У мясцінах многіх пабылі,
Не адна навала гартавала.

Дык таму, я гэта не стаю,
Іх вяртанне радасна вітаю,
На ўзбярэжжы зачарованы
стаю,
Бачу выплылі з-за хмар,
з-за небакраю.

Пабывалі вы, сябры, ў гасцях,
Пабывалі вы ад нас далёка.
Мужнасцю натхняў савецкі сцяг,
Ён над вамі палымнеў высока.

ПЛЫВУЦЬ ЦЕПЛАХОДЫ

Вясенняе сонца
Бязлітасна паліць,
У лукаткі ходзяць
Дунайскія хвалі.

То пружа нястрымным
Парывістым валам,
То ў борт цеплахода
Удараюцца шквалам.

Знаёмых і родных
Імён тут нямала —
«Заслонаў» і «Колас»,
І «Янка Купала».

Плывуць цеплаходы...
Прасторы... Прасторы...
Наперадзе мора,
Наперадзе мора...

Тут сіняе неба...
І я, як сініца,
Мне поўнач радзімы
Далёкая сніцца.

Вясенняе сонца
Бязлітасна паліць,
Няспынна ірвуцца
Дунайскія хвалі.

ЧАСОПІСЫ У 1976 ГОДЗЕ

ДАРОГА У ЗАЎТРАШНІ ДЗЕНЬ

Апошнія лісты календара адгортвае імклівы час. Хутна, вельмі хутка — Новы год, год XXV з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, год новых працоўных поспехаў і здзяйсненняў.

З чым жа выйдзе часопіс «Маладосць» да сваіх чытачоў у 1976 годзе? Вельмі багатым і змястоўным будзе аддзел публіцыстыкі. Пад рубрыкамі «XXV з'езд КПСС — дастойную сустрэчу», «Рубяжы дзесяці...», «На ударных камсамольскіх», «Наш сучаснік» мы раснамаем пра гераічныя працоўныя будні камсамольцаў і моладзі Беларусі, пра пераемнасць камсамольскіх паняленняў, пра вернасць заповітам бацькоў. Вось толькі, для прыкладу, некаторыя артыкулы: В. Радомскі —

«Дэвіз плячгодкі — якасць», С. Законнікаў — «Гатоўнасць да подзвігу» (з дзённіка санктарара сельскага райнома ЛКСМБ), І. Саранавін — «На раджаюцца адірчыці...» (артыкул аб выхаванні маладых вучоных), Р. Рэлес — «Другая змена» (нататкі выкладчыка школы рабачай моладзі), Л. Пракопчык — «Самі, сваімі рукамі» (з жыцця сельскага прафесійна-тэхнічнага вучылішча).

Цікавымі аб'яваюць быць інтэрв'ю «Маладосці» са старшынёй Дзяржплана БССР Л. Коханавым, міністрам культуры БССР Ю. Міхневічам, міністрам асветы БССР М. Мінкевічам і міністрам вышэйшай і сярэдняй адукацыі БССР М. Мляшковым.

Чытачоў штотыднёвіка, вядома ж, цікавіць нашы літаратурныя публікацыі будучага года. Пастараюся спыніцца на гэтым пытанні больш падрабязна.

Мы не пакінем сваёй даўняй традыцыі і надрукуем агляды маладой беларускай паэзіі і прозы 1975 года, а таксама агляды маладой украінскай паэзіі і маладой эстонскай прозы. У першым нумары 1976 года гэце «Маладосці» будзе наш калег — літоўска маладзёжны часопіс «Яўніма гратас».

Пад рубрыкай «Жыццё-гэраіне-творчасць» мы будзем друкаваць творчыя партрэты знаных майстроў пяра. Чытачоў цікавае і захапляючае знаёмства з творчай лабораторыяй В. Палтаран, А. Пысіна, І. Чыгрынава і А. Вярцінскага.

Кажуць, што, каб атрымаць уяўленне аб тым ці іншым часопісе, трэба прачытаць ягоную прозу. Мы, маладосцеўцы, цалкам згодны з гэтым.

Надрукаваць раман І. Чыгрынава «Апраўданне крыві». В. Быкаў, даўні і адданы сябра «Маладосці», абяцае прыслаць нам сваю новую аповесць. Будучы надрукаваны аповесць І. Навуменкі «Апошняя восень», А. Асіпенкі «Два дні і дзве ночы», А. Кудраўца «Блакітны вярблюд», Б. Сачанкі «Дыярыуш Мацей Беланавіч», Э. Ярашэвіча «Белыя Лугі», 3 аповесцю «Зоркі над палігонам», якая прысвечана сённяшнім савецкім воінам, выступіць А. Жук. У рэдакцыйным партфелі мы маем цікавую па задуме, гумарыстычную аповесць аб студэнтах Р. Семашкевіча «У калаўроце дзён». Часопіс будзе працягваць друкаванне ваеннага дзённіка І. Мележа. 3 новымі апавяданнямі выступіць у «Маладосці» Я. Брыль, У. Нарпаў, А. Кандрусевіч, І. Стадольнік, Г. Далідовіч, А. Масарэнка, В. Патава, Л. Філімонава і іншыя аўтары.

Важны пазычны багаж 1976 года. «Маладосць» ганарыцца дзямі з праслаўленымі май-

страмі пазычнага слова П. Броўкам, А. Куляшовым, П. Панчанкам. Іх вершы зоймуць на нашых старонках пачаснае месца. 3 імямі вершаў выступіць у «Маладосці» Р. Бардулін, Н. Гілевіч, П. Маналі, А. Вярцінскі, В. Зуёнак, Я. Сіпакоў, Ю. Свірка, А. Грачанікаў, К. Камейша, В. Макаравіч, У. Скарынін, Д. Бічэль-Загнетава, Я. Янішчык, Л. Тарасюк, А. Разанаў, А. Салтук, П. Марціновіч, У. Дзюба, І. Кірэйчык і іншыя.

Адна з галоўных задач «Маладосці» — адірчыць новых імёнаў. У 1976 годзе са сваімі творами будучы дэбютаваць празаікі А. Бароўскі, І. Клімяноў, В. Бутрым, паэты К. Жук, Н. Радзівончык, У. Немізанскі, У. Місцюк, А. Касцень.

Як бачыце — нямала маладых галасоў уліваецца ў рэчышча нашай літаратуры. І ў гэтым зарука таго, што новы літаратурны год будзе п'яніны, Л. ДАЙНЕКА, адказны сакратар часопіса «Маладосць».

Івану ШУЦЬКО — 50

Зайтра дзіцячаму пісьменніку Івану Шуцько спяўнецца 50 гадоў. З гэтай нагоды прайдзене Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала юбілярну прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Іван Цітавіч! Горача вітаем Вас і шлем свае віншаванні ў дзень Вашага п'яцідзесяцігоддзя.

З першых сваіх твораў — вершаў, апавяданняў, якія друкаваліся на старонках перыядычных выданняў, Вы заявілі сабе як пісьменнік, які цікава мог размаўляць з дзецьмі. Адна за другой выходзілі кніжкі Вашых вершаў і казак: «Мой мяч», «Чужая хатка», «Лепшая сяброўка», «Першае слова», «Са свайго пункту гледжання». У жанры прозы Вы таксама сказалі сваё слова, аб чым сведчыць зборнік апавяданняў «Дзіма хоча быць героем».

Прыемна адзначыць, што Вы трымаеце цесную сувязь з сельскай школай, педкалентывамі, жывяце іх радасцямі і трыбогамі, назапашваеце назіранні для новых твораў.

Жадаем Вам, дарагі Іван Цітавіч, творчых поспехаў, добрага настрою і моцнага здароўя».

Рэдакцыя штодзённіка «Літэратура і мастацтва» дачытае да гэтага віншавання і жадае юбілярну ўсяго самага лепшага ў жыцці, здзяйснення творчых задум.

«**М**АСТАЦТВА і грамадства», — так назвалі яе арганізатары, выдаўцы з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Берлінскае выдавецтва імя Хеншэля выпускае кнігі і часопісы па ўсіх галінах мастацтва: тэатру, музыцы, выяўленчым мастацтвам, мастацтвам кіно, эстрадным мастацтвам. Выдавецтва друкуе матэрыялы па тых відах масавай камунікацыі, якія з максімальнай сілай здольны несці мастацкую інфармацыю.

межаў, тут пануе адчуванне таго, што дасягненні сяброў становяцца нібыта нашымі ўласнымі. І наадварот. Адчуванне гэта ўзмацняецца, калі бачыш цікава падобныя, з любоўю выдадзеныя п'есы сучасных савецкіх пісьменнікаў, славуці эйзенштэйнаўскі «Браняносец «Пацёмкін», цікавую па задуме, але яшчэ больш удалую па мастацкаму афармленню кнігу пра Давіда Ойстраха...

І побач суседнічаць даследаванні пра Бертальда Брэхта,

ведаць чытача, якому адрасавана выданне.

Нашы нямецкія сябры выяўляюць нааўнасць абедзвюх гэтых якасцей. Асабліва заслугоўваюць увагі іх дасягненні ў галіне выдання навукова-папулярнай і пазнавальна-публіцыстычнай літаратуры, мэтай якой з'яўляецца ўмелая прапаганда мастацтва, знаёмства шырокага чытача з цікавымі творамі, з творчым працэсам, з абліччам, з унутраным светам мастака. Цудоўным прыкладам сказанаму служыць кніжна-брашурная серыя «Дыялог». Гэта серыя задумана і ажыццяўляе ролю пасрэдніка паміж чытачом і мастацтвам. Звычайна кнігі гэтай серыі — невялікія па аб'ёму, вельмі кідкія па афармленню, якое адразу прыцягвае ўвагу чытачоў. І цана іх неадрага — 2, 4, 6 марак. Серыя вылучаецца на рэдкасць разнастайнай тэматыкай: тут выдаюцца драматычныя творы, эсе, мемуары, сцэнарыі асобных кінафільмаў (так былі выдадзены сцэнарыі нашых фільмаў «Каліна чырвоная» і «Гары, гары, мая зорка»), творчыя партрэты мастакоў. Вядома, выданне карыстаецца ў ГДР вялікім пошптам, асабліва сярод моладзі. Хаця, паводле сцвярджэння кіраўнікоў выдавецтва, яно не з'яўляецца спецыялізаваным, прызначаным толькі для моладзі. «Наша роля, — сціпла дадаюць яны, — зводзіцца к таму, каб дапамагчы ў пошуках сапраўднай культуры маладому чалавеку». Гэтак жа служыць серыя «Свет мастацтва» (вышла ў свет ужо каля 100 назваў кніг і брашур гэтай серыі), цыкл выданняў па выяўленчаму мастацтву, які пастаянна абнаўляецца (і карыстаецца вялікай папулярнасцю, пра што ўскосна гаворыцца і тыраж — 300 тысяч экзэмпляраў).

Круг дзейнасці выдавецтва аб'ёмны і разнастайны; яно спецыялізуецца на выданні драматычных і музычных твораў, але, акрамя гэтага, ажыццяўляе пастаяннае выданне 7 вялікіх часопісаў па мастацтву.

Выстаўка, і гэта можна сцвярджаць пэўна, цікавая ва ўсіх раздзелах. Цікавыя сур'езныя манграфічныя даследаванні (сярод іх можна адзна-

чыць манграфіі пра Б. Брэхта, О. Нагеля, манграфію аб тэартычным вучэнні С. Эйзенштэйна), хаця, дзеля праўды, трэба сказаць, што абагульняюча-эстэтычнай літаратуры, якая кранае тэартычныя праблемы развіцця мастацтва, на мой погляд, крыху не хапае.

Цяжка ўтрымацца ад захаплення, калі гаворыш пра выяўленчы аддзел выстаўкі, дзе больш за ўсё ўраджаюць рэпрадукцыі твораў славуціх мастакоў. Тут вялікі дыяпазон — ад Пірасмані да Рэмбранта — і ўсё гэта напоўнена здзіўляючай гамай колераў. У рэалізацыі гэтай гамы адбіліся зноў-такі майстэрства выдаўцоў.

Але калі гаворыш пра ідэі і здзяйсненні ў рабоце берлінскага выдавецтва па мастацтву самых апошніх гадоў, то хочацца спыніцца на двух фактах.

Першы факт — ідэя стварэння так званых кішэнных слоўнікаў па мастацтву. У серыі задумана ахапіць як мага большую колькасць відаў мастацтва, выдадзены або выдаюцца «малыя лексіконы» тэатра, музыкі, архітэктуры, эстраднага мастацтва і г. д. Выдаюцца яны тыражом 20—30 тыс. экзэмпляраў (гэта даволі вялікі тыраж для ГДР). Думаецца мне, што і нам няблага скарыстаць такую высакародную ідэю.

Факт другі. Кніга пра Давіда Ойстраха, выдадзена ў 1973 годзе. Выданне (у мінулым годзе яно было адзначана як адно з лепшых кніг свету) будзе, як зборнік мініячур. Носіць яно і больш празвічны падзаглавак: «Рабочы партрэт». Але зроблена гэта па законах пазіі.

І, на самай справе, Мастацтва хіба гэта не тое вялікае люстра, якое лепш за ўсё, ярчэй за ўсё пакажа нам Чалавека? І разважаючы аб той радасці, якую прынеслі нам нашы сябры з ГДР адчуваеш непарыўнасць гэтай двухполюснай сістэмы: Чалавека і Мастацтва. Непарыўнасць, адзіства гэтай сістэмы становіцца законам жыцця грамадства, на сцягу якога напісана: «Усё для чалавека, усё ў імя чалавека».

В. САЛЕЕУ,
кандыдат філасофскіх навук.

ВЯЛІКІ «МАЛЫ СВЕТ»

НАТАТКІ АБ ВІСТАВЦЫ
ВЫДАВЕСТВА «ХЕНШЭЛЬФЕРЛАГ»

Экспазіцыя выстаўкі, прадстаўленая ў Палацы мастацтваў, ураджае перш за ўсё сваёй кампактнасцю, дакладна прадуманай арганізацыяй, што дазволіла нашым сябрам так свабодна і ў той жа час так эфектна размясціць вялікую, увогуле, колькасць матэрыялаў. Бо акрамя кніг, выяўленчых прадукцый, матэрыялаў для пастановак, касцюмаў, матэрыялаў па музыцы і музычнаму тэатру ў экспазіцыю ў якасці наглядна-візуальнага фону ўключаны шматлікія фатаграфіі сцэн з кінафільмаў, драматычных і оперных спектакляў, тэлепастановак, эстрадных паказаў, цыркавых атракцыйнаў.

Такім чынам, выстаўка Жыхары нашай сталіцы прывычаліся ўжо да рэгулярных сустрэч з мастацтвам сяброў. Сведчанні таму багата, успомніць хаця б нядаўнюю выстаўку па выяўленчаму мастацтву ГДР. Але цяперашняе знаёмства наша з культурай братняга народа мне здаецца асаблівым, яно сведчыць пра якасна новы врус ва ўзаемадзеянні і ўзаемаўзбагачэнні нашых сацыялістычных культур. Тут так наглядна і пераканаўча сцвярджаецца не толькі стары тэзіс аб тым, што сапраўднае мастацтва не ведае

палотны Ота Нагеля... Я назіраў за творамі наведвальнікаў выстаўкі, якія падыходзілі да стэндаў, дзе абазначаны імёны гэтых майстроў мастацтва — яны свяціліся разуменнем.

...Увогуле выстаўка выклікае роздум. І, відаць, самае моцнае ўражанне заключаецца ў тым, што з выстаўкі ідзе з перакананнем: не, нічога не параўнальна з мастацтвам па ступені яго ўздзеяння на чалавека. Уздзеянне гэта цэласнае: у ім злітае ў адзінае рацыянальнае і эмацыянальнае, у ім пачуццё дае крылы розуму, а розум адкрывае пачуццю вочы.

Але выстаўка наглядна паказала і якая няпростая задача «пастаянна далучаць да культуры ўсё больш шырокія колы чытачоў» (так ахарактарызаваў на прэс-канферэнцыі журналістаў, прысвечанай адкрыццю выстаўкі, асноўную задачу выдавецтва імя Хеншэля яе дырэктар таварыш Куна Мітэльштэд). Паток мастацкай інфармацыі ў наш час незлічоны. Аднак у гэтым патоку з сапраўднымі мастацкімі творамі нярэдка суседнічаюць падробкі, шрапсы, штамп. Тут трэба, з аднаго боку, валодаць тонкім мастацкім густам, з другога — дакладна

ВЯРТАННЕ

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 6)

кінуў у рот, пажаваў, хрумстаючы: — Ведаеш, у калгасе — што на тым хітрым рынку. Хто ўхапіў, той і з хлебом. А хто спадзійна на трыдак, то перабіваецца з кваса на праснак...

— А што, браце, табе такое не да спадыбы, — не стрываў мой бацька, які доўга ўсё маўчаў, не ўдаючыся падта ў іх сваяцкую размову.

— Ты, Лазар, усё чынеш убок, на ўзбочыну, — бацька адставіў чарку, утарыліся ў няголены, скуласты твар Лазара, пільбова бліснуў сіваватымі вачмі, і іх позіркі сустрэліся: — Канечне ж табе не падабаецца, што там ля сцірты, на гумне, няма табе раскашавання. Праўду я кажу?..

— Знаю цябе, Баянок, у цябе жалезная душа, — засіпеў і пырскаў пенай, як зацугляны конь, Лазар, але нейк стрымліваў сябе, не даў волю свайму буянству: — Ты жывеш на прычыпу: і сам не гам, і другою не дам. Ты — скажу табе ў вочы, — і гультай, прывалень... Вось што я табе скажу, не баючыся, у вочы!..

І Лазар кумедзь з-за стала, відаць, каб не нагаварыць чаго яшчэ больш крыўднага і абразлівага, кінуўся да пяколдчыка, дзе яшчэ цяпліўся гарачы попель-прысак, пачаў прынальваць самакрутку.

Гаспадар, барадаты Піван — адчуў нядобрае, пачаў дыпламатычна мірыць іх, але так, каб не накрывіць і сына, і суседа, якога ведаў як чалавека прычыповага і які не цяпеў абразы, тым больш ад заможнікаў.

— Хлопчыкі, гаварыце ціха, а то хто-цебудзь пачуе... Лазар хрыпеў, нешта бубніў сабе, скрываўшыся і пацепаючыся — ён ніяк не мог супакоіцца, бо і ў сярэдзіне варушылася злосць, і ён быў ніякага выйсця. Ён касавурыўся на Харытона, які моўчкі апетытна ўплётваў сала — скварку за скваркай: дзеля пры-

ездзе сына стары Піван абнашчыўся — наклаў на стол побач з місаю гуркоў брус аблетаванага сала.

— Еш, кум, еш! — падахочваў суседа Баянок і падкладваў Харытону буйнейшыя кавалкі. Харытон — аматар паесці — часта расказваў, калі як-небудзь заходзіла размова пра ежу: «Я дужа многа ем, — расказваў Харытон пра свой апетыт. — Асобіна, калі чарку вазьму. Як шклянку гарэлкі вып'ю, то магу ўсё ўвабраць, што на ўсю сямю прыгатаўлена... Ці бульба, ці варыца, ці крупяны якая...»

Максім, добра здарожыўшыся, захмялеў і, відаць, забыўся ўжо на свае запятанні, наклаў галаву на рукі і задрамаў, але яго раскатуралі мужчыны. Баянок пытаўся пра радню:

— Максіме, раскажы нам пра нашу любімую — як там жыве наша бісва шахта-амерыканка? Як там Кузьма Пракопавіч? Як яго Хрысціанка?

— Я ж ужо казаў, — шырока, узахлёб пазяхнуў Максім, асалавела абвёў вачыма ўсіх, як бы ўсіх сваіх братоў і дзядзькоў бачыў упершыню: — Цяжкавата па шахце. Нашы беларусы паперлі дамоў. Кажуць мугульцы: «Дома і кажух, і світа, і душа сята». І я прыджгаў — пагляджу, агляджуся... Вот такая рахуба, дзядзька Іван, — і як зусім працверзіўся, дадаў даверліва: — А што, калі б мне ў кузню, да вас у памочнікі?..

— А што, давай, брат, давай, — як абрадаваўся, шыра адказаў Баянок, і да Харытона: — Чуеш, кум! Максім хоча ў кузню. Як ты думаеш, будзе з яго толк?..

— Будзе, а як жа, — усё яшчэ смачна аблізваўся Харытон: — У яго бацькава дохла, да работы прагны, як і я, грэшнік!..

— Бяры, бяры! — загаманілі ўсё ў застоллі. Карп Кузьміч, расчулены і адышоўшы трохі ад хвалявання, якое яго было ахапіла, калі ўспамінулі пра знікшае з кузні новае тачыла, і дрыготка, пагляджваючы сваю добра падстрыжа-

ную, сіваватую спадыспаду бародку: — Нашага заводу чалавек, што ні возьмецца рабіць, у руках гарыць!..

Лазар, які задрамаў ужо на палку, з патухшай самакруткай у засмяглых губах, раптам ачунуўся, ускочыў і хрыпела загаварыў, атарапела пазіраючы наўкола:

— Дзядзька Карп... Кузьміч, дос табе выпінацца... Не бяры так усё на сябе, на сваю сілу — надарвешся... Ведай, Кузьміч, нічога з твайго этага выпіначчя не выйдзе... Зразумей?..

Кузьміч як агрэлі чым зняпаку, ён падкаціў маслянны хітры вочкі, па звычцы склаў рукі на грудзях, уціўся позіркам у пляменніка — відаць, ён не хапеў такога непрадбачанага і крыўднага выбрыку ад пляменніка, яго ўсяго як перакалачыла, але не такі Кузьміч, каб вопрамаціць кінуцца на крыўдзіцеля, тым болей на радню ў такі ўхабісты для Півонаў час.

Усё, што было за гэтыя грывлівыя, трывожныя гады, што вісела над галавой Карпа Кузьміча, бы на плённы, імгненна праплыло ў яго чыарозай галаве, і раптоўна губы, пасіпелыя і засмяглыя ад унутранага гневу, расвілі яхліна-прытворнай ўсмішкай:

— Ну, пляменнічак, дзякуй табе, уважыў... Мне такую абіду нанес... Нізавошта, ні за панюшку табакі, як той казаў. Ачарніў, Лазарка, ты мяне, абзіткаў, як тую трапку-ганчурку... Абіду вялікую... Але што зробіш. Чыай-праок цяпеў і нам, грэшным, наказваў...

І, скрыжаваўшы на грудзях сухія, учарнела-мускулістыя рукі, глядзеў на пляменніка пакутліва і жаласна, толькі ў прыжмурчаных, наспярожаных вочках успыхваў злосны агеньчык.

А Лазар аж распірала злосць — ён увесь бы кіпеў ад гневу, але нешта ж стрымлівала яго, ён толькі сіпеў і разлімаў ноздры, аж хрыпеў, трушчыў у вузлаватых кароткіх пальцах, на мuku, самакрутку. Губы яго дрыжалі і шавяліліся. Па іх можна было здагадаць — у яго жуенца, плешчына адно слова: «Юдахрыстапрадавец». Але, барані божа, гэткае слова не будзе сказана ў вочы, хаця б Лазар выпіў яшчэ столькі ж гарэлкі.

З маленства ў яго галаве засела цвёрда: «Півоні б'юцца — ніхто не ўменвайся».

Браты вылезлі з-за стала, крэкчучы і горбячыся, як бы нехаці. Паміж Лазарам і Карпам Кузьмічом стаў сярэдні чарнабровы Ахрэм, самы рослы і ўраўнаважаны, спакаяны і надта маўклівы. За ўвесь час застолля ён амаль не абраніў ні слова, можа, з-за сваёй прыроджанай ціхманасці, а больш ад таго, што не ўсё, што тут гаварылася, між братамі і дзядзькам, ён прымаў, бо ён быў маладзейшы, пазіраўся на шахтах і яму было не па душы тое захрыбетніцтва, тая скваннасць, якія ў сваіх сінюў і ў сваіх лачок заохочваў стары Піван, уабраўшы ў сябе ўсё, што ішло з глыбін сялянскай уласніцкай хітвасці.

Ішы, калі ўчынаецца пра Півонаў гаворка, скажа, запярэчыўшы настойліва: «Сквары, ды не ўсе. А Харытон? А Павел, маладзейшы Кузьмічов брат, чалавек адукаваны, жыццялюб, разумнік, душа пароскрыст? У шахцёрах правёў маладосць».

Маладзейшы Півонаў сын Ахрэм, маўмыра, як яго звычайна называлі за няўклібанасць і апешію суровасць, няспешна, каб дзядзька і пляменнік супакоіліся, астылі, патрос кулакамі перад Лазарам:

— Ну й дакорнік жа ты, браішшка, не давадзі гасподзь-бог, ідзі двору, пакуль я добры, не ўздаваўся на праўду!..

Падхапіўся і Харытон, набычыўся і Максім, разгублены і згорбіўся, нібы ад удару. Усчалася валтузіць. Ды падбег стары Піван, пёўнем, расхрыстаны, биззубым ротам хапаў паветра, душыўся махорачным дымам, што воблакам вісеў над столлю, і з усяе сілы крычаў нема, як на пажар:

— Шыбенікі! Задзіры! Вон з мае хаты! Вон, каб вас, ашчырыстаў, не бачылі мае вочы!..

Мужчыны ахілі, сумеліся. Аддыхаўшыся, не глядзелі адзін аднаму ў вочы — злосць, успыхнуўшы раптоўна, пачала паціху астыць, алыдохзіць, і паступова ўлягалася тое няёмкае адчуванне, якое сапсавала было ўвесь настрой, уга-таваны ўрачыстасцю сустрэчы.

КРЫШЦАЙ творчасці для Уладзіміра Лагуна з'яўляецца жыццё. Галоўная тэма яго твораў — праца, чалавек працы, яго ратныя подзвігі, працоўныя будні. У партрэтах мастак паспрабаваў разабрацца ва ўнутраным свеце салдата — абаронцы Радзімы, што вярнуўся з вайны, жанчыны-брыгадзіра, што замяніла мужа, які пайшоў змагацца за родную зямлю...

Цяжкія ваенныя гады пакінулі

глыбокі след у памяці Валодзі. Ён разам з партызанамі граміў гітлераўцаў, удзельнічаў у вызваленні ад фашызму роднай Беларусі, Варшавы, у баях ва Усходняй Прусіі.

Сярэдняю школу даваўся закончыць ужо сталым чалавекам — пасля вайны, а ў 1965 годзе У. Лагун заканчвае Беларускае дзяржаўнае тэатральна-мастацкае інстытут.

У сценах інстытута асновам

І. Крамскоў І. Рэпіну: «Я кажу мастаку: адчувай, спявай, як птушка нябесная, толькі, на прамілы бог, сваім голасам».

У мастака свае героі, свой сюжэт, свая тэма. Героі яго палотнаў — людзі, якія прайшлі суровую школу жыцця, умудронныя вопытам («Партызанская песня», «Залп «Кацюшы», «Раніца ў калгасе»). Прыгажосцю беларускай прыроды напоўнены палотны «Лубін», «Іслач», «Бярэзіна», «Вілія», «Дарога на Паланевічы».

Выхадзец з сялянскай сям'і, У. Лагун на ўсё жыццё захаваў глыбокую павагу да тых, хто апрацоўвае зямлю і вырошчвае збожжа. І не выпадкова, што чалавек-працаўнік — герой шматлікіх палотнаў жывапісца. Прыгадаем карціны: «Касцы», «Партрэт брыгадзіра», «Сяляне».

Партрэт брыгадзіра.

ДУШЭЎНАСЦЬ І ПРАСТАТА

Ткачыха.

рэалістычнага мастацтва яго вучылі І. О. Ахрэмчык, Г. І. Мазалеў, Х. М. Ліўшыц, Ул. І. Сахненка, В. К. Цвірко. Яны натрабавалі ад вучняў праўдзівага адлюстравання прыроды, яе жывой чароўнасці, натуральнай прыгажосці.

У сваёй творчасці У. Лагун абапіраецца на рэалістычныя традыцыі. Ён выступае паслядоўным прадстаўніком мастацтва сацыялістычнага рэалізму. Яго творы напоўнены нафасам, палымнай камуністычнай перакананасцю.

Углядаючыся ў змест многіх яго работ, заўсёды знаходзіш нешта новае, што наводзіць на роздум, успаміны.

На юбілейнай выстаўцы прадстаўлены творы сталага мастака.

«Душэўнасць», прастата і натуральнасць абраных тэм уласцівы кожнай з іх. У мастака свой надыход, «свой голас». Тут да месца ўспомніць словы, якія пісаў

Касцы.

У якасці дыпломнай работы У. Лагун напісаў карціну «1941 год». Выбар тэмы быў не выпадковым. Сам удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, узнагароджаны васьмю ўрадавымі ўзнагародамі, ён зведаў яе цяжкасці. Гнеўная памяць былога салдата адлюстравана ў такіх творах, як «Магіла невядомага салдата», «Вярнуўся», «Смерць партызана», «Маці», «Да сына».

На ўсесаюзных, рэспубліканскіх і міжнародных выстаўках мастак заяўляе аб сабе сваімі работамі як сталы майстар пэндзля.

У. Лагун з'яўляецца адным з аўтараў першай беларускай дыярамы «Мінскі кацёл». Аперацыя,

якая ўвайшла ў гісторыю Вялікай Айчыннай вайны пад такой назвай, легла ў аснову гэтага твора.

Мастак знаходзіцца ў росквіце сіл. Ён поўны натхнення і прагі творчасці. Створаны значныя творы. Наперадзе гады нястомнай працы, пошукаў. Няма сумненняў ў тым, што і новымі мастацкімі творамі, і сваёй грамадскай дзейнасцю ён і далей будзе славіць народ, садзейнічаць выкананню высокіх задач, вызначаных Праграмай КПСС, якія стаяць перад мастацтвам.

В. ВАЛОШЫН,
архітэктар.

Індычаняты.

Для жыхароў Вільнюса

У Вільнюскім Палацы чыгуначнікаў экспануецца выстаўка эстампаў і кніжных знакаў старэйшага беларускага графіка А. М. Тычыны. Выстаўка зроблена на аснове прыватнай калекцыі ганаровага чыгуначніка Літвы В. М. Манжулы. На добрым мастацка-паліграфічным узроўні выдадзены буклет з біяграфіяй А. Тычыны, характарыстыкай ягонай творчасці.

Выстаўка керуеццаца паспехам. Сярод эстампаў зьяўтаюць на сябе ўвагу працы «Дом і з'езда РСДРП», «Помнік

XVII ст. у Мінску», «Над Свіслаччу», «Плошча Перамогі» і інш. Добра глядзяцца экслібрысы, прысвечаныя вядомым беларускім пісьменнікам і паэтам, вучоным, грамадскім дзеячам.

Жыхары літоўскай сталіцы з цікавасцю знаёмяцца з графікай мастака братняй рэспублікі. Аб папулярнасці выстаўкі сведчаць шматлікія запісы ў кнізе водгуку.

Наведвальнікі выстаўкі адзначаюць ясную, рэалістычную манеру выканання экслібрысаў і эстампных гравюр беларус-

кага мастака, майстэрства тэхнікі.

Гэта 18-я выстаўка з прыватнай калекцыі В. М. Манжулы, які вельмі цікавіцца беларускім мастацтвам. Акрамя работ А. Тычыны ў ягонай калекцыі маюцца творы іншых беларускіх мастакоў: Я. Красоўскага, Яўгена і Валянціна Ціхановічаў і інш.

Да XXV з'езда КПСС літоўскі калекцыянер мастацтва рыхтуе чарговую выстаўку, на якой будуць паказаны і работы беларускіх мастакоў.

У. КУЗЬМЕНКА.

ЯГО ВЯЛІКАСЦЬ РАБОЧЫ КЛАС

Садружнасць паміж тэатрам і вытворчасцю мае традыцыю, што закладаліся яшчэ ў першыя гады Савецкай улады. Прыкладаў тут мноства. Дастаткова, скажам, прыгадаць, як на беларускую сцэну выходзілі сучаснікі гістарычных падзей перабудовы грамадства, калі Першы БДТ (цяпер Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) ставіў «Мост» Я. Рамановіча, «Гіту» Р. Кобеца або «Канец дружбы» К. Крапівы, калі Другі БДТ (цяпер Дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа) іграў «Качагарай» І. Гурскага, калі Вандраўны тэатр ездзіў па рэспубліцы з п'есамі У. Галубка...

Глядач заўсёды чакае ад майстроў сцэны прайздзівага паказу рэчаіснасці, адлюстравання жыццёвых канфліктаў на магістральных напрамках нашага руху наперад. Драматургія і тэатр чэрпаюць матэрыял з багатай на самыя захапляючыя сітуацыі працоўнай дзейнасці сучаснікаў. Дагаворы аб сацыялістычнай садружнасці паміж творчымі калектывамі і заводамі, калгасамі таксама спрыяюць больш глыбокаму адчуванню мастаком пульту часу; з кантактаў і сустрэч з рабочымі і калгаснікамі дзейныя сцэны выносяць яскравыя ўражанні, якія потым арганічна ўваходзяць у ролі, вобразы, тыпы, што прадстаюць у святле рампы.

Шэфская работа артыстаў на прадпрыемствах і ў калгасах спрыяе таксама надзвычай плённаму далучэнню сучаснага чалавека да мастацтва. Мы яшчэ карыстаемся словам «аматар», ды самадзейная сцэна ў наш час даволі часта адкрывае перад глядачамі высокую і натхнёнае мастацтва, да якога імкніцца артысты народных тэатраў і гурткоў.

На гэтых старонках змяшчаюцца два артыкулы, прысвечаныя спектаклям пра яго вялікасць рабочы клас 70-х гадоў. Адзін з іх — работа флагамена прафесійнага сцэнічнага мастацтва Савецкай Беларусі, Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы; другі — твор, галоўнымі аўтарамі і рэжысёрамі якога з'яўляюцца працоўныя заводы, людзі вытворчасці. Такі паралелізм у дзейнасці прафесійнага і народнага тэатраў — з'ява радасная. Яна сведчыць аб вялікай ідэіна-выхавальнай ролі мастацтва сацыялістычнага рэалізму, вытокі якога — у нашай савецкай рэчаіснасці, у жыцці народа.

парткома? Застаецца ўражанне, што Патапаў не пачынае адстойваць сваю правату, а працягвае здзіўляць будоўлю «здзіўным» учынкам брыгады. Зразумела, такое аднабаковае першае прадстаўленне галоўнага персанажа ў пэўнай ступені спрощвае праблему. Патапаў у п'есе А. Гельмана — новы тып кіраўніка рабочага калектыву. Яго глыбока грамадзянская зацікаўленасць арганізацыйнай рабочага працэсу на будоўлі выходзіць за рамкі брыгадзёрскіх функцый. У гэтым ідэянава значнасць і маштабная навізна вобраза.

У рэжысёрскай трактоўцы спенталя ў купалаўцаў сацыяльная вастрыня канфлікту, закладзеная ў драматургічным матэрыяле, вызначыла магістральную лінію падзей. Пастаноўшчык Б. Эрын засяроджвае увагу глядачоў на псіхалагічнае сутнасці паводзін амаль кожнага персанажа. Дакументальная дакладнасць жыццёвай сітуацыі паступова змяняецца дыспутам, бескампраміснай размовай пра не зусім нармальныя і не вельмі прыемныя справы, якія датычацца ўзаемаадносін паміж кіраўніцтвам трэста і падначаленымі. Абмеркаванне канкрэтных фактаў «паназухі» і беспарадку ў трэсце раскрывае і некаторыя праблемы планавання і рэалізацыі будаўнічых планаў. Унутраная дынаміка сцэнічнага дзеяння, падначалена развіццю сюжэта, — то дасягае драматычнага напалу, то пераходзіць амаль у спрэчку, то набывае вельмі дэталы характар «аднаго пасяджэння».

шматгадовую працу» — думае, відаць, Батарцаў Л. Рахленкі. Але ён не кансерватыўны кіраўнік, якому час на пенсію і які, можа, і разумее, але не адчувае новага ў арганізацыі працоўных працэсаў. Такая трактоўка вобраза была б відавочна спрощанай, знімаў і недакладнай, таму выканаўца адмаўляецца ад яе. Сіла ігры актёра ў нестэрэатыпнасці. Мы толькі падрыхтаваліся асудзіць яго за інертнасць мыслення, як Батарцаў Л. Рахленкі разбурае наша ўяўленне і рашуча заяўляе: «А ён правільна гаворыць!» — і сам уважліва ўзіраецца ў твар Патапава. Кіраўнік трэста хоча разабрацца ў ходзе думак брыгадзіра. Іменна ў гэтай уважлівасці да слоў і меркаванняў суб'ектывіста — галоўнага асаблівасць сцэнічных паводзін актёра ў гэтай ролі.

Як відаць, цэнтральная лінія канфлікту праявілася ў спектаклі купалаўцаў у сутыкненні жыццёвых і грамадзянскіх пазіцый. Патапава і Батарцава. Астатнія персанажы — гэта або іх праціўнікі, або папечнікі. Адсюль кампазіцыйна-пластычная пабудова мізансцэны з акцэнтам на дыялогі гэтых дзейных асоб, асабліва ўвага да іх своеасаблівай «дуалі».

Ідэіны сонс «дуалі Батарцава з Патапавым» у п'есе заключаецца ў тым, што Патапаў сваёй глыбокай пранікнёнасцю ў сутнасць вытворчых працэсаў, лагічнай дакладнасцю меркаванняў прымушае Батарцава адмовіцца ад стэрэатыпу мыслення. Вопытны кіраўнік трэста спачатку лічыць, што брыгадзіра крыху «занесла», ды Патапаў выкладае на стол парткома шпітлі з дакладнымі вытворча-фінансавымі разлікамі, якія выкрываюць сур'ёзныя недахопы ў планаванні. Батарцаў заважаўся... Сутычак з брыгадзірам такога інтэлектуальнага ўзроўню ў яго раней не бывала.

І шкада, што А. Марозу ў ролі Патапава ў некаторых выпадках не хапае акурат усведамлення таго, што адмаўленне ад прэміі — не прыватны выпадак, а праява прычынова новых адносін у рабочым калектыве. Актёр часам выглядае мітуслівым, ён замяне жэстыкулюю. Вобраз Патапава не дасягае таго маштабу мастацкага абагульнення, які прадугледжаны п'есай і рэжысурай. У выніку галоўны ананіст Патапава — Батарцаў нібы больш змагаецца з самім сабой, са сваімі састарэлымі поглядамі і меркаваннямі, чым з пазіцыяй брыгадзіра.

У агульнай сістэме ўзаемаадносін дзейных асоб важнае месца належыць сакратару парткома Саламахіну. Ігра В. Тарасава ў гэтай ролі выклікае супярэчлівае ўражанне. Мяккая, стрыманая манера выканання, асабіста абаяльнасць актёра ў многіх эпізодах згладжваюць яго ўнутравую пасіўнасць. Аднак мы ловім сябе на думцы, што такі Саламахін не вельмі хваляецца, як знайсці аптымальна правільнае рашэнне ў складанай сітуацыі. Пэўнае сузіральнасць у яго натуре выглядае рысай «ад актёра», а не «ад ролі». Часцей В. Тарасаў іграе арбітра, зрэдку — сведку, але не непасрэдна зацікаўленую асобу. І атрымліваецца, што расплыўстымі робіцца рысы сучаснага партыйнага кіраўніка, адказнага за лёс будоўлі нароўні з кіраўніком трэста.

Частка спектакля, дзе ўсе члены парткома матывіру-

юць свае «за» ці «супра» прапановы Патапава вярну прэмію, стала яго эмацыянальнай дамінантай. Тут найбольш пераканаўча і ярка камуністы трэста раскрываюць і сваю чалавечую сутнасць, і грамадзянскую пазіцыю. Зусім натуральна ўспрымаюцца ў гэтым эпізодзе звароты актёраў непасрэдна да глядзельнай залы: так адкрываюць сваю душу і адначасова раяцца з тымі, хто сядзіць у зале, удзельнікі вельмі адказнага пасяджэння. Нельга, напрыклад, без хвалявання слухаць маналог дыслетчара Фралоўскага ў выкананні З. Стомы, калі той замест лагічных выкладаў расказвае пра сваю нічую размову з сынам, размову, якая, мабыць, бывае раз у жыцці і на ўсё жыццё. Артыст глыбока кранае нас перакананасцю і пранікнёнасцю сцэнічных паводзін. Яго Фралоўскі проста стаіць на сцэне на працягу ўсяго маналoga, ён проста гаворыць без ніякіх інтанацыйных эфектаў, проста гаруе аб тым, што крыху пазнавата так глыбока адчуў грамадзянскую сталасць свайго сына. Здрадліва сляза ў воку, нейкая «пацежалелая» фігура яўна сведчаць аб нялёгнім рашэнні пахылога чалавека, які на працягу многіх гадоў працаваў з Батарцавым, стаць на бок Патапава. Значнае дасягненне таленавітага майстра сцэны!

Артыст А. Мілаванаў зарэкамендаваў сябе як стваральнік вострых характарных вобразаў, які стваральнік дакладнага малюнка ролі. Гэту рэпутацыю ён яшчэ раз пацвердзіў у спектаклі «Працікол аднаго пасяджэння». Начальнік планавага аддзела Айзатулін у яго выкананні — чалавек гарачы, запальчы, рэзкі. Пра такіх гавораць — цяжкі. І ў характары персанажа А. Мілаванава гэта ёсць: ён можа ўзняць голас, нават накрываць на Патапава, Іранічна з'едліва пасмяяцца з калег, але ўсё гэта Айзатулін робіць у інтарэсах справы. У агульным рытм спектакля А. Мілаванаў сваім адкрытым тэмпераментам уносіць той гарачы струмень чалавечай страсці, без якой такі публіцыстычны спектакль цяжка ўявіць.

Калі вобразы брыгадзіра Намінова (В. Анісенка і П. Дубашынін) і начальніка аддзела надраў трэста Любева (А. Мазлоў і Р. Маліўскі) і не адзірылі новых граней таленту выканаўцаў, то ўсё ж у размернаванні сіл на партноме гэты персанажы занялі пэўныя пазіцыі. Ролі, якія навуцы, сыграны правільна. А прараб Эубін артыста Ул. Кудрэвіча прымяна парадаваў жыццёвай саваітасцю і тонка «падхопленнай» праўдай сцэнічных паводзін персанажа.

У сваіх нататках пра спектакль купалаўцаў «Працікол аднаго пасяджэння» я сведма засяродзіў увагу на актёрскіх работах. У такім «дзяложным» матэрыяле, якім з'яўляецца п'еса А. Гельмана, кідкія пастановачныя эфекты (іх дарэчы, амаль і няма ў спектаклі) не могуць замяніць або падмяніць жывога подыху актёра-выканаўцы. Тым больш, калі яго грамадзянская пазіцыя супадае з ідэяна-мастацкай накіраванасцю спектакля і публіцыстычнай манерай раскрыцця канфлікту. Да таго ж і мастак А. Грыгар'янец зрабіў усё, што можа пераканаць залу ў адпаведнасці дэкарацый месцу падзей і не замінае актёрам у іх адкрытых праявах чалавечай сутнасці кожнай дзейнай асобы.

А. ЛАВОВІЧ,
кандыдат
мастацтвазнаўства.

НЕЧАРГОВАЕ пасляджэнне парткома будаўнічага трэста. На парадку дня — справа Патапава. Дакладней — брыгады, якую Патапаў узначальвае. Што за незвычайнае здарэнне? Чаму тэрмінова склікаецца партком?

Перш чым адказаць на гэты пытанне, рэжысура спектакля ў купалаўцаў уводзіць глядача ў дэталю атмасферу будоўлі. На сцэну выходзіць заклапочаны людзі. Неяк мімаходзя здароўкаючыся адзін з адным, абменьваюцца рэплікамі, і мы пачынаем адчуваць рытм паўсядзёнасці. Усе яны, як жывымі ніткамі, звязаны сваімі штодзённымі клопатамі, праблемамі, турботамі, — усім тым, што называецца работай. Дыслетчар Фралоўскі, напрыклад, адразу ж садзіцца за тэлефон, высьвятляе транспартныя пытанні. Мігальчакамі селектар. Значыць, яшчэ можна паспець штосьці неадкладнае ўзгадніць, дарабіць...

Кворум сабраўся. Можна пачынаць. Ды няма самога «віноўніка». Драматург і тэатр свядома абстрабуюць сітуацыю, каб засяродзіць увагу глядача на асобе Патапава, бо з яго прыходам мяняецца і рытм дзеяння. Брыгадзір літаральна ўрываецца сюды разам са сваім «цэлахоўнікам» Жарыкавым. З матэрыяльнымі каскамі ў руках,

НА ПАРАДКУ ДНЯ— «СПРАВА ПАТАПАВА»

«ПРАТАКОЛ АДНАГО ПАСЯДЖЭННЯ» А. ГЕЛЬМАНА
У АКАДЭМІЧНЫМ ТЭАТРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

яны абодва ўзбуджаныя, рашучыя. Для іх запрашэнне на партком — надзвычайна падзея, якой яны... чакалі.

Першае з'яўленне галоўнага героя ў многім вызначае сутнасць яго характару. Выканаўца ролі Патапава, маляды актёр А. Мароз, як кажуць, адразу бярэ «быка за рогі». Пра рашэнне брыгады адмовіцца ад прэміі ён наведмаляе з пэўным выклікам і самаўпэўненасцю. Ствараецца ўражанне, што ён абсалютна перакананы ў сваёй праваце. Тут, як мне падалося, артыст не зусім дакладна выяўляе псіхалагічны стан кіраўніка брыгады, хлопцы якой, па яго ж словах, удзельнічаюць у навукова-тэхнічнай рэвалюцыі і хочуць рабіць гэта свядома. Відаць, нялёгка было Патапаву і яго сябрам зрабіць такі крок. У выканаўцы ж мы не заўважаем хоць бы намёку на сумненні ці заклапочанасць: а як успрымуць гэтае здарэнне члены

Так ствараецца атмасфера эмацыянальнага напружання на працягу ўсяго спектакля. Дарэчы, немалую ролю ў абстрактна-падзённых і сэнсавых ацэнках мае дакладна распрацаваная музычная партытура спектакля (кампазітар С. Картэс).

Зыходзячы з рэжысёрскай задумкі, актёры выконваюць ролі з максімальнай эканоміяй выразных сродкаў, яны па-мастацку стрыманыя ў лепшым сэнсе гэтага слова.

Найбольш пераканаўча такі характэрны выканаўчы стыль праяўляецца ў ігры Л. Рахленкі. Батарцаў у абмаўляюць актёра — гэта кіраўнік будаўнічага трэста вялікага маштабу, за яго плячымі значны арганізацыйны і практычны вопыт; ён умее быць патрабавальным да сябе і да людзей. Разам з тым празмерна ўпэўненасць у сваім аўтарытэце часам прыводзіць яго да валонтарызму, а бывае, гучаць у яго і дыктатарскія ноткі. «Памылка ў дробязі не можа закрасціць ці пахіснуць маіх заслуг за

Сцэна са спенталя. У ролі брыгадзіра Патапава артыст А. Мароз (стаіць). Фота Ул. КРУКА.

— НА СЦЭНЕ

Н А ДЫШОУ час паць самую рашучую барацьбу нават з самымі невялікімі праямамі халтурных адносін да сваіх абавязкаў! Якасць — гэта ж галоўны прынцып вытворчасці! — гэтыя словы аднаго з дзейных асоб п'есы Г. Бокарава «Сталявары» сталі дэвізам у рабоце самадзейных артыстаў народнага тэатра Палаца культуры Мінскага ордэна Леніна і ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі аўтамабільнага завода над чарговай пастаноўкай. З'яўленне «Сталявары» з неярліваасцю чакалі глядачы, вялікія прыхільнікі самадзейнага мастацтва на заводзе і ў горадзе.

Чаму? Чакалі з неярліваасцю і таму, што п'еса пра сучаснасць і сучасніка, пра вытворчасць, пра наша жыццё — вельмі блізка і цікава кожнаму! І яшчэ: творчая садружнасць тэатра з народным артыстам СССР, акцёрам Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы З. Стомам, які ўзначаліў мастацкае кіраўніцтва народным тэатрам, і яе вынікі таксама сталі аб'ектам увагі грамадскасці і амагараў тэатральнага мастацтва.

Тэатр узяўся за пастаноўку п'есы, якая самадзейнасцю ў Беларусі яшчэ не ставілася (нават з прафесійнальных тэатраў рэспублікі, яе паставіў толькі Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа).

Сёння вынік напружанай, штодзённай працы па асаенню і ўдасканаленню сцэнічнага майстэрства ўдзельнікамі самадзейнага тэатра на найбольш матэрыяле мастацкага твора — спектакль па п'есе Г. Бокарава «Сталявары» (рэжысёр З. Стома, мастак Б. Герлаван) — вынесены на суд глядача. Перапоўненая зала новага будынка Палаца культуры МАЗа Па-святочнаму апрагнуў глядзчы-аўтазавадцы, госці. Побач са мной — маладая рабочыя са сваім братам, чалавекам разамлівым, з сізіённамі на сцягах. Гаворка ішла пра будучы спектакль заводскіх артыстаў.

Павольна расце святло. Ацікае гоман. Узнімае хвіліна пасяроджанай цішыні. І магутныя гукі музыкі напаяюць залу.

На сцэне — мартэнаўская печ. Рабочая пляцоўка цеха. Свечыцца яркім полымем завадзкіх вокны. Ля печы працуюць сталявары. Ідзе напружаная працоўная змена.

— І мы неўпрыкмет нібы таксама ўключаемся ў вытворчы рытм вялікага сучаснага прадпрыемства.

Асноўнае месца дзеяння персанажаў спектакля — вытворчыя пляцоўкі. Галоўная дзейная асоба — калектыў рабочых і служачых завода. У гэты працоўны калектыў і прыязджае пасля заканчэння Інстытута малады спецыя-

ліст Віктар Лагуцін (артыст народнага тэатра, слесар-зборшчык эксперыментальнага цеха Ю. Гальчэня). Не лёгкага жыцця шукае ён, а працы па душы, прынцыповы адносіны ў калектыве аднадушчаў. Па-свойму ён змагаецца за каханне да Зоі, па-свойму адстойвае прынцыповыя пазіцыі, ваюе з амагарамі «доўгага рубля», хаўтуры і п'янства.

У спектаклі наглядна выяўляецца натуральная залежнасць паўсядзённага жыцця чалавека ад характару яго працы. Шкада толькі, што малады сталявар, які толькі што прыйшоў на металургічны завод, кідаецца ў спра-

Сцена са спектакля. У ролях Віктара Лагуціна і начальніка змены Варламава артысты народнага тэатра — слесар-зборшчык Ю. Гальчэня і майстар П. Масіенка.

Фота Ул. КРУКА.

У ЗАЛЕ—ТАВАРЫШЫ ГЕРОЯЎ

«СТАЛЯВАРЫ» Г. БОКАРАВА У ПАСТАНОЎКІ НАРОДНАГА ТЭАТРА МІНСКАГА АўТАМАБІЛЬНАГА ЗАВОДА.

вядлівую бітву за прафесіянальную сумленнасць і высокія маральныя нормы супольнага жыцця празмерна грамадзяна і высакамерна, не хоча лічыцца ні з характарамі іншых людзей, ні з жыццёвым і працоўным вопытам цэлай брыгады. І ў выніку атрымлівае добры ўрок ад калектыву.

Па-грамадзянску ярка і пераканаўча гучаць у канцы спектакля словы таварыша па брыгадзе Пятра Хромава (артыст народнага тэатра І. Гарэцкі), калі гаворка ідзе аб персанальнай справе Віктара Лагуціна: «Хто сказаў, што персанальная? Персанальныя толькі машыны бываюць, а справы ў нас у цэху ўсе агульныя! Другіх не было! І не будзе...»

Так гэты спектакль аб людзях працы, аб новых кіраўніках сацыялістычнага прадпрыемства, пра слаўныя працоўныя традыцыі і пра вялікую сілу калектывізму. З натхненнем, поўнай аддачай пацужаў, праўдзіва іграюць самадзейныя артысты народнага тэатра.

Суровасцю працоўнай загартоўкі, цвёрдасцю характару вылучаецца вобраз сталявара Сартакова ў выкананні артыста народнага тэатра У. Самайловіча. Вельмі блізка біяграфіі Сартакова — персанажа з п'есы і яго выканаўцы — Самайловіча.

У сцэне на «шыхтывым двары» ў размове з Варламавым (артыст П. Масіенка) ёсць такі дыялог:

САРТАКОВ: Памятаеш, як мы з табой у цэх прыйшлі? У сорах першым?

ВАРЛАМАУ: Як не помніць...
САРТАКОВ: Мне семнаццаць, табе — дзевятнаццаць. Восць памір мы з табой і адправіць нас, напрыклад, у пекла. Паглядзім мы там туды-сюды, пасмяемся і скажам: «Знайшлі чым пужаць! Мы і пастрашней

бачылі». І было гэта пекла тут васьць, у нашым цэху... У ім жа тады ні заправачных апаратаў, ні гэтай аўтаматыкі-тэле механікі не было. Усё — рукамі...

І словамі сваіх герояў выканаўцы, ветэраны аўтазавада, успамінаюць сваю жыццёвую біяграфію. На вачах у глядачоў адбываецца тая чужоўная аднасць, «зліццё» артыста з вобразам, створаным ім, тое, чаго патрабаваў ад выканаўцаў вялікі рэфарматар драматычнага тэатра К. С. Станіслаўскі. Артысты-аматары ўпэўнены ў тым, што яны робяць на сцэне, і глядачы вераць таму, што там адбываецца.

Высокі артыстызм вылучае выкананне ролі Зоі артысткай народнага тэатра, тэхнолагам даследчай лабараторыі А. Гур. Псіхалагічна тонка праводзіць яна амаль усе сцэны. Гур стварае вобраз маладой жанчыны, якая шчыра кахае Віктара і ўсім сіламі змагаецца за сваю любоў. Выканаўца чужоўна перадае драматычную напружанасць адносін з партнёрам, добра ведае «законы» сцэны. На вачах у глядача адбываюцца на першы погляд незразумелыя сцэны прызнання Зоі ў каханні да Хромава, сварка з Віктарам, сваім былым мужам, і ў той жа час глыбокія душэўныя пакуты ад свайго адзіноцтва. Яна хоча быць разам з Віктарам, хакаць і быць каханай, але першай не ідзе на прымірэнне, ганарлівы характар не дазваляе ёй гэтага зрабіць. Але, калі з Віктарам адбылася бяда, Зоя забывае пра ўсе непаразуменні і прыходзіць да яго назусёды. Выканаўца дакладна перадае настрой, думку, характар свайго героя.

Вобраз падручнага сталявара, маладога хлопца Пецькі Хромава стварае артыст народнага тэатра, інжынер аўтазавада І. Гарэцкі. У процілегласць максімізму і ўзорнай патазальнасці Лагуціна Хромаў дае прыклад загартоўкі не ў штучных нормах «наогул» правільнага жыцця, а ў рэальных абставінах працоўнай паўсядзённасці. Самадзейны артыст да-

волі ўпэўнена іграе ролю свайго сучасніка, аднагодкі, звычайнага маладога рабочага.

Высокага напалу дасягае сцэна «Пультавая», у якой сутыкаюцца два погляды на службовыя абавязкі: Лагуцін стаіць на пазіцыі — спачатку якасць, а потым план; Сартакоў жа пранануе выкананне плана за кошт зніжэння якасці прадукцыі. У зале няма абыхавых да вырашэння гэтай спрэчкі. Гэта — надзеянае пытанне працоўнага жыцця і для аўтазавадцаў. Перамагае пазіцыя Лагуціна — і гэта падтрымліваецца грамадзянскім пацуждзем глядачоў.

Добра ўражанне застаецца ад выканання С. Стараставым ролі майстра, М. Дрэра — начальніка цеха. Шчыра, непасрэдна іграе студэнт аўтамеханічнага тэхнікума Сяргей Майсеенка ролю хлопца ў ацэлярах. У ролі Іжнечкі — Р. Жыдаловіч захоплівае глядача сваймі акрыленай верай у мару, што «хутка развіццё тэхнікі дасягне такога ўзроўню, пры якім любы чалавек зможа рабіць любую работу». Цяжка ўявіць сабе іншага Фёдара, чым той, якім яго з вялікай душэўнай шчодрасцю іграе майстар аўтазавада, артыст народнага тэатра В. Кавалёў.

Удзел у шматлікіх масавых сцэнах спектакля студэнтаў аўтамеханічнага тэхнікума гаворыць аб тым, што ў народным тэатры гартуецца добрая змена.

Так Шмат станоўчага ў новай рабоце народнага тэатра. Не памыліся адзін майстар — аўтазавадзец, калі сказаў, што многае «падглядзелі» на заводзе самадзейныя артысты. Галоўнае — гэта чалавечыя характары, працоўнае асяроддзе, прафесіянальны асаблівасці. І, нарэшце, сцэнаграфія, якая дапамагае больш канкрэтнаму ўспрыманню драматычнага матэрыялу.

Мастак Б. Герлаван з вялікім мастацкім густам, веданнем вытворчасці, высокім прафесіяналізмам падышоў да афармлення спектакля. А для гэтага патрабавалася не адзін раз прыходзіць у цэх для замалёвак, для вывучэння асаблівасцей умоў працы на аўтазавадзе. Дарэчы, гэта рыса кляпатывых, пільных, прафесіянальных адносін да афармлення многіх спектакляў самадзейных калектываў заўсёды вылучае Б. Герлавана сярод іншых мастакоў і заваўвае павягу і любоў тых, хто з ім працуе. Такая дапамога прафесіянальнага мастака самадзейнасці заўсёды патрэбна, і яна прыносіць карысць у справе павышэння мастацкага ўзроўню аматарскіх спектакляў. Больш поўнаму ўспрыманню напружанага дзейнага дапамагае і музычнае афармленне, зробленае А. Тыцюхам. У спектаклі аўтазавадцаў шмат цікавых тэхнічных знаходак, складанай светлавая партытура, але ўсё гэта не перашкоднае выканаўцам, а, наадварот, падкрэслівае іх сутнасць, стварае ўмовы свабоднага сцэнічнага дзеяння, яго выразнасць. Рэжысёру спектакля З. Стому і мастаку Б. Герлавану ўдалося пазбегнуць існуючай у п'есе раздробленасці на невялікія эпізоды і аб'яднаць усё дзеянне «мытым» працоўным працэсам вытворчага прадвыемства.

Шмат цяжкасцей пераадолена за час падрыхтоўкі пастаноўкі. Пошук прынёс поспех. Здзейснілася мара рэжысёра, мара выканаўцаў, адбылося самае неабходнае ў тэатры — кантакт. Кантакт паміж сцэнай і глядзельнай залай, кантакт літаратурных герояў і сапраўдных герояў працы.

Новая работа народнага тэатра Мінскага аўтазавада заняла сваё месца ў шэрагу спектакляў аб людзях працы. Але калектыву не трэба супакойвацца на дасягнутым. Спектакль не набіў яшчэ ў сваіх першых выступленнях упэўненасці, яшчэ не замачаны тэмпа-рытманамі маляўніцтва, патрабуе большай чысціні і тэхнічнай частка. Не завершана яшчэ выканаўцамі праца над вобразамі Віктара, Любі, Вовы-Нікаціна і некаторых іншых. Але гэту справу можна правіць у працэсе выступленняў.

Спектакль аматараў самадзейнасці — добры падарунак глядачу напярэдадні XXV з'езда КПСС.

В. ДАПЮНАС,
старшы выкладчык
Мінскага інстытута культуры.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФШАХ

Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў прэм'еру драмы «Навальніца» А. Астроўскага (пераклад з рускай мовы К. Крапівы). Паставіў яе Л. Хейфец у мастацкім афармленні В. Заборавы і музычнай А. Мдзівані.
На здымку — у ролях Кацярыны і Ціхана Кабанавых артыстка Т. Пузіноўская і заслужаны артыст БССР Г. Гарбух.
Фота Ул. КРУКА.

СЛЕСАР СПЯВАЕ Ў ОПЕРЫ

Нават работнікі трэста «Будмеханізацыя», якія прыйшлі 14 снежня ў Палац культуры Беларускага прэм'еру оперы Б. Асаф'ева «Казначыя», не адразу пазналі ў тракіршчыку свайго саслужыўца — слесарамантажніка У. Варав'я. Як і ён, таваразнаўца Д. Угоднікава, выкладчык Ф. Айруціна, інжынер А. Радчанка і Б. Палякоў, іншыя артысты-аматары ў гэты вечар былі непазнаваль-

ныя. Майстэрства іх старання вярнуць народны артыст БССР М. Сярдобай. 15 гадоў назад ён стварыў тут оперную студыю і з таго часу аддае яе ўдзельнікам увесь свой багаты вопыт, веды, сваю любоў да аднаго са складанейшых відаў мастацтва. Ветэран прафесіянальнай сцэны паставіў з артыстамі-аматарамі і папулярнай «Тразітэатру», «Рыгалеата» Дж. Вердзі, «Агек» С. Рахма-

ніава, і мала вядомыя оперы «Парчыслар або два Пятры» А. Лортынгэ і «Джэні Скікі» Дж. Пучыні. У рэпертуары гэтага калектыву ёсць і творы беларускіх кампазітараў А. Туранкова «Купальская ноч» і Д. Лукаса «Касцюк Каліноўскі». Оперу аб нацыянальным героі Каліноўскім, як і «Тразітэатру», самадзейныя артысты паказвалі ў Маскве, заваяваўшы званне лаўрэатаў усеагульных фестываляў.

Новая работа народнай опернай студыі была цэлла прынята глядачамі.

БЕЛТА.

У МІНСКАЙ вобласці паўсюдна праводзяцца раённыя і занальныя конкурсы. Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. А ў новым годзе ў гарадах Жодзіна, Барысаў, Маладзечна, Салігорск, Мінск пачнуцца абласныя. Фестываль у вобласці закончыцца заключным канцэртам пераможцаў, які адбудзецца 24 кастрычніка 1976 года. Лаўрэаты будучы спадорнічачь на рэспубліканскай сцэне.

У ходзе першага тура фестывалю ў вобласці выяўлена каля 300 новых калектываў. Армія артыстаў самадзейнага мастацтва папоўнілася на 10 тысяч чалавек. Толькі ў Любанскім раёне было створана 16 новых калектываў: тры вакальныя, два этнаграфічныя, восем харавых; дзесяць калектываў — у Нясвіжскім, восем — у Вілейскім раёнах.

У вобласці адбыліся ўжо занальныя агляды эстрадных калектываў і спевакоў, чытальнікаў, музыкантаў-інструменталістаў.

Неабходна адзначыць, што амаль ва ўсіх зонах выступілі калектывы і асобныя выканаўцы, якія паказалі цікавую, змястоўную, ідэйна вытрыманую праграму і прадэманстравалі высокую культуру выканання. У рэпертуары кожнага калектыву і выканаўцы былі творы, прысвечаныя Кастрычніцкай рэвалюцыі, XXV з'езду КПСС, 30-годдзю Перамогі над фашызмам.

Дастойнымі абласной сцэны сталі калектывы і асобныя выканаўцы Нясвіжскага, Барысаўскага, Маладзечанскага, Чэрвеньскага, Салігорскага, Вілейскага, Стаўбцоўскага і іншых раёнаў. А такія калектывы, як Салігорскі эстрадна-сімфанічны аркестр пад кіраўніцтвам добрага музыканта В. Старавойтава, вакальна-інструментальны ансамбль Слуднага гарадскога Дома культуры і іншыя, а таксама спевакі-аматары В. Бранявіцкі з Капыля і Г. Пашко са Стаўбцоў, выканаўца на самадзейных музычных інструментах з Уздзенскага раёна Р. Пятасевіч і выканаўца арыгінальнага жанру на бярэсе

В. Патапеня з Новадаражскага СДК Старадаражскага раёна могуць упрыгожыць рэспубліканскую сцэну.

У ходзе першага тура фестывалю двум перспектыўным калектывам прысвоена ганаровае званне «народны» — агітацыйна-харэаграфічнаму ансамблю «Журавінка» Івянецкага гарпасялковага Дома культуры Валожынскага раёна і духавому аркестру Слудскага гарадскога Дома культуры.

Новы рэпертуар падрыхтавалі да фестывалю драматычныя калектывы. Так, Цімказіцкі народны тэатр паставіў п'есу А. Махвача «Гаўрошы Брэсцкай краіны», Пухавіцкі народны тэатр — п'есу

смадзейнасці. Домам творчасці былі распрацаваны і распаўсюджаны ў раёнах плакаты, якія адлюстроўваюць мэту і задачы фестывалю, а таксама — афішы занальных і абласных конкурсаў.

У метадычным кабінце сістэматычна абнаўляецца выстаўка пад рубрыкай «Ідзе фестываль», аформлены інфармацыйны стэнд «Ход Першага Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных у Мінскай вобласці», сістэматызаваны графікі раённых і занальных конкурсаў на жан-

выключнем шасці, астатнія былі не падрыхтаваны да конкурсу. Нядаўна ў Капыльскім раёне прайшоў раённы конкурс выканаўцаў класічных, народных і бальных танаў. Метадысту Дома творчасці спатрэбілася ехаць у Капыль чатыры гадыны туды і чатыры — назад, а конкурс працягнуўся сем хвілін. На конкурсе выступіла 6 танцораў, а журы складалася з 9 чалавек!

На жаль, не атрымала мавасавасці пакуль самадзейнасць прафсаюзных ведамстваў, прафтэхадукцыі і сяродніх навучальных устаноў.

Не прымаюць актыўнага ўдзелу ў фестывалі музычныя школы. У Барысаўскай дзіцячай музычнай школе працуюць 39 выкладчыкаў, а ў раёне нават развальваецца ў мінулым вядомы ансамбль песні і танца «Бярэзіна». У г. Маладзечна, акрамя музычных школ, працуюць і вялікае музычнае вучылішча.

Некаторыя раёны несур'ёзна аднесліся да падбору рэпертуару для калектываў мастацкай самадзейнасці. На занальным конкурсе эстрадных аркестраў і вакальна-інструментальных ансамбляў у горадзе Чэрвені выступілі 4 калектывы Мінскага раёна. Усе чатыры — сельскія, а менавіта тамы зямлі, працы, гераічных здзяйсненняў у праграмах выступленняў не было. Рэпертуар выпадковы, насіх адрэпеніраваны.

Увагі журы заслугоўваюць тры калектывы, у якіх высокі ідэйна-мастацкі ўзровень праграм выступленняў і выдатнае майстэрства выканання. І гэта трэба памятаць кожнаму ўдзельніку фестывалю.

Першы Усесаюзны фестываль самадзейнай мастацкай творчасці працоўных набірае тэмпы. У вобласці разгарнуліся занальныя конкурсы. А неўзабаве пачнуцца абласныя. І галоўная задача ўсіх удзельнікаў фестывалю — ярка паказаць гераічную працу савецкіх людзей, якія здзяйсняюць велічную праграму камуністычнага будаўніцтва, уславіць прыгажосць і духоўнае багацце нашага сучасніка, які ідзе насустрач XXV з'езду КПСС.

Юген ХВАЛЕЙ,
дырэктар Мінскага абласнога Дома народнай творчасці.

З КРЫНІЦ ЖЫВАТВОРНЫХ

А. Салынскага «Барабаншчыца».

Цікавыя праграмы і ў народных хорах, ансамблях песні і танца. Абласны Дом народнай творчасці рэгулярна заказвае пісьменнікам і кампазітарам новыя творы, якія адрасуюцца паўнаму народнаму калектыву. Для Івянецкага народнага агітацыйна-харэаграфічнага ансамбля «Журавінка» піша сцэнарый паэт Казімір Камейша. Эдуард Валасевіч шафтуе над Стаўбцоўскім народным агіт-тэатрам. Кампазітары Іван Кузняцоў і Дзмітрый Лукас стварылі песні для Казлоўскага народнага хору Слудскага раёна і Ланскага мужчынскага народнага хору Нясвіжскага раёна.

У дні, калі праходзіў фестываль «Беларуская музычная восень», нашы народныя калектывы сустрэліся з прафесіянальнымі. Ланскі мужчынскі хор — з Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлай БССР, Маладзечанскі народны ансамбль песні і танца — з Арэнбургскім народным хорам, слудскія эстрадны і народны духавы аркестры прынялі ў сябе ансамбль танца з Латвіі «Дайле».

Дом народнай творчасці пастаянна аказвае метадычную і практычную дапамогу калектывам мастацкай

рах. Арганізавана восем абласных семінараў-практыкумаў для кіраўнікоў аркестраў народных інструментаў, агітацыйна-мастацкіх брыгад, драматычных, этнаграфічных і іншых калектываў, на якіх разглядаліся пытанні фестывалю.

Трэба адзначыць, што кіраўнікі прадпрыемстваў, калгасаў, устаноў і арганізацый наклапаціліся аб тым, каб самадзейныя артысты былі апрадуваны ў прыгожыя сцэнічныя касцюмы.

І ўсё ж фестываль у вобласці праходзіць не без недахопаў. На жаль, у некаторых раёнах дрэнна працавалі аргкамітэты і фестывальныя камісіі, а таму не на ўзроўні наклапаціліся аб тым, каб самадзейныя артысты былі апрадуваны ў прыгожыя сцэнічныя касцюмы.

Гэта перш за ўсё датычыць Капыльскага, Лагойскага, Валожынскага, Уздзенскага раёнаў. Лагойскі раён не ўдзельнічаў у двух занальных конкурсах — эстрадных калектываў і спевакоў, чытальнікаў, музыкантаў-інструменталістаў. Дрэнна праходзіць фестываль у Капыльскім раёне. На занальным конкурсе эстрадных калектываў раён не быў прадстаўлены. У раённым конкурсе чытальнікаў, спевакоў, музыкантаў-інструменталістаў а ўдзельнічала 29 чалавек. За

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

ТЫДЗЕНЬ КНІГІ

Тыдзень палітычнай кнігі, прысвечаны XXV з'езду КПСС, правялі Літоўскае рэспубліканскае праўленне добраахвотнага Таварыства кнігалобаў і праўленне Плуіскага раённага аддзялення. У ім прынялі ўдзел заслужаны дзеяч культуры рэспублікі, дэпутат Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР М. Гедвілас, пісьменнікі В. Пяткявічус і М. Карчаўскас, намеснік галоўнага рэдактара выдавецтва «Мінціс» К. Трачкаўскас, адказны сакратар Таварыства кнігалобаў А. Лінге і іншыя.

«РАБОЧЫ І МАСТАК»

Выязны пленум Саюза мастакоў Літвы адбыўся ў Панявёжысе. Тама яго — «Рабочы і мастак». Гэты пленум — своеасабліва падрыхтоўка да выставак «Слава працы», якія адбудуцца ў Каўнасе (рэспубліканская) і ў Маскве (усесаюзная).

У час работы пленума работнікі мастацтва пабывалі на прамысловых прадпрыемствах, сумесна з рабочымі абмеркавалі пытанні нагляднай агітацыі, праблемы эстэтычнага выхавання.

НА НЯМЕЦКАЙ МОВЕ

Творы таленавітага літоўскага празаіка Альфонса Бяляўскаса добра вядомы чытачам Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Выдавецтва «Дэр Монген» сёлета выпусціла яго «Каўнаскі роман», які ў перакладзе на нямецкую мову названы «Ключы беды, як свечкі». Да гэтага ў ГДР быў выдадзены паман А. Бяляўскаса «Мы ўбачыліся зноў, Вільма».

У бліжэйшы час на кніжных паліцах магазінаў ГДР з'явіцца яшчэ дзве кнігі пісьменніка — «Дарога працы» і «Ружы цвітуць алым цветам».

КОНКУРС ТАНЦАЎ

Традыцыйны Міжнародны конкурс бальных танаў адбыўся ў Каўнаскім політэхнічным інстытуце імя Антанаса Снечкаса. У ім прынялі ўдзел 53 танцавальныя пары навучальных устаноў Масквы, Кіева, Рыгі, Таліна, Вільнюса, Львова, Каўнаса, а таксама Варшавы, Сафіі, Булапешта, Браціславы, Дрэздэна, Беластока.

Галоўны прыз заваявалі гаспадары конкурсу. Падстаўнікі Каўнаскага політэхнічнага інстытута Л. Раманава і А. Гальмінас сталі пераможцамі ў індывідуальным спаборніцтве па выкананню класічных танаў у класе «А». Лепшымі выканаўцамі лаціна-амерыканскіх танаў прызнаны студэнты Варшаўскага політэхнічнага інстытута Я. Гаеўска і Я. Рамбулінскі.

ПРЫСВЕЧАНА ЖАНЧЫНЕ

У рэспубліканскім Палацы культуры прафсаюзаў адкрылася выстаўка мастацкай фатаграфіі майстроў Літвы, прысвечаная Міжнароднаму году жанчыны. У экспазіцыях — работы вядучых фотамастакоў рэспублікі, такіх, як А. Суткус, В. Вайнекаўскас, В. Страўкас, В. Капашкоў, В. Бутырыс і многіх іншых.

ГУЧЫЦЬ МУЗЫКА

Канцэрты сучаснай польскай музыкі адбыліся ў Каўнасе і Вільнюсе. Сімфанічны аркестр Дзяржаўнай філармоніі пад кіраўніцтвам дырыжора сімфанічнага аркестра Познаньскай філармоніі Рэнарда Чайкоўскага выканаў творы С. Вяховіча, Э. Багуслаўскага, Г. Гурэцкага, Р. Твардоўскага і іншых польскіх кампазітараў.

Мастацкая самадзейнасць Крычаўскага раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі» лічыцца адной з лепшых у Магілёўскай вобласці. Цяпер самадзейныя артысты рыхтуюцца да раённага агляду.

У праграме артыстаў-аматараў «Сельгастэхнікі» шмат песень. Іх выконваюць хор, ансамбль і салісты.

На здымку: ідзе рэпетыцыя (у цэнтры мастацкі кіраўнік Пётр Васільевіч Аўраменка).

Фота В. БЫСАВА.

БІУ пачатак вясны. З палёў пазбягалі ўжо бурлівыя раўчкі, папоўнілі мнагавольныя рэкі. Нідзе не засталася снегу. Ад цёплага ветру прасохла глеба, і каля калгаснай майстэрні стаялі адрамантаваныя трактары, сямлікі, гатовыя выйсці ў поле, кінуць у раллю першыя зерні.

Познім сакавіцкім вечарам у клубе калгаса «Першае мая» Меціслаўскага раёна ішоў агульны справядзачна-выбарчы сход. Ён зацягнуўся аж да поўначы.

На парадку дня стаяла хваляючае пытанне—каго абраць новым старшынёй. Ранейшы — Рыгор Ільч Міронаў — зрабіў апошняю справядзачу і ідзе на заслужаны адпачынак. Ён узначальваў праўленне больш за дзесяць год. Калгаснікі шчыра падзякавалі яму, і вось цяпер вырашаюць, каго абраць на яго месца.

Калі паступіла прапанова назваць кандыдатуры, у зале пачуліся галасы:

— Пясклячэнка! Пясклячэнка! Соф'ю Яфімаўну!

Зала прыціхла. Усе глядзелі на маладоў яшчэ, прыгожую жанчыну з кароткай стрыжкай валасоў. Яна сядзела ў прэзідыуме сходу — галоўны аграном калгаса, Герой Сацыялістычнай Працы Соф'я Яфімаўна Пясклячэнка. Усе ведалі яе як працавітага, клопатлівага спецыяліста.

Пасля заканчэння Горанкай сельскагаспадарчай акадэміі ў 1958 годзе Соф'я Яфімаўна прыехала аграномам у калгас. І вось цяпер яе аднадушна выбіраюць старшынёй гаспадаркі — адной з перадавых у раёне. Пясклячэнка ад душы падзякавала людзям за аказаны давер, з хваляваннем запэўніла, што настаяцца апраўдаць яго.

У тую ноч яна доўга не магла заснуць. Перад вачамі плылі прасторы роднай зямлі, далёкія і блізкія дарогі, родная вёска, што на Клімаўшчыне, школа, акадэмія, калгас. Але больш за ўсё яна думала пра будучыню калгаса, які стаў для яе вырашальным.

Тым вечарам, калі ўжо на снягі апускаўся густы змрок, яна вярталася з Магілёва дамоў. Настрой быў добры. Ёй удалося набыць для свайго калгаса новыя гатункі жыта і пшаніцы. Нямецкі гатунак збажыны «Кустры» — адзін з найбольш і лепшых. Ён можна будзе засеяць не менш як дваццаць гектараў. Для пачатку — гэта няблага. Пшаніцы «Беларускай» раздала яна многа. Але Соф'я Яфімаўна была задаволеная і гэтым, бо новы аўчыны гатунак дае надзвычай высокі ўраджай.

— Ну, Віця, нам сягоння пананавала, — звярнулася яна да шэфэра. — Буду ўсё жыццё дзякаваць Аляксандру Апанавічу Фёдараву. Колькі я раней ганялася за гэтымі гатункамі! А вось ён — аграном-насеннявод абласнога ўпраўлення сельскай гаспадаркі — сам пазнаў і.

Соф'я Яфімаўна ўзрадавалася, калі пачула, што на абласную насенняводчую базу прывезлі новыя гатункі пшаніцы, жыта, ячменю. Яна першай з усіх аграномаў прыехала ў Магілёў з аддаленага раёна.

Зайшоўшы ў абласное ўпраўленне Пясклячэнка адразу ж накіравалася ў кабінет да начальніка. Яго не было. Тады яна пайшла да намесніка Рэдказубава і папрасіла, каб ён вылісаў «Кустры» і «Беларускай».

— Адкуль вы ведаеце, што ў нас ёсць гэтыя гатункі? — здзівіўся той. — Мы нікому яшчэ не вылісвалі.

Соф'я Яфімаўна перайшла ў наступленне.

— Вы ж самі абяцалі мне, таварыш Рэдказубаў, даць по-

выя гатункі жыта, пшаніцы і ячменю. З ячменем я магу пакачаць. А вось «Кустры» і «Беларускай» давайце зараз жа. Не выйдзі з кабінета, пакуль не вылісана.

Рэдказубаў уважліва паглядзеў на яе.

— Ну і напорыстая ж вы, таварыш Пясклячэнка, — сказаў. — Ад нас нічога не схаваш. Каб ва ўсіх калгасах былі такія аграномы—ніва 6 гаём шумела.

Рэдказубаў усміхнуўся і працягнуў «напорыстай» невялікі лісток паперы:

— Ідзіце, атрымлівайце!..

Шчаслівая, радавая яна вярталася з гэтымі гатункамі дамоў.

Пачало ўжо цямнець, але ад ружовай вясёрай зары яшчэ палала неба над невялікім ляском, да якога набліжалася машына. Заканчвалася зіма. Стая-

рага-бачыла ад сваіх настаўнікаў, такіх як, напрыклад, выкладчык фізікі Мікалай Сяргеевіч Касачоў. А мо наогул застацца працаваць. У хаце ж чацвёрта, якіх трэба карміць, даглядаць. Яна ж старэйшая, ёй ужо дваццаць. Атэстат сталася атрымаць позна, як і іншыя яе аднагодкі, якім не давялося вучыцца ў час вайны.

Дзяўчына вырашыла застацца ў вёсцы. Працавала ў калгасе. Цэлае лета хадзіла ў поле, ярала, сяла, палала — рабіла ўсё, што гаварыў брыгадзір.

Надшыла восень. На свае працэдні Соня атрымала з калгаса некалькі пудоў збажыны. Ураджаі тады былі яшчэ нізкія. Але ж гэта быў яе першы заробак.

Аднойчы, калі Соня вярнулася дамоў, хворая маці сказала: — Сонечка, прыходзіла пей-

ліска. Спачатку былі экзамены, якія яна амаль па ўсіх прадметах здала на «выдатна». Потым пяць гадоў упартай вучбы ў вопытных педагогаў. І самай вялікай, важнейшай падзеяй у яе жыцці быў дзень, калі яна стала членам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Высокае званне камуніста ўсклала на яе яшчэ больш высокую адказнасць за сваю працу, за свае абавязкі перад партыяй, перад Радзімай, перад усімі людзьмі.

Пачалася самастойная, адказная праца на зямлі. Соф'я Яфімаўна прапанавалі пасаду ў Міністэрстве сельскай гаспадаркі, у абласным упраўленні. А яна напросілася ў калгас, дзе аднойчы праходзіла практыку, у Меціслаўскі раён, каб быць бліжэй да роднай вёскі.

І вось з сакавіка 1958 года да мінулай вясны яна працавала галоўным аграномам калгаса «Першае мая». У яе ўжо свая сям'я: муж Трыфан Трафімавіч Пясклячэнка — галоўны эканаміст калгаса, трое дзяцей — сын Валерык, які вучыцца ў тэхнікуме, і дзве дзяўчынкі — дваіняткі Рыма і Жана, якія яшчэ ходзяць у школу. Яе сёстры і брат даўно ўжо маюць свае сем'і, сваіх дзяцей, жывуць і працуюць у розных кутках бацькаўшчыны.

Мінулай вясной у гаспадарні адбылася пашырэнная нарада членаў праўлення з удзелам усіх брыгадзіраў, калгасных актывістаў. Трэба было абмеркаваць, дзе, на якіх участках будзе сець калгас новыя гатункі яравой пшаніцы, ячменю, аўса, бульбы. Яшчэ летась быў падрыхтаваны насенны фонд. У калгасе хапае тэхнікі, добрых механізатараў. Толькі трэба ўсё растлумачыць людзям, каб яны загадзя ведалі план пасеву.

Старшыня калгаса Рыгор Ільч Міронаў прадаставіў слова галоўнаму аграному. Яна гаварыла аб усім канкрэтным і дакладна. Ужо колькі год працуе пасля акадэміі ў калгасе, ведае кожную пядзю яго зямлі і — галоўнае — ведае людзей. Ёй таксама людзі давяраюць, слухаюць яе як вопытнага, практыкаванага спецыяліста. Верачы ёй як камуністу—чалавеку вельмі шчыраму, праўдзівому, патрабавальнаму. Усім добра вядома, за што яна ў 1971 годзе атрымала высокае званне Героя Сацыялістычнай Працы. У канцы мінулай пяцігодкі калгас атрымаў збожжавых у сярэднім на 32,2 цэнтнера з гектара, бульбы — на 129,6, карняплодаў — на 347,8 цэнтнера. Такіх ураджаёў у калгасе «Першае мая» не было яшчэ ніколі. Але ж ёсць скептыкі, якія не вераць у поспех, сумняваюцца ў правільным размеркаванні пасеву розных культур па іх папярэдніках.

На гэты раз Пясклячэнка прапанавала пасеяць новы гатунак пшаніцы на участку, што знаходзіцца ў шостаў брыгадзе, за лесам. А брыгадзір Даніленка не агадзіўся.

— Я не буду там сеяць, — катэгарычна заявіў ён.

— А чаму? Што вы прапануеце? — спакойна спытала Соф'я Яфімаўна.

Брыгадзір маўчаў. Але тут, нібы ўгадваючы яго думкі, ўстаў Захар Клімаўкоў:

— А таму, што туды і верабей не заліць. Там пёўнікі растуць, а не пшанічка...

— Ах вось у чым справа! — зразумела Соф'я Яфімаўна. — Вы лічыце, што на аддаленых мясцінах нельга сеяць пшаніцу, ды яшчэ гатунковую. Памыляецеся, таварышы! Справа не ў аддаленасці, а ў глебе. Гледзячы якая глеба. Адзін гатунак можа вырасці на суглінках, другі на пясчаніках, пры добрым, канечне, угнаенні.

Гэта былі адгалоскі мінула-

С. Я. Пясклячэнка.

га, калі людзі не верылі ў аграномію, спадзяваліся толькі на сваю інтуіцыю, старую практыку. Той жа Захар помніць, калі ў калгасе атрымлівалі па 4—6 цэнтнераў збожжа з гектара. З такімі людзьмі не трэба спрачацца. Трэба даказваць ім сваю правату, пераконваць справай.

І Соф'я Яфімаўна змагла іх пераканаць. На тым участку, куды, як казаў стары Захар, і верабей не заліць, па яе прапанове хлебавыя ўносілі паліва і мінеральных угнаенняў, торфу мінімум на 20 тон на гектар. А потым пасеялі гатункі, пачалі сець жыта «Вятка», «Белта», «Кустры», пшаніцу «Міронаўская», «Аўрора», «Кайказ», ячмень «Альза» і шмат іншых. Знаходзілі сям'і перспектыўныя гатункі ў розных месцах — у Горках, у Магілёве, у калгасе «Камітэра» на гатункавы-прабавальным участку, ездзілі нават за межы рэспублікі.

Былі ў некаторых і сумненні, як у той бабкі Паліны Крывашэвай, якая заявіла аднойчы: «каб у таго мазгі навесыхалі, хто тут брочку пасеяў». А тая брочка вырасла такой, што па пуду клубень ваżyў.

Ды справа не ў адной брочцы. Возьмем, напрыклад, лён. На участках, угноеных аміячнай селетрай, добра арацаваных і дагляджаных, урадзіў такі ўраджай, аб якім ніколі і не сіла бабка Паліна. А ячмень гатунку «Маскоўскі» на 32 гектарах даў па 52 цэнтнера.

Вось ужо год, як Соф'я Яфімаўна Пясклячэнка працуе старшынёй калгаса. Гэты год, апошні год дзевяціпяцігодкі, быў для яе, як і для ўсіх калгаснікаў, напружаным і адказным. Яны бралі павышаныя абавязальнасці. І, нягледзячы на ​​неспрыяльны кліматычны ўмовы, амаль па ўсіх галінах гаспадаркі свае абавязальнасці выканалі.

Сёлетні год наогул змяняналі для маладога старшыні. Яе выбралі дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Яна павіна думаць не толькі пра сваю гаспадарку, але пра сваіх выбаршчыкаў, дапамагаць ім ва ўсім, клопацца аб іх дабрабыце.

У Соф'і Яфімаўны ёсць між іншых адна добрая якасць. Як кіраўнік, камуніст, выступаючы на ​​пасяджэннях праўлення, на партыйным сходзе ці перад выбаршчыкамі, яна не гаворыць агульных слоў, не дае катэгарычных указанняў. Яна прыводзіць заўсёды толькі жывыя факты, лічбы, гаворыць непасрэдна аб людзях, раіць ім, што і як зрабіць. Яе падтрымліваюць многія спецыялісты — брыгадзіры, механізатары, палыводы. Яна з усімі пагутарыць, падзеліцца сваім багатым вопытам. І кожны заўсёды адчуе ласку, клопат пра людзей, пра сваю родную зямлю.

Пятро ПРЫХОДЗЬКА

ЗЕРНЕ,
НАЛІТАЕ
СОНЦАМ

ла ціхае, цёплае прадвесне. Калі пад'язджалі да Ходусаў, Соф'я Яфімаўна яшчэ раз разгарнула мяшэчак з зернем, узяла на далонь некалькі каліваў і пачала разглядваць. Зерні спяціліся на далоні залатымі іскрышкамі.

— Глядзі, Віця, якія яны!.. Як жывыя! Быццам, толькі што выбліска з калосся. А прыслухаешся — здаецца, дыхаюць сонцам...

Шмат перадумала ў тую ноч Пясклячэнка. Успыла многае з таго, што было даўно і нядаўна. Дванаццацігадовай дзяўчынкай яна засталася сіратай. І не адна — яшчэ дзве сястрычкі і брацік — Ніна, Зіна і Саша. Ім не было яшчэ па дзесяць, калі бацьку іх Яфіма Лявонавіча Пруднікава расстралялі фашысты за сувязь з партызанамі. Яго доўга дапытвалі, катавалі, але ён не сказаў ні слова. Маці Таццяна Сямёнаўна не вынесла такога гора. Яна цяжка захварэла, ды так, што некалькі год нерухама ляжала на ложка. Усе клопаты ляглі на плечы дванаццацігадовай Соні.

Гадзі, апаленныя вайной, былі самымі цяжкімі ў жыцці Соф'і Яфімаўны, як і ў мільёнаў нашых людзей. Аднасяльчане, што і цяпер жывуць у вёсцы Лядзяшын, на Клімаўшчыне, помняць, як Соня ўставала раней за ўсіх, ішла даць карову, каб пакарміць малых, потым яла жывёлу ў лес пасіць. Карова была адзінай карміцельскай для сям'і. І яе бераглі ўсе.

Пасля вызвалення раёна Соня пайшла ў школу. Скончыла пяць класаў, потым пачала вучыцца ў Міславіцкай сярэдняй школе.

Нялёгка было Соні адначасова вучыцца і працаваць. Гэта бачыла толькі цяжка хворая маці ды малыя — брат і сястрычкі. Бывала, яны яшчэ спяць, а Соня ўстане, наабірае бульбы, распаліць у печы і звярнуць ім снеданне. Накарміць малых, а сама — у школу. Прыбязыць са школы — зноў за гаспадарку.

Непрыкметна сплывалі год за годам. А вось ужо і вынукшы вечар. А што далей? Вельмі хацелася вучыцца на настаўніцу. Магчыма, таму, што шмат доб-

кая жанчына са школы, паказвала, каб ты завітала туды.

— А чаго, мамачка? Якая жанчына? — занепакоілася Соня.

— Табе трэба атрымаць паперу. Забылася, як яна называецца.

У той жа вечар Соня пайшла за атэстатам. Да школы заставаўся якіх паўкіламетра. Яна перайшла мосцік, перакінуты пераз невялікую рачулку, як раптам хтосьці яе паклікаў:

— Куды ідзеш, Пруднікава, так позна?

Соня азірнулася і заўважыла непадалёку ад мастка двух чалавек. Яна пазнала выкладчыка фізікі Мікалая Сяргеевіча і дырэктара школы Міхаіла Канстанцінавіча Гарбачова. Дзяўчына падыйшла да іх, прывіталася.

— За атэстатам іду, перадавалі са школы, — нясмела сказала яна.

— Скажы нам шчыра, хочаш вучыцца далей? — спытаў дырэктар.

— Вельмі хачу, — гарача адказала Соня.

— А куды б ты хацела паступіць? — пацікавіўся выкладчык, які больш ведаў здольнасці сваёй вучаніцы.

— У педагагічны, вучыць дзяцей, як і вы, Мікалай Сяргеевіч, — шчыра прызналася дзяўчына. Але з кім пакінуць маці, малых?

— Я раю табе, Соня, — шчыра сказаў Мікалай Сяргеевіч, — паступаць у Горанскую сельскагаспадарчую акадэмію. Будзеці планавіком-эканамістам альбо аграномам. Табе ж, бачу, падуні сельскагаспадарчая праца. Бярэ атэстат і едзь у Горкі. Дакументы трэба падаваць тэрмінова.

Настаўнік сказаў ёй, што яна будзе атрымліваць гарантыўную стипендыю, а потым, у час практыкі, зможа забяспечыць матэрыяльна сябе і дапамагаць сястрычкам, брату і маці.

У той вясенскі дзень 1951 года вырашыўся лёс прасгай вясковай дзяўчыны Соні Пруднікавай, якая потым стане вядомым высокакваліфікаваным спецыялістам, Героём Сацыялістычнай Працы, дэпутатам Вярхоўнага Савета рэспублікі.

Але да гэтага было яшчэ да-

Хведар ЖЫЧКА

3 ЧЫСТЫХ ВЫТОКАЎ

ФРАГМЕНТЫ ПАЭМЫ

Праз тоўшчу гадоў,
праз дрымоту снягоў
з далёкіх сibirскіх нор-руднікоў
даносіцца стоены звон ланцугоў.

Там розум,
адвагу,
узлёт светлых мар,
нядолі цяжар гордых сэрцам ахвяр
хацеў пахаваць напалоханы цар.

Ды ў прысаку памяці рускі народ
іскры надзеі збярог ад нягод,—
і ўспыхнуў пажарам Семнаццаты год.

Гневам народным раструшчаны трон.
Поступам дружным працоўных калон
жыцця зацвярджаецца новы закон.

І ў першых шарэнгах байцоў маладых
мы бачым і светлыя вобразы тых,
хто горда стаяў ля вытокаў святых;

хто першыя ў полі ўзрасціў каласы
братэрства і волі — не дзеля красы.
Паслухаем сёння мы іх галасы.

Кандрат РЫЛЕЕЎ:

Погибну я за край родной,—
Я это чувствую и знаю...
Свой ирребий я благословляю.
«Сповідзь Налівайкі».

На славу мне або на смерць ісці!—
не падарыў лёс выбару такога:
была ў мяне адным-адна дарога,
была любоў адзіная ў жыцці.

Не вынес дух прыгнёту векавога,
І як тут ні круці, як ні вярці,
а гнеў святы павінен дарасці
да адмаўлення і цара, і бога.

Прадбачыў я і блаславіў шлях свой:
іраваўся ў бой з узнятай галавой,
пад шыбеніцу стаў без пакаяння.

А песню нельга задушыць пятлёй,—
яна, як Фенікс, з попелу паўстане
І будзе мужных клікаць на змаганне.

Вільгельм КЮХЕЛЬБЕКЕР:

И славу мог купить за миг
короткой мунги...
«Грчаская песня».

Не, не зайздросчу я свайму герою:
за миг кароткай мукі славу ён купіў,
а я за волі миг кароткі заплаціў
багаццем, славай, гонарам, здароўем.

Усё, усё аддаў. І не шкадую.
Навошта слава мне, высокі чын!
Есць у мяне багацце — успамін
пра легендарную хвіліну тую,

калі з сынамі лепшымі Айчыны
глыткамі піў я вольніцы нектар,
а царскім войскам непрызнаны цар
хаваўся моўчкі за вяльможай спіны.

І ёсць яшчэ ў мяне скарб незлічоны —
цяпло спагады, шчырасці сялян
з-пад Оршы, Мінска, Слоніма, Пружан,
што мне далі прытулак у дзень чорны.

Міхаіл ЛУНІН:

Народ мыслит, несмотря на глубокое
молчанье...
Власть, на все дерзавшая, всего
страшится...
«Письмы з Сібіры».

Мяне,
ужо зняслаўленага, абшальманага,
старога і нядужага,
звязанага па руках і нагах
забаронамі і абмежаваннямі,
вы —

усемагутныя, здаровыя, сытыя —
спалохаліся!
Ха-ха!

Вы спалохаліся мяне!!
Зноў скруцілі,
закулі ў жалеза,
морыце голадам
і тайком шукаеце
найміта-забойцу...

Што ж, спяшайцеся
са мной расправіцца:
вы можаце пазбавіцца
ад няўгодных людзей,
ды не пазбавіцеся
ад іх ідэй!

Мае пісьмы
лятуць у Лондан,
каб са старонак
герцэзнаўскай «Полярной звезды»
расказаць свету
праўду аб тым,
хто такія мы, чаго хацелі;
праўду аб тым,
як вы ў кайданы закулі
праўду.

Пётр КАХОЎСКИ:

Я и в окопах буду вечно свободен.
Письмо цару з каземата.

Вялікі ўсядержац Расіі,
новага веку Нерон,
ты быў бы, і праўда, ўсясьліны,
каб мы не хіснулі твой трон.

Ты б мог нашу сіну і веру,
аб волі крылатыя сны
замкнуць за жалезныя дзверы,
закуць назаўжды ў кайданы.

Ды позна!
Разбуджана прага
да новых імкненняў і дзей.
Жыве ў мужных сэрцах адвага
змагацца за шчасце людзей.

Палохаеш нас эшафотам!
Няма чаго больш нам жадаць:
вышэйшая форма свабоды —
жыццё за свабоду аддаць!

Мікалай БЯСТУЖАЎ:

Як здані прыгавору,—
абветраныя горы,
таёжныя шляхы,
астрожныя цяміны.
А мне ўсё сніцца мора...
А мне ўсё сніцца мора...
А мне ўсё мора сніцца,
сніцца, сніцца...

Не толькі сніцца тое,
што хваляю крутою
нясе карвет
насустрэч хмарам грозным,—
а й тое, маладое,
што воляю людскою
бурліла на Сенацкай плошчы
ў дзень марозны.

Эх, сіняя прастора,
уздыбленая штормам
і грознай навалніцай-бліскавіцай!
Стыхія-непакора,
бурліць, грукоча мора...
Няхай жа яно вечна сніцца, сніцца!..

Павел ПЕСЦЕЛЬ:

Право есть следствие обязанности...
Рабство должно быть решительно
уничтожено...
«Руская Праўда».

Без боязі ішоў на эшафот,
каб выканаць апошні абавязак
і гэтым заслужыць святое права—
судзіць, тыраны, вас
сваім судом суровым:
— Падсудныя
Раманаў Мікалай Першы,
Раманаў Аляксандр Другі,
Раманаў Аляксандр Трэці,
Раманаў Мікалай Другі
а б в і н а в а ч в а ю ц ц а
ва ўчыненні злачынстваў
супроць рускага народа
і карэннага права Грамадзянскага,
на падставе
параграфу шостага раздзела трэцяга
і параграфу дзесятага раздзела пятага
Рускай Праўды
ці
Запаветнай Дзяржаўнай Граматы
Вялікага Народа Расійскага
п р ы с у д ж а ю ц ц а
да пакарання смерцю
і вечнага пракляцця народнага.
Прыгавор канчатковы
і абскарджанню не падлягае.

П. І. Песцель.

К. Ф. Рылееў.

П. Р. Кахоўскі.

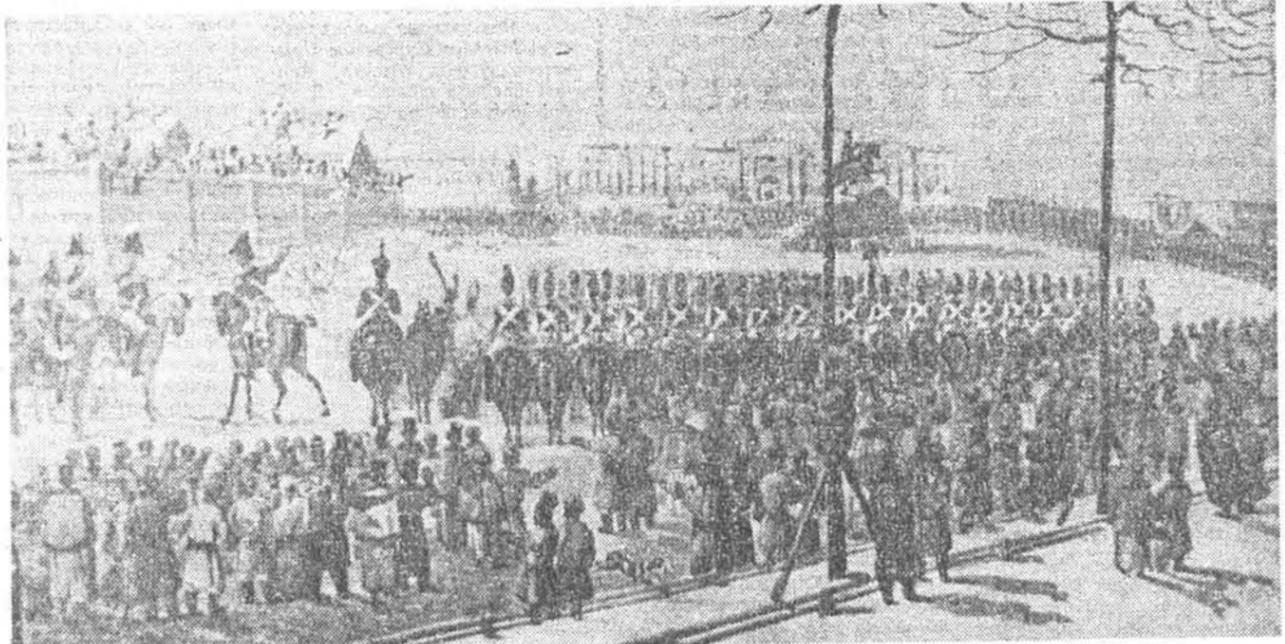
М. С. Лунін.

М. А. Бястунан.

В. К. Кюхельбекер.

Паўстанне на Сенацкай плошчы ў Пецяярбурзе 14 снежня 1825 года.

З акаварэлі мастака К. І. КОЛЬМАНА.

РЭПЛІКА

ПА ПРЭМІЮ—3 ПАКЛОНАМ

У пачатку мінулага года рэдакцыя газеты «Железнодорожник Белоруссии» разам з Упраўленнем Беларускай чыгункі і Дарожным саветам прафсаюза чыгуначнікаў аб'явілі адкрыты конкурс «У летніце пяцігодкі». Да ўдзелу ў конкурсе запрашаліся як прафесіянальныя літаратары, так і рабочыя пачаткоўцы

Паспрабаваць свае сілы ў творчым спаборніцтве захачэлася многім аўтарам газеты, асабліва тым, хто робіць першыя крокі ў літаратуры. Конкурс меў поспех і дасягнуў сваёй мэты: патак матэрыялаў у газету значна ўзрос, павысіўся іх ідэйна-мастацкі ўзровень. Двойчы ў год — у пачатку жніўня — да Дня чыгуначніка,

і к Новаму году, аўтарытэнае журы падводзіла вынікі чарговага этапу. Усё шло, як належыць. Пераможца прыходзіў у касу Упраўлення Беларускай чыгункі, распісваўся ў ведамасці і атрымліваў прэмію — без вялікай ўрачыстасці, але і без вялікіх турбот. Цяпер жа калі хто і стаў пераможцам у конкурсе, дык прэміі той не рад. Пачалося з таго, што фінансавыя органы чыгункі чамусці забаранілі атрымліваць прэмію ў касе: было вырашана грошы перасылаць па месцу

працы нашых лаўрэатаў. Выпіскі ж з загаду аб узнагароджанні пераможцаў чарговага этапу конкурсу адправілі невядзма куды. Да адных арганізацый яны дайшлі, да другіх — не. На Мінскім аддзяленні іх, кажучы, наогул недае згубілі... І вось замест таго, каб ва ўрачыстай абстаноўцы атрымаць сціплую ўзнагароду (добра было б і з дыпламам пераможцы, але, шчыра кажучы, аб дыпламах тых зараз ніхто і не ўспамінае — іх выдалі толькі

на першым этапе, ды і то далёка не ўсім), скажам, я павінен абіваць парогі розных устаноў, каб высветліць, дзе мне атрымаць прэмію, і калі. Ды каб жа я адзі... Крыўдна ісці атрымліваць заслужаную прэмію, калі для гэтага трэба ледзь не шапку здымаць. А яшчэ больш — за добрую справу, якая пачалася так удаля, а цяпер пайшла на заныпад.

А. АУРУЦІН.

СИМФОНІЯ ПРЫГАЖОСЦІ

«Гэтая выстаўка здзіўляе, яна поўная фантазіі, зачаравання». (Заслужаны мастак ЧССР Л. Шымак).

«Як мастак і педагог, я павінен сказаць, што такую выстаўку, якая дае поўнае ўяўленне аб сучасным савецкім прыкладным мастацтве, мы бачым упершыню. Фарбы, формы, узоры — гэта проста сімфонія прыгажосці». (Я. Турэк, выкладчык мастацкага вихавання пражскай гімназіі).

Усяго два выказванні з дзесяткаў захапляючых водгукаў. Але яны дастаткова дакладна характарызуюць выстаўку «Савецкае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва», якая адкрылася ў Манежы Пражскага града.

У Манежы шматлюдна ўдзень і ўвечары, у рабочыя і выходныя дні. Пазнаёміцца з работамі больш чым двухсот майстроў з усіх куткоў Савецкага Саюза: прыходзяць школьнікі, студэнты, ваеннаслужачыя, калектывы рабочых брыгад.

Людзі падоўгу стаяць ля кожнага экспаната.

«Пры выбары работ для выстаўкі мы стараліся, каб прагледзеўшы яе, наведвальнік змог адказаць на пытанне, якія сучасныя тэндэнцыі савецкага шматнацыянальнага прыкладнага мастацтва, — расказвае адна з распарадчыніц выстаўкі Л. Казакова. — Адабраны лепшыя, часткова нават унікальныя творы традыцыйных цэнтраў народнага рамства, якія сведчаць пра стаўленне прыгажосці простых чалавечых пачуццяў, выражаных у кераміцы, метале, вышыўцы і ўпрыгожваннях».

Шкло, мастацтва ўмельцаў, якія ствараюць з бяспформеннай масы выдатныя вырабы, заўсёды выклікае захапленне. Выключна ары-

гінальныя работы прадстаўлены на выстаўцы. У Чэхаславакіі добра вядомы імёны іх аўтараў — Б. Смірнова, В. Шаўчэні, В. Філатава, А. Астрамава, Г. Антонова, Д. і Л. Шушканавы, работы якіх і раней з поспехам эк-

спанаваліся на выстаўках у Празе і Яблонцы-над-Нісай.

У вырабах з керамікі і фарфору можна прасачыць некалькі «школ» РСФСР, Украіны, Малдавіі, Сярэдняй Азіі. У апошні час шмат спецаблівых майстроў з'явілася ў прыбалтыйскіх рэспубліках. Неадарма Вільнюс стаў цэнтрам міжнародных сімпозіумаў па пытаннях керамікі.

Хто не ведае славыты Дулеўскі фарфоравы завод, работы яго галоўнага мастака П. Ляонава, Цінавія і вырабы ленынградскага завода, яго мастакоў А. Вараб'еўскага, В. Гарадзецкага і Н. Славіна.

Калі стэндаў з філіграннымі работамі ювеліраў мне даялася выстаўка невялікую «чаргу». Увагу наведвальнікаў прыцягваюць вырабы, у якіх удала выкарыстана спалучэнне металу і прыродных каменяў: малахіту, бурштыну, нефрыту.

Адно слова «Палех» гаворыць пра многае. Пакрытыя лакам мініяцюры зроблены настолькі тонка, што, здаецца, яны ажываюць, нібы ў казцы. Пражскіе пазнаёміліся з работамі аднаго з лепшых майстроў Палеха І. Голікава.

На выстаўцы можна ўбачыць таксама славытыя сярэдняазіяцкія дываны, украінскую майоліку, разьбу па камені з Архангельскай, Цюменскай і Магаданскай абласцей, дымаўскія цацкі. Цяжка пералічыць усё багацце форм, малюнкаў, фарбаў, якое нікога не пакідае раўнадушным. І тысячы разоў быў правы наведвальнік, які націсаў у кнізе водгукаў: «Цудоўна — і ўсё гэта зрабіў чалавек».

В. БЯСКРОМНЫ,
нар. ТАСС.

Прага.

КРОКІ МАЛАДОГА БАЛЕТА

У егіпецкай сталіцы адкрыўся новы балетны сезон. У святочнай атмасферы прайшлі першыя спектаклі ў кайрскім тэатры імя выдатнага егіпецкага кампазітара Сайеда Дарвіша. Артысты кайрскай балетнай трупы падрыхтавалі да новага сезона адразу дзве прэм'еры. Гэта — аднаактныя балеты «Шапеліяна» і «Гамлет».

Егіпецкі балет яшчэ зусім малады. Сёлетні сезон у яго жыцці — семнацяты. У нараджэнні і станаўленні егіпецкага балетнага мастацтва актыўна ўдзельнічалі савецкія майстры. Яны прывялі ў Егіпет традыцыі рускай і савецкай балетнай школы, не скупячыся, дзяліліся вопытам, ведамі.

Поспех выступленняў балетнай трупы ў многім звязаны з імем яе мастацкага кіраўніка — савецкага балетмайстра Марка Мнацаканяна.

У мінулым сезоне захапляючую ацэнку глядачоў і музычных крытыкаў атрымаў пастаноўлены ім балет «Ларкіяна». І. Мнацаканян выкарыстаў у балете старажытныя іспанскія мелодыі, аранжыраваныя для сімфанічнага аркестра, напісаў лібрэта спектакля. «Ларкіяна» мела небывалы поспех.

Не меншую цікавасць выклікае і новая пастаноўка балета «Гамлет». Гэты спектакль на-

радзіўся ў сувраноўніцтве балетмайстра з вялікім савецкім кампазітарам Д. Шостаковічам. У балете выкарыстана музыка Д. Шостаковіча да кінафільма «Гамлет». Некалькі фрагментаў кампазітар перапрацаваў спецыяльна для балетнага спектакля. У пастаноўцы М. Мнацаканяна, які з'яўляецца і аўтарам лібрэта, «Гамлет» з поспехам прайшоў у некалькіх тэатрах Савецкага Саюза, і вось — новы трыумф, на гэты раз на кайрскай сцэне.

Высокую прафесіянальную падрыхтоўку, тонкае разуменне ідэйнага зместу — спектакля прадэманстравалі не толькі выканаўцы партый Гамлета і Афеліі — Абдэль Ман'ейм Камель і Санья Саркіс, але і іншыя ўдзельнікі трупы.

У апошнія гады малады егіпецкі балет атрымаў шырокае прызнанне і міжнародную вядомасць. Вясною гэтага года яго артыстам апладзіравалі ў Балгарыі і Югаславіі. Цяпер група рыхтуецца да вялікай гастрольнай паездкі па краінах Азіі.

Цяпер трупы заканчвае падрыхтоўку яшчэ адной праграмы, у якую ўваходзяць творы Чайкоўскага, Гендэля, Глюка, Гершвіна, Кара-Карсэва.

А. СУР'КАЎ,
нар. ТАСС.

Каір.

Георгій ЮРЧАНКА

ПАРОДИЯ

Санет № 101

Як дыяген, блукаю я з ліхтаром,
Алесь ЗВОНАК.

Усё цячэ, змяняецца. Парой
Канцоў не знойдзеш ва
ўчарашняй справе.

Бяжыць развагі філасофскі
строй
На людзі у смарагдавай аправе.

Праз індэкс руху бачыцца
пакрой
Трыумфальнай дзіўнасці на
яве.

Стовуснай хвалі плёскаю
пад гарой
Прыемнай адпачынку на атаве.

Паміж святліста-паэтычных
стром
Як дыяген, блукаю

з ліхтаром,
Палоннік вечны рыфм зімой
і летам.

Ды ў забыцці не трачу думак
ніц,

Прыемна іх чаканні пад
адліць
У форму філіграннага санета.

ЛАГІЧНАСЦЬ

— Не можам выдаць зборнік
вершаў

Ваш, бо раскрытыкуюць
першым.

— Нічога, — быў адказ
лагічны, —

Як аўтар я — самакрытычны.

Браты БАРОУКІ.

ФРАЗЫ

△ На жаль, адны на рабоце гараць, а другія толькі загараюць.

△ Часта біў сябе ў грудзі, на сходах моцна біў у далоні і свайго дабіўся: атрымаў новую пасаду.

△ Дзіўна, як гэта некаторыя ўмудраюцца столькі высмактаць з аднаго пальца.

Б. КАВАЛЕРЧЫК.

△ Усё-тані чытанне ўплывае на зрок: начытаны чалавек зусім па-іншаму бачыць свет.

△ Паэт атрымаў трайму: упаў з Пегаса на калочкі крытыкаў.

△ Драма, не прынятая тэатрам, — асобістая драма аўтара.

△ Зборнік гумару хутка раскупілі: яго рэкамендавалі як сродак ад бяссонніцы.

△ Калі думкі любяць прастор, чаму яны пазбягаюць пустых галод.

С. КІРЭЯЧУК.

ЛІШНЯЯ ВАГА?

У бібліятэцы «Вошыка» Яўген Бусел звычайна афармляе творы іншых аўтараў. Пазтаў, праявіў... І ў тым, што чытач, перагарнуўшы старонкі таго ці іншага твора, шчыра ўсміхаецца, безумоўна, ёсць і ягоная заслуга. Вельмі ж даціпнымі выглядаюць героі ў мастака. Умее ён прымеціць чалавечыя слабасці, недахопы. Праўда, ні ў якім разе не ставіць гэта самамэтай, бо ёсць у Я. Бусла тое, што называецца пачуццём меры. Маўляў, гавары ды не загаворвайся, малой ды... не перамалёўвай.

Год малываў Я. Бусел у «Вошыку», два малываў... Малюнаў багата сабралася. Вось толькі блда: параскіданыя яны па старонках часопіса. Паспрабуй патрэбны адшукаць. Параі-

(ДЫРЭКТАРУ ФІЛАРМОНІІ АСАБІСТА)

ЗРАБІЦЕ ВЫВАДЫ!

— Шаноўны дырэктар! Учора меў гонар быць прысутным на сімфанічным канцэрце ў даверанай вам філармоніі... Пам'яканне не выклікае сур'ёзных прэрэчанняў — хіба што капітальны рамонт не зашкодзіў бы...

Калі ж я ўнікнуў у вытворчы працэс, то павінен заявіць з усёй шчырасцю і прынцыповасцю, што ўсю работу вы пусцілі на самацёк, анархію развалі, шаноўны! А дзе ж працоўная дысцыпліна? Дзе выхаванне нас?

Пачну з дырыжора. Як вы маглі гэтак чалавеку даверыць такую сур'ёзную пасаду?! Такого абіякавага стаўлення да службовых абавязкаў я яшчэ не сустракаў, хаця прапрацаваў на абутковым камбінаце на пасадае заг. кадрамі да пенсіі! Паслухайце, гэта ж пародыя, а не адказная асоба. Калі табе, мілы чалавек, даверылі такі важны ўчастак работы — працуй, дзейнічай, выхоўвай, кіруй! А ў яго што творацца? Пад саменькім носам адзін грае, другі на столі нешта шукае, трэці на глядачоў утаропіўся... Хіба з такою пастаноўкаю работы сімфонія загучыць на ўсю моц? Ды ніколі на свеце!

Крыўдна глядзець, як гэты несур'ёзны чалавек, бачачы страшнейшыя беспарадкі, спакойне махае палачкаю, яшчэ і ўсміхаецца... Ды яшчэ скажу вам, шаноўны, што і штаты вы раздулі, дай божа. Я спецыяльна ўвёс вечар лічын і налічын сорок чалавек, але не без таго, каб хто-небудзь не хварэў, не быў у адпачынку — людзі ёсць людзі! Хіба не можна абысціся два-

ма дзесяткамі музыкантаў? Звычайна пры механізацыі можна. Але дзе ў вас гэтая механізацыя? Дзе навуковая арганізацыя працы? Няма, шаноўны таварыш. Адсюль і нізкая прадукцыйнасць, брак! Вазьміце барабаншычка... За ўвесь канцэрт ён дванаццаць

разоў стукнуў талеркамі і з дзесяць — бумкнуў на барабане... Вы ж аўтамат пастаўце, і ён вам будзе бесперапынна лупіць у барабан, аж гай будзе шумець!

Некалькі слоў пра вашу прадукцыю. Паслухайце, што ж гэта атрымліваецца? Запалцілі людзі грошы, а вы ім адразу дзевятую сімфонію Бетховена. А дзе ж восьмю папярэднімі? Хіба без іх глядач штосьці зразумее? Мне здаецца, што тут нешта нячыста! Не інакш, як дырыжор вась з гэтым Бетховенам пасля работы разам у чарку заглядаюць...

Пра Бетховена я яшчэ асобна напішу чуды след, а астатнім займіцеся самі, пакуль не позна. Я ўсё ж такі цвёрда стаю на тым — не паспеў папярэдняя сімфонія як след падрыхтаваць, не прыся з дзевятаю. Пачкай, не гарыш! Відэца, у нас гэта ў сістэму ўвайшло, бо адна жанчына мне ў антракце расказвала, што ў мінулы раз таксама з чацвёртай сімфоніі Чайкоўскага пачалі. Бачыць, што атрымліваецца, а грошкі вы ж за ўсё берцеце! Хіба гэта парадок?

Між іншым, я цікавіўся, як у вас у філармоніі з камерамі. Мне з насмешкаю адказалі, што тут да гэтага яшчэ не думаліся. Паўстае пытанне — дзе вы тады камерныя канцэрты выконваеце? А такія ў праграме ёсць... Зноў на парушэнне тэхналогіі вытворчых працэсаў ідзецца?!

Вось вам некалькі маіх першых заўваг... Упэўнены, што калі б яшчэ глыбей ўнікнуць — можна было б знайсці больш...

Такім чынам, шаноўны таварыш, зрабіце вывады!

АНТОН ДАЎБНЯ — музычны крытык на грамадскіх асновах.
Р. С. Думаў усё гэта запісаць у кнігу скаргаў, але, на вялікае маё здзіўленне, я ў вас чамусьці няма?!
Улічыце!!!
Пераклад з украінскай мовы М. БАЗАРЭВІЧ.

Ёні Яна

Прапанаваў Ёні Ёй руку і сэрца. Ад сэрца Яна адмовілася. А руку ўзяла: была галалёдзіца.

Ёні быў паэтам-мадэрністам і прысвяціў Ёй сваю паэму. А Яна пакрыўдзілася і выйшла замуж за іншага.

Ёні паглядзеў на Яе і згубіў галаву. А Яна сказала: — Ну, навошта ты мне, безгаловы?!

М. МІРАНОВІЧ.

— Калі ласна, перадайце на білецін.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае шчырае спачуванне пісьменніку М. Гарулёву з выпадку напаткаўшага яго вялікага гора — смерці МАЦІ.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

НА МОВЕ БРАТЭРСТВА

З ЛЮБОЎЮ ДА ПРЫРОДЫ

СЛОВА БАЛГАРСКАЙ СПЯВАЧКІ

СЛАВАЦКІЯ ГОСЦІ

Мінск наведалі славацкія пісьменнікі Гелена Крыжанавы-Брындзава і Душан Слабоднік. Паэтэса і перакладчыца Гелена Крыжанавы-Брындзава перакладла значную частку вершаў для анталогіі беларускай паэзіі, якая мае выйсці ў 1976 годзе ў выдавецтве «Славацкі пісьменнік». Крытык і перакладчык Душан Слабоднік з'яўляецца аўтарам пасляслоўя да зборніка аповядаў беларускіх пісьменнікаў «Месячная ноч», выпушчанага гэтым жа выдавецтвам (на беларускай мове пасляслоўе надрукавана ў першым нумары «Далёглядаў»).

Госці зрабілі экскурсію ў Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведалі мемарыяльны комплекс «Хатынь», знаёмліліся з выдатнасцямі Мінска. У час гутаркі ў выдавецтве «Масціная літаратура» дырэктар выдавецтва М. Ткачоў, галоўны

рэдактар А. Марціновіч, загадчык рэдакцыі перакладаў Л. Салавей, азнаёмілі гасцей з новымі выданнямі беларускіх пісьменнікаў, з планам выпуску твораў славацкай літаратуры на бліжэйшыя гады (у прыватнасці, у будучым годзе выйдзе зборнік славацкай паэзіі і аповесць Ілары Ярунавай «Брат маўклівага ваўна»).

Аб далейшым умацаванні ўзаемасувязей паміж славацкай і беларускай літаратурамі, аб пашырэнні творчых кантактаў гаварылася ў час сустрэчы ў СП БССР, у якой прынялі ўдзел старшыня праўлення М. Танк, намеснік старшыні І. Чырынаў, адказны сакратар А. Вяцінскі, сакратар партбюро А. Кулакоўскі, пісьменнікі Р. Барадулін, А. Гардзіш, У. Караткевіч, Я. Каршунюк, М. Лобан, П. Макаль, Я. Семіон.

Душан Слабоднік і Гелена Крыжанавы-Брындзава на сустрэчы ў СП БССР.

«ВЯЗУ ЛЕНШЫЯ УСПАМІНЫ...»

З вялікім поспехам 11 снежня ў адной з галоўных партый — Азучэны ў «Трубадур» Дж. Вердзі выступіла ў Мінску вядомая балгарская спявачка Хрысціна Ангелакава.

Салістку Сафіскай народнай оперы, лаўрэата Міжнароднага конкурсу вакалістаў ведаюць аматары мастацтва Італіі, Іспаніі, Бельгіі, Югаславіі, Чэхаславакіі і іншых краін. Два гады яна спявала ў Міланскім тэатры «Ла скала».

— Я шчыра рада магчымасці выступіць перад савецкімі слухачамі, — гаворыць спявачка. — У Мінску сустрэла сваіх даўніх сяброў Святлану Данілюк, Аскольда Сухіна і Уладзіміра Іва-

поўскага, з якімі пасябрывала яшчэ ў Мілане. Мне вельмі імпаніравала мінская публіка — сардэчная, чулая, якая жыва адгукаецца на ўсё, што адбываецца на сцэне. Спадабаўся аркестр і яго выдатны дырыжор — Тацыяна Каламіцава, якая тонка адчувае мужнюю, цалымяўную, пранікнутую пафасам свабодалюбства музыку Дж. Вердзі. Вельмі добрыя мае партнёры — саліст Латвійскай оперы Карл Зарын і беларускія спявакі Ганна Лебедзева і Ігар Сарокін. Вязу з сабой у Сафію самыя лепшыя ўспаміны аб першых гастрольх у Савецкім Саюзе.

БЕЛТА.

У ПАДАРУНАК — РАДАСЦЬ

З вялікім поспехам у Мінску прайшла VII гарадская выстаўка «Прырода і фантазія». У экспазіцыі былі прадстаўлены лясная скульптура, розныя кампазіцыі з прыродных матэрыялаў, арыгінальныя фігуркі з карнінгу і галінак. Усяго больш чым 360 работ.

У выстаўцы прынялі ўдзел 50 аўтараў — членаў секцыі «Прырода і творчасць» Мінскага гарадскога Савета Беларускага таварыства аховы прыроды. Асаблівую ўвагу наведвальнікі прышлілі работам выкладчыка Л. І. Чарніўскага («Нас старасць дома не застае», «Юнацтва»); геоўрагэаграф С. Ул. Шыбо («Мора шуміць», «Ваза «Нептун», «Тодэ»); інжынера-сантэхніка Л. Д. Жданава («Адэсей», «Скіф»), педагога А. М. Макарава («Лясная мелодыя»), пенсіянера І. П. Яцанчука («Нептун», «Роздум», «Лісная казка») і іншых.

З вялікім майстарствам выкананы таксама скульптурныя кампазіцыі ўрача Г. І. Пешнера («На пыльных сцяжынах далёкіх планет»), журналіста В. З. Луціні («Апеніні»), інжынера-энергетыка Ф. А. Алея («Трывога») геолога А. М. Яўсеевай («Пастух і баран»), інжынера-фізіка В. Э. Берліна («Душа дрэва», «Грацыя»), настаўніка П. С. Рыбакова, артыста С. Б. Дубровіна, тэатра А. П. Шлапане, студэнта Белдзяржуніверсітэта І. І. Грышына, мастака В. В. Кілікова.

Руні і талент умельцаў зрабілі экспанаты сапраўднымі творцамі мастацтва.

За месяц на выстаўцы набылі звыш 50 тысяч чалавек. Акрамя мінчан, выстаўку наведалі госці з Масквы, Ленінграда, Кіева, Вільнюса, Львова, Валгаграда, Магнітагорска, групы турыстаў з Польшчы, студэнты з замежных краін, вясельныя вучацца ў ВДУ Мінска.

У кнізе водгукаў запісана шмат добрых слоў. Вось некалькі з іх:

«Дзякуй арганізатарам выстаўкі за ўрокі любові да прыроды. Дацэнт Белдзяржуніверсітэта І. Юська».

«Не хочацца ісці адсюль. Усё вяртаецца да меладыйных кампазіцый. Гэта проста чуд — так угадаць вобраз, ажывіць яго, Таленавіта, па-сапраўднаму. Прыйдзем ішчэ абавязкова! Маці і сын Гарэція».

Як бы працягваючы іх думку, наведвальніца Л. Гарадзева піша: «Выстаўка чужоўная. Асабліва карысная для дзяцей: прывітае пачуццё чужоўнага», «Выключна вялікую асалоду атрымала ад вашай выстаўкі», — так адгукалася на экспазіцыю В. Г. Карнаўшчыка з Краснадарскага краю.

36 удзельнікаў выстаўкі ўзнагароджаны дыпламамі. Дыпламы першай ступені ўручаны 6 лепшым аўтарам, сярод іх — Л. І. Чарніўскі, А. М. Яўсеева, Л. Д. Жданаў, С. Ул. Шыбо, Х. С. Хрышчанковіч і І. П. Яцанчук. 14 чалавек узнагароджаны ганаровай граматай Беларускага таварыства аховы прыроды.

20 лепшых работ беларускіх умельцаў адпраўлены ў Маскву на ВДНГ СССР.

Члены гарадскога секцыі «Прырода і творчасць» прымаюць актыўны ўдзел у прапагандае эстэтычнага выхавання. У гэтым годзе В. Т. Вусік, Б. М. Маларэчка і Е. Ф. Новікава працавалі ў пінінерскіх лагерах, разам з дзецьмі прайшлі не адзін дзесяткі кіламетраў з рукамі, збіраючы рэдкія карнінкі, галіны.

З дапамогай актывістаў секцыі пры Палацы піянераў і домакіраўніцтвах сталіцы створаны і працуюць шэсць даўнячых студый, у якіх школьнікі вучацца працаваць з дрэвам і ка-

менем. У секцыі «Прырода і творчасць» гарадскога савета Беларускага таварыства аховы прыроды больш чым 4 тысячы работ народных умельцаў. На вялікі жаль, выдатная і багатая калекцыя захоўваецца на складах, бо пакуль што няма памяшкання, у якім можна было б паказаць творчасць народных майстроў.

Іосіф ПАЖОГА.

М. Ерафееў. Арлан-клікун.

ДРУГ І ПАМОЧНІК

Унікальнай знаходкай папоўнілася асабістая бібліятэка старшыні калгаса «Зара» Карэліцкага раёна П. М. Шчарбанова. Гэта выдадзеная больш як паўстагоддзя назад у Пецярбурзе кніга — «Айчынная вайна і рускае грамадства», прысвечаная стагоддзю перамогі рускага народа ў вайне 1812 года.

Бібліятэка амаль цалкам

складаецца з рэдкіх кніг. Тут прыкметны збор твораў М. В. Ламаносава, выпушчаны ў другой палавіне XIX стагоддзя чатырохтомная «Гісторыя рускай славецнасці» пад рэдакцыяй А. Галахава, камплекты старадаўніх газет і часопісаў. Прадстаўлены ў ёй і творы сучасных літаратараў, у прыватнасці, беларускіх — Максіма Танна, Янік Брыля, Васіля

Бышава, Паўла Кавалёва з іх аўтографамі.

У кватэры П. М. Шчарбанова цесна ад кніжных стэлажоў, але гаспадар беспамылкова арыентуецца ў гэтым багацці і заўсёды рад гасцям, якія падзяляюць яго захапленне.

Застаецца толькі дадаць, што захапленне кнігай не пераходзіць старшыні ў яго асноўнай справе — значаленні П. М. Шчарбановым калгаса — адзін з лепшых у раёне.

К. БАЛАТЭВІЧ,
нар. БЕЛТА.

ЗАПРАШЭННЕ ДА ПАДАРОЖЖА

Клуб наіпадарожжаў «Па гарадах, краінах і кантынентах» пачаў працаваць пры Палацы культуры ордэна Леніна заводу «Гомсельмаш». Заняткі ў ім будзе вядзецца вучоныя з Масквы — удзельнікі экспедыцыі ў іншыя краіны.

Адбылося першае пасяджэнне клуба. Падарожжа «Па Савецкаму Саюзу» правёў кандыдат геаграфічных навук, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута геаграфіі Акадэміі навук СССР Н. Г. Кугушаў.

НА ЭКРАНЕ —

«ЗАПІСКІ ПАЛЯЎНІЧАГА»

Здымкі фільма «Гамлет Шчыгровіцкага павета» па матывах аповядаў І. С. Тургенева «Запіскі паляўнічага» закончылі ў беларускім аб'яднанні «Тэлефільм».

У ім здымаліся народныя артысты РСФСР А. Барысаў, Я. Еўсцігнееў, анцёры В. Гобзева, В. Паўлаў і іншыя.

НОВЫ АНСАМБЛЬ

У Палацы культуры Аршанскага льнокамбіната створаны новы ансамбль песні і танца «Белая Русь».

У першым канцэрце ўдзельнікі калектыву выканалі танцавальныя сюіты «Паміці загінуўшых» і «Хлеб Расіі», песні «Баллада аб рускіх хлопчыках», «Захадзі» і іншыя творы.

Цяпер калектыв працуе над канцэртнай праграмай, прысвечанай XXV з'езду КПСС.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП. Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніку галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 22-96-53, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.